

Η ΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΑΤΡΑΕΣ – ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΤΩΝ

ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ ΣΠΥΡΟΣ, ΑΜ:147

ΠΑΤΕΡΑ ΛΕΝΑ, ΑΜ:151

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: ΕΙΡΗΝΗ ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΤΡΑ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2005

ΑΡΙΘ. ΕΙΣΑΓ.	5864
-----------------	------

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε για την πολύτιμη βοήθεια της, την κύρια Ειρήνη Δασκαλοπούλου, καθώς και για την υπομονή και εμπιστοσύνη που μας έδειξε όλο το διάστημα που συνεργαστήκαμε.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλουμε στην Γραμματεία του τμήματος Επιχειρηματικού Σχεδιασμού και Πληροφοριακών Συστημάτων για την έγκαιρη και έγκυρη πληροφόρηση σχετικά με όλα τα θέματα που αφορούν την παρούσα εργασία.

Τέλος ευχαριστούμε τον κύριο Παπαθανασίου Χαράλαμπο για την πλήρη καθοδήγηση του στην κατασκευή των χαρτών της παρούσα πτυχιακής εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	<i>σελ.</i>
Κατάλογος Πινάκων	vii
Κατάλογος Γραφημάτων	x
Κατάλογος Χαρτών	xi
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	3
1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
1.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ	4
1.3. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΑ	5
1.4. ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ	7
1.5. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2- ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ	12
2.1. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	12
2.2. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ	13
2.3. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ	15
2.3.1. Η ΕΤΕΡΟΓΕΝΕΙΑ	15
2.3.2. ΟΙ ΧΩΡΟΧΡΟΝΙΚΕΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ	15
2.3.3. Η ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑ	16
2.3.4. ΟΙ ΧΩΡΙΚΕΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ	16
2.4. Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΓΟΡΑΣ	17
2.5. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	17
2.6. ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ – ΤΑ ΜΕΤΡΑ	18
2.6.1. ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ	18
2.6.2. ΤΑ ΜΕΤΡΑ	19
2.7. ΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	20
2.8. ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ	25
3.1 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ	25
3.2 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ	26
3.3 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΜΑΤΑ	28
3.4 ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	29
3.5 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	29
3.6 ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 – ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	33
4.1 ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ 2002	33
4.2 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ 2003 ΕΩΣ 2005	34
4.3 ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ 1997-2005	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 - Η ΕΡΕΥΝΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ	42
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	42
5.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	43
5.2.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΣΚΟΠΟΙ	43
5.2.2 ΚΑΛΥΨΗ	43
5.3 ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	43
5.3.1 ΚΑΤΟΙΚΙΑ	44
5.3.2 ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	44
5.4 ΣΧΕΔΙΟ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΤΙΜΗΣΕΩΝ	46
5.4.1 ΓΕΝΙΚΑ	46
5.4.2 ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ	48
5.4.3 ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ ΣΕ ΔΕΙΓΜΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ	48
5.5 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ	48
5.6 ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ	49

5.6.1 ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	49
5.7. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	50
5.7.1 ΕΙΔΗ ΠΙΝΑΚΩΝ	50
5.7.2 ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	50
5.7.3 ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 - Η ΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	53
6.1 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΚΑΤΑ ΑΣΤΙΚΕΣ, ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ .	53
6.2 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΚΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ (13 ΥΠΑ) ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ.	56
6.3 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΕΙΔΟΣ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΑΞΙΑΣ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ .	61
6.4 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΕΙΔΟΣ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΓΕΘΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ .	65
6.5 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΕΙΔΟΣ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ.	68
6.6 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΕΙΔΟΣ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ .	72
6.7 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΕΙΔΟΣ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΤΟΥ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ.	75
6.8 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΕΙΔΟΣ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΤΩΝ	79

ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (13 Υ.Π.Α.) ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.	
6.9 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΕΙΔΟΣ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (13 Υ.Π.Α.) ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.	84
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	99

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

	σελ
Πίνακας 4.1 Προβλέψεις τουριστικής κίνησης και ετήσιων εισπράξεων συναλλάγματος, 1997-2005.	41
Πίνακας 6.1 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, (1993/1994) σε ευρώ.	54
Πίνακας 6.2 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, (1998/1999) σε ευρώ.	55
Πίνακας 6.3 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ	55
Πίνακας 6.4 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσία περιφερειακής αναπτύξεως (13 ΥΠΑ) (1993/1994) σε ευρώ.	57
Πίνακας 6.5 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσία περιφερειακής αναπτύξεως (13 ΥΠΑ) (1998/1999) σε ευρώ.	59
Πίνακας 6.6 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσία περιφερειακής αναπτύξεως (13 ΥΠΑ), (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ.	60
Πίνακας 6.7 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά τάξεις ετήσιας συνολικής αξίας αγορών, (1993/1994), σε ευρώ.	62
Πίνακας 6.8 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά τάξεις ετήσιας συνολικής αξίας αγορών, (1998/1999) σε ευρώ.	63
Πίνακας 6.9 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά τάξεις ετήσιας συνολικής αξίας αγορών, (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ	64
Πίνακας 6.10 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες	65

των νοικοκυριών κατά μέγεθος του νοικοκυριού, (1993/1994) σε ευρώ.	
Πίνακας 6.11 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά μέγεθος του νοικοκυριού, (1998/1999) σε ευρώ.	66
Πίνακας 6.12 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά μέγεθος του νοικοκυριού, (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ.	67
Πίνακας 6.13 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά σύνθεση του νοικοκυριού, (1993/1994) σε ευρώ.	69
Πίνακας 6.14 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά σύνθεση του νοικοκυριού, (1998/1999) σε ευρώ.	70
Πίνακας 6.15 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά σύνθεση του νοικοκυριού, (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ.	71
Πίνακας 6.16 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά θέση στο επάγγελμα του υπευθύνου, (1993/1994) σε ευρώ.	73
Πίνακας 6.17 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά θέση στο επάγγελμα του υπευθύνου, (1998/1999) σε ευρώ.	74
Πίνακας 6.18 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά θέση στο επάγγελμα του υπευθύνου, (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ.	74
Πίνακας 6.19 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά ομάδες ηλικιών του υπευθύνου των νοικοκυριών, (1993/1994) σε ευρώ.	76
Πίνακας 6.20 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά ομάδες ηλικιών του υπευθύνου των νοικοκυριών, (1998/1999) σε ευρώ.	77
Πίνακας 6.21 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά ομάδες ηλικιών του υπευθύνου των νοικοκυριών, (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ.	78
Πίνακας 6.22 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης (13 Υ.Π.Α.) για αστικές περιοχές, (1993/1994) σε ευρώ.	80
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.23 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και	82

υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης (13 Υ.Π.Α.) για αστικές περιοχές, (1998/1999) σε ευρώ.	
Πίνακας 6.24 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης (13 Υ.Π.Α.) για αστικές περιοχές, (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ.	83
Πίνακας 6.25 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης (13 Υ.Π.Α.) και κατά τρόπο κτήσεως για ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, (1993/1994) σε ευρώ.	85
Πίνακας 6.26 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης (13 Υ.Π.Α.) και κατά τρόπο κτήσεως για ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, (1998/1999) σε ευρώ.	87
Πίνακας 6.27 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης (13 Υ.Π.Α.) και κατά τρόπο κτήσεως για ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ.	88
Πίνακας 6.28 Συγκριτικός πίνακας συνολικών ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, 1993/1994 – 1998/1999, σε ευρώ. Αστικές περιοχές.	91
Πίνακας 6.29 Συγκριτικός πίνακας συνολικών ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, 1993/1994 – 1998/1999, σε ευρώ. Ημιαστικές και αγροτικές περιοχές.	94

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

	σελ.
Γράφημα 1. Μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών κατά αστικότητα περιοχής, 1993/1994 και 1998/1999.	56
Γράφημα 2. Μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών κατά ΥΠΑ, 1993/1994 και 1998/1999.	61
Γράφημα 3. Μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών κατά κατηγορία ετήσιων δαπανών, 1993/1994 και 1998/1999.	64
Γράφημα 4. Μέσα ετήσια έξοδα νοικοκυριών ανά τάξεις μεγέθους του νοικοκυριού, 1993/94 και 1998/99.	67
Γράφημα 5. Μέσα ετήσια έξοδα νοικοκυριών κατά τάξη μεγέθους του νοικοκυριού, 1993/1994 και 1998/1999.	71
Γράφημα 6. Μέσα ετήσια έξοδα νοικοκυριών κατά θέση επαγγέλματος του υπεύθυνου, 1993/1994 και 1998/1999.	75
Γράφημα 7. Μέσα ετήσια έξοδα νοικοκυριών κατά ομάδες ηλικίας του υπεύθυνου, 1993/1994 και 1998/1999.	78
Γράφημα 8. Μέσα ετήσια έξοδα νοικοκυριών κατά ΥΠΑ, αστικές περιοχές 1993/1994 και 1998/1999.	83
Γράφημα 9. Μέσα ετήσια έξοδα νοικοκυριών κατά ΥΠΑ, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές 1993/1994 και 1998/1999.	88

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

	σελ.
Χάρτης 1: Συνολικές ετήσιες δαπάνες για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, έτος 1993/1994. Αστικές περιοχές.	89
Χάρτης 2: Συνολικές ετήσιες δαπάνες για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, έτος 1998/1999. Αστικές περιοχές.	90
Χάρτης 3: Συνολικές ετήσιες δαπάνες για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, έτος 1993/1994. Ημιαστικές και αγροτικές περιοχές.	92
Χάρτης 4: Συνολικές ετήσιες δαπάνες για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, έτος 1998/1999. Ημιαστικές και αγροτικές περιοχές.	93
Χάρτης 5: Συνολικές ετήσιες δαπάνες για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, έτος 1993/94. Σύνολο χώρας.	95
Χάρτης 6: Συνολικές ετήσιες δαπάνες για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, έτος 1998/99. Σύνολο χώρας.	96

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η οικονομία μιας χώρας αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα ανάπτυξης, εξέλιξης και προόδου της. Αναπόσπαστο μέρος της οικονομίας είναι και ο τουρισμός, μια δραστηριότητα που και για την ελληνική ιδιαίτερα οικονομία αποτελεί την «ατμομηχανή» της. Με μικρές ή μεγάλες διακυμάνσεις, θετικές ή αρνητικές, ο τουρισμός συνεισφέρει σημαντικά στην ευημερία της Ελλάδας, αποτελώντας ουσιαστικά τη μεγαλύτερη εθνική βιομηχανία (Βαρβαρέσος και Βαρβαρέσος, 1998).

Ο τουρισμός έχει δομηθεί παγκοσμίως με βάση ένα πλέγμα κανόνων και ρυθμίσεων που απορρέουν από σημαντικούς και καθοριστικούς παράγοντες, όπως η κατανομή των πλουτοπαραγωγικών πόρων, η μεταφορά πόρων από μια γεωγραφική περιοχή σε μια άλλη, οι συνακόλουθες κοινωνικές εξελίξεις κ.ο.κ. Η συνεχώς αυξανόμενη σημασία του τουρισμού, τόσο για τις αναπτυγμένες όσο και για τις αναπτυσσόμενες χώρες, τον κατέστησε αναπόσπαστο τμήμα της διεθνούς εξειδίκευσης, κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο με το διεθνές εμπόριο, τις άδηλες συναλλαγές ή την κίνηση κεφαλαίων. Η ανάλυση αυτών των καθοριστικών παραγόντων είναι μεγάλης σπουδαιότητας, γιατί από την εξέλιξη, τη βαρύτητα και το ρόλο τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η γεωπολιτική του διεθνούς τουρισμού, οι κεντρικοί άξονες της διεθνούς τουριστικής πολιτικής και ως εκ τούτου και η θέση της Ελλάδας στο παγκόσμιο τουριστικό σκηνικό (Βαρβαρέσος και Βαρβαρέσος, 1998).

Στα πλαίσια της παρούσας πτυχιακής εργασίας, προϊόν έρευνας και σκληρής δουλειάς, παρουσιάζεται και αναλύεται η ζήτηση για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες στην Ελλάδα έτσι όπως αυτή προκύπτει από την καταγραφή των σχετικών εξόδων των νοικοκυριών στις Έρευνες Οικογενειακού Προϋπολογισμού (ΕΟΠ) της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας (ΕΣΥΕ) και για τα οικονομικά έτη 1993/94 και 1998/99. Η σημασία της παρούσας ανάλυσης είναι δυνατό να διαφανεί μέσα από την περιγραφή της σημασίας του ίδιου του τομέα παροχής υπηρεσιών τουρισμού στην Ελλάδα. Έτσι, στα κεφάλαια που προηγούνται της ανάλυσης που πραγματοποιείται στα πλαίσια της παρούσας πτυχιακής περιγράφεται τόσο το «τουριστικό προϊόν» όσο και η αγορά των προϊόντων και των υπηρεσιών τουρισμού.

Συγκεκριμένα, η παρούσα πτυχιακή δομείται σε έξι κεφάλαια. Το παρόν **Πρόλογο** ακολουθεί το **Κεφάλαιο 1** στο οποίο παρουσιάζεται μια σύντομη περιγραφή της ιστορικής εξέλιξης του τουριστικού φαινομένου, ορισμοί του τουρίστα – επισκέπτη, της

κατηγοριοποιήσεις των διεθνών επισκεπτών και τα βασικά χαρακτηριστικά του Ελληνικού τουρισμού.

Στο **Κεφάλαιο 2** παρουσιάζονται όλα τα στοιχεία της τουριστικής ζήτησης. Ποιο συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στις τουριστικές ζώνες, στην οργάνωση της διεθνούς αγοράς στην συμβολή του τουρισμού, στην οικονομία καθώς και στους τύπους και τις μορφές (εναλλακτικές και ειδικές) του τουρισμού.

Στο **κεφαλαίο 3** παρουσιάζονται όλα τα χαρακτηριστικά της τουριστικής προσφοράς. Τα τουριστικά καταλύματα, οι εγκαταστάσεις ειδικής υποδομής, η βελτίωση και ο έλεγχος των υπηρεσιών καθώς και η αναδιάρθρωση της τουριστικής προσφοράς.

Στο **κεφαλαίο 4** γίνεται αναφορά για τον ελληνικό τουρισμό και τις προοπτικές του. Ένας σύντομος απολογισμός για την τουριστική κίνηση του 2002, αναφορά στις προοπτικές του από το 2003 έως και το 2005 και τέλος παρουσιάζεται η αναμενόμενη εξέλιξη της τουριστικής κίνησης και των εισπράξεων για τα οικονομικά έτη 1997 έως 2005.

Στο **κεφαλαίο 5** παρουσιάζονται όλα τα στοιχεία που συνθέτουν την έρευνα των οικογενειακών προϋπολογισμών (σκοποί, κάλυψη, ορισμοί και βασικές έννοιες, σχέδιο δειγματοληψίας, εκτιμήσεις, συλλογή πληροφοριών και αποτελέσματα τις ερευνάς).

Τέλος στο **κεφαλαίο 6** παρουσιάζεται η ανάλυση, με τη μορφή πινάκων και χαρτών, των στοιχείων που παρέχονται από τις έρευνες οικογενειακών προϋπολογισμών για τις δαπάνες των νοικοκυριών σε τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες για τα έτη 1993/1994 και 1998/1999.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το «ταξίδι» δεν αποτελεί μια πρόσφατη δραστηριότητα του βιομηχανικού πολιτισμού μας. Αυτό ακολούθησε την εξέλιξη και τις μεταβολές της ανθρωπότητας κατά την διάρκεια των τελευταίων χιλιετηρίδων. Στις μέρες μας φαίνεται να έχει αποκτήσει μια διαφορετική μορφή σε σχέση με εκείνη των θρησκευτικών, εμπορικών, και πολεμικών μετακινήσεων της αρχαιότητας ή του Μεσαίωνα. Σήμερα, το «ταξίδι» ενσωματώνεται σε μια ευρύτερη δραστηριότητα, τον τουρισμό, ο οποίος αρχίζει να οριοθετείται εννοιολογικά από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

Ειδικότερα, στις μέρες μας ο τουρισμός αποτελεί ένα αυτοδύναμο φαινόμενο, συνώνυμο της κατανάλωσης και του ελεύθερου χρόνου. Παρουσίασε μια ταχύτατη ανάπτυξη, μια χωρική εξάπλωση και μια κοινωνική αποδοχή σε παγκόσμιο επίπεδο, ώστε να θεωρείτε ένα συνηθισμένο και αναπόσπαστο τμήμα της σύγχρονης καθημερινότητας. Η 'ενηλικίωση' του τουριστικού φαινομένου συμπίπτει με τη μαζικοποίηση και τη μεγένθυση του, η δε οικονομική και κοινωνική σημασία του χαρακτηρίζεται μεγάλη, έστω και αν συχνά αμφισβητείται εξαιτίας της ετερογένειας και της συνθετότητας του.

Από το 1950, ο τουρισμός αντιπροσωπεύει έναν από τους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας που παρουσιάζει την ταχύτερη ανάπτυξη. Το 1998 οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις έφτασαν τα 625,2 εκατ. άτομα, δηλαδή αυξήθηκαν κατά 24,7 φορές στο διάστημα των τελευταίων 48 ετών (Ρούπας, 1992). Οι συναλλαγματικές εισπράξεις του διεθνούς τουρισμού αυξήθηκαν με ταχύτερους ρυθμούς. Τα 444,7 δισεκατομμύρια δολάρια των συναλλαγματικών εισπράξεων του 1998 αντιπροσωπεύουν 211,8 φορές τις συναλλαγματικές εισπράξεις του 1950. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (Π.Ο.Τ.), το 2010 οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις θα είναι 40,2 φορές μεγαλύτερες σε σχέση με εκείνες του 1950, ενώ οι συναλλαγματικές τουριστικές εισπράξεις 699,9 φορές υψηλότερες (Ρούπας, 1992).

Αναμφισβήτητα λοιπόν, ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους οικονομικούς τομείς σε παγκόσμια κλίμακα, η συμβολή του οποίου στα πλαίσια μιας εθνικής

οικονομίας μετριέται από τον όγκο των συναλλαγματικών εισροών, από το βαθμό εξισορρόπησης του ισοζυγίου πληρωμών, από τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη κ.α. Ο τουρισμός, ο οποίος αντιπροσωπεύει το 10 με 12 % του παγκόσμιου Ακαθάριστου Προϊόντος, αποτελεί ίσως το σημαντικότερο οικονομικό τομέα, με πολυεπίπεδες επιπτώσεις στην κοινωνία, στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον (Ρούπας, 1992). Η σύγχρονη διάσταση του τουρισμού και η ενσωμάτωσή του στο κοινωνικό-οικονομικό σύστημα μιας πληθώρας χωρών αποτελεί φυσικό επακόλουθο της εξελικτικής του πορείας, καθώς και μιας ακολουθίας φάσεων που διάνυσε από την αρχαιότητα ως σήμερα.

1.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Ο τουρισμός παρόλο που στηρίχτηκε από την αρχαιότητα έως σήμερα στον ελεύθερο χρόνο και τη μετακίνηση, εντούτοις παρουσίασε διαχρονικά μια μορφολογική εξέλιξη και μια διευρυνόμενη χωρικά διάθρωση. Στην αρχαία Ελλάδα και στην αρχαία Ρώμη, ο ελεύθερος χρόνος απεικόνιζε την προέλευση και την τάξη των πολιτών που ήταν ελεύθεροι και οικονομικά εύποροι, απαλλαγμένοι από κάθε εξαναγκασταστική απασχόληση. Ωστόσο, ήταν υποχρεωμένοι να ασχολούνται με τα κοινωνικά, ηθικά, και πολιτικά αιτήματα που δημιούργησε η εύρυθμη λειτουργία της πολιτείας. Η εργασία ήταν αντίθετη με το πνεύμα της πολιτείας και του πολιτεύματος και εμφανιζόταν ως συναφής με τον απολιτικό χαρακτήρα που έδιναν στον πληβείο. Ο ελεύθερος χρόνος συνδεόταν ουσιαστικά με τις ευγενείς απασχολήσεις και ήταν απόρροια μιας πολιτικής σκέψης που όχι μόνο περιέγραφε, αλλά και οριοθετούσε το τι είναι ελευθερία και τι όχι.

Όσοι διέθεταν ελεύθερο χρόνο, δηλαδή αυτοί που ανήκαν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, είχαν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε διαφόρων τύπων ταξιδιωτικές μετακινήσεις. Μπορούμε να αναφέρουμε, για παράδειγμα, τις διεθνείς ταξιδιωτικές μετακινήσεις για λόγους αναψυχής των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων στην Αίγυπτο, καθώς και τις εσωτερικές μετακινήσεις για να παρευρεθούν σε αθλητικούς αγώνες, θεατρικές παραστάσεις, εορτές κτλ. Την περίοδο αυτή, η φιλοξενία είχε την ισχύ νόμου.

Ο Ηρόδοτος (480-421 π.χ.) περιγράφει στις περιηγήσεις του γεωγραφικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά των τόπων που επισκέπτεται και μπορεί να χαρακτηριστεί σύμφωνα με την τουριστική τυπολογία που διαμορφώνεται τον 19^ο αιώνα ως "μοντέλο τουρίστα". Αυτή την περίοδο εμφανίζονται τα πρώτα κρατικά πανδοχεία, που παρείχαν δωρεάν τις υπηρεσίες τους στους ταξιδιώτες, καθώς και τα πρώτα πανδοχεία κερδοσκοπικής

μορφής. Αρχικά βρίσκονται αυτόνομα κατά μήκος των μεγάλων οδικών αξόνων, ενώ προς το τέλος της αρχαιότητας εμφανίζονται οι πρώτες τάσεις εμπορευματοποίησης των ταξιδιωτικών μετακινήσεων.

Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, δύο μορφές τουρισμού επικρατούν:

- α. Ο *πανεπιστημιακός τουρισμός*: Αυτός εμφανίζεται ιδιαίτερα αναπτυγμένος γύρω από τα πανεπιστημιακά κέντρα της Ευρώπης, όπως το Παρίσι, το Μονπελιέ, η Οξφόρδη, το Κέμπριτζ κτλ.
- β. Ο *τουρισμός των μεγάλων θρησκευτικών γεγονότων και εορτών*: Στα τέλη του Μεσαίωνα, η ελβετική και η γερμανική ξενοδοχειακή υποδομή έχει αποκτήσει μεγάλη φήμη, χάρη στην ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών, ενώ στη Γαλλία η γαστρονομία συμβάλλει στην περαιτέρω εξειδίκευση του προϊόντος συνδέοντας κατά αυτό το τρόπο την παραμονή με τη ψυχαγωγία.

Κατά τη διάρκεια της αναγέννησης ο τουρισμός εμπλουτίζεται με νέα κίνητρα. Οι άνθρωποι ταξιδεύουν με σκοπό την ευχαρίστηση, καθώς και από «διανουμενίστηκη περιέργεια». Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα το τουριστικό φαινόμενο μεταβάλλεται. Σ' αυτό συμβάλουν οι ακόλουθοι λόγοι:

- Η οικονομική συγκυρία της περιόδου 1905-1914
- Ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος 1914-1918, όπου οι αριστοκράτες και οι μονάρχες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης ουσιαστικά εξαφανίζονται
- Οι πληθωριστικές τάσεις που αφανίζουν ολοκληρωτικά τους επιχειρηματίες (*tentiers*), που αποτελούσαν την 'τουριστική κοινωνία' (*touristy society*) του 19^{ου} αιώνα .

Οι οικονομική κρίση του 1929 καταστρέφει οριστικά τον αριστοκρατικό τουρισμό του 19^{ου} αιώνα. Ο 19^{ος} αιώνας αποτελεί τη χρονική περίοδο 'σταθμό' για τη μεταγενέστερη εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου. Οι θεσμικές, οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές ανακατατάξεις που επιτελούνται στα πλαίσια της βιομηχανικής επανάστασης προσδιορίζουν όχι μόνο την μελλοντική μορφολογία του τουρισμού, αλλά συμβάλουν επίσης στην εμφάνιση των πρώτων τάσεων 'μαζικοποίησης' και εμπορευματοποίησής του.

1.3 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΑ

Η λέξη τουρισμός προέρχεται από την γαλλική λέξη *tour* και την αγγλική *touring*, που σημαίνουν γύρος, περιήγηση. Και οι δύο λέξεις προέρχονται από τη λατινική λέξη *tomus*.

Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, πολλοί διεθνείς οργανισμοί και ειδικοί του τουρισμού επιδίωξαν να ορίσουν την έννοια του τουρίστα και του τουρισμού. Όπως καταγράφονται στον Ρούπα (1992), οι σημαντικότεροι απ' αυτούς είναι οι Glucksmann (1929), Schwink (1924), De Magistris (1933), Borman and Mariotti (1950), Hunziker and Krapf (1942).

Η Διεθνής Ακαδημία του Τουρισμού (A.I.T.-Monte Carlo) ορίζει ότι: *"τουρισμός είναι το σύνολο των ανθρώπινων μετακινήσεων και των δραστηριοτήτων που προκύπτουν απ' αυτές. Αυτές υποκινούνται, σε διαφορετικό βαθμό και ένταση, από τον πόθο της απόδρασης, που ενυπάρχει στα άτομα"*.

Η Διεθνής Ομοσπονδία Δημοσιογράφων και Συγγραφέων Τουρισμού (F.I.I .E.T.) ορίζει ότι: *"Τουρίστας είναι το άτομο που πραγματοποιεί μια μετακίνηση, για οποιαδήποτε αιτία, πέραν του συνήθους περιβάλλοντός του και το οποίο χρησιμοποιεί το χρόνο τηςσχόλης του για την ικανοποίηση της περιέργειάς του, σε όλες τις μορφές της, καθώς και της ανάγκης του για ανάπαυση και ψυχαγωγία"*.

Ο Ν. Αιγινίτης (Ρούπας, 1992) αναφέρει ότι: *"Τουρισμός καλείται η από χώρα σε χώρα ή από πόλη σε άλλη πόλη μετάβαση ατόμων ομαδικά ή μεμονωμένα για λόγους βραχείας ή μακράς, πάντως όχι μονίμου διαμονής, για αναψυχή, αποκλειόμενης της εργασίας επιφερούσης άμεσον όφελος, πλην εκείνης η οποία δύναται να έχει ως σκοπόν ή αποτέλεσμα την διαφήμιση της χώρας στην οποίαν κατευθύνεται ο επιχειρών μία τέτοια μετάβαση"*.

Ο J. Gouer (Ρούπας, 1992) ορίζει τον τουρισμό ως *"τον τρόπο του να ταξιδεύεις, συνδυάζοντας σε διαφορετικές αναλογίες, σύμφωνα με τα άτομα, την περιέργεια του πνεύματος μαζί με τον πόθο να προσαρμοστεί κάποιος στα ξένα ήθη και έθιμα"*.

Ο J. Medecin (Ρούπας, 1992) (Revue de Deux Mondes) αναφέρει ότι: *"Τουρισμός είναι μια δραστηριότητα ευκαιρίας η οποία συνίσταται στο να παραμένει κάποιος μακριά από τον τόπο της μονίμου διαμονής του, για λόγους διασκέδασης, ανάπαυσης, εμπλουτισμού της εμπειρίας του, ανύψωσης του μορφωτικού του επιπέδου, από την παρουσία νέων μορφών της ανθρώπινης δράσης και από τις εικόνες μιας άγνωστης φύσης"*.

Μια επιστημονική προσέγγιση του τουρισμού, όπου η τουριστική παραγωγή τείνει να ικανοποιήσει τις τουριστικές ανάγκες, δόθηκε από τους Hunziker and Krapf (1942). Σύμφωνα με τους Hunziker and Krapf (1942): *"Τουρισμός είναι το σύνολο των ενεργοποιημένων σχέσεων και γεγονότων κατά τη διάρκεια της μετακίνησης και παραμονής των ατόμων εκτός του τόπου της συνήθους κατοικίας τους, υπό τον περιορισμό ότι τόσο η μετακίνηση όσο και η παραμονή τους δεν έχουν ως κίνητρο την άσκηση οποιασδήποτε κερδοσκοπικής δραστηριότητας"*.

Δύο κύριες έννοιες οριοθετούν ουσιαστικά τον πρώτο επιστημονικό ορισμό του

τουρισμού:

1. το κίνητρο
2. η μετακίνηση

Οι διεθνείς οργανισμοί (Κοινωνία των Εθνών U.I.O.O.T. , Η.Ε. κτλ.) (1937; 1953; 1954; 1957), προκειμένου να προσδιορίσουν εννοιολογικά τον τουρίστα έλαβαν υπόψη τους επίσης τις παραπάνω έννοιες, οι οποίες θεωρούνται καθαρά περιοριστικές και αντανακλούν:

1. Το σκοπό του ταξιδιού (κίνητρο)
2. Τη διάρκεια παραμονής (μετακίνηση)

Τον Αύγουστο του 1963, η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τον Τουρισμό και τα Διεθνή Ταξίδια, η οποία πραγματοποιήθηκε στη Ρώμη, όρισε ως "επισκέπτη": "*κάθε άτομο που μετακινείται σε μια άλλη χώρα, διαφορετική από εκείνη της μόνιμης κατοικίας του, για οποιονδήποτε άλλο λόγο εκτός από εκείνον της άσκησης αμειβόμενου επαγγέλματος*". Ο ορισμός αυτός καλύπτει δύο κατηγορίες επισκεπτών:

1. Τους τουρίστες
2. Τους εκδρομείς

Αυτοί ορίζονται με τον ακόλουθο τρόπο:

Τουρίστες: Είναι οι προσωρινοί επισκέπτες, η παραμονή των οποίων υπερβαίνει τις 24 ώρες στην επισκεπτόμενη χώρα. Τα κίνητρά τους μπορεί να είναι τα ακόλουθα:

1. Διακοπές, ανάπαυση, υγεία, θεραπεία, σπουδές και σπορ
2. Επαγγελματικές υποθέσεις, οικογενειακοί λόγοι, συνέδρια

Εκδρομείς: Χαρακτηρίζονται έτσι οι προσωρινοί επισκέπτες, η παραμονή των οποίων δεν υπερβαίνει τις 24 ώρες στην επισκεπτόμενη χώρα.

1.4 ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ

Ο ορισμός του τουρίστα δεν υπήρξε μια εύκολη υπόθεση, λόγω των ενδογενών αδυναμιών προσδιορισμού και καταγραφής των επισκεπτών στα σύνορα μιας χώρας, καθώς και των πολλαπλών ερμηνειών που δόθηκαν κατά περίπτωση στις έννοιες "διάρκεια παραμονής" και "κίνητρο" της τουριστικής μετακίνησης, όταν επρόκειτο να διακρίνουν τις διάφορες κατηγορίες των διεθνών επισκεπτών. Σύμφωνα με την Υπηρεσία Στατιστικής των Ηνωμένων Εθνών, οι παρακάτω κατηγορίες ατόμων μπορούν να χαρακτηριστούν ως διεθνείς επισκέπτες:

- α. Τα άτομα που επισκέπτονται μια χώρα και σκοπεύουν να παραμείνουν μέχρι ένα έτος, έχοντας ως κίνητρο της μετακίνησης τις διακοπές, την υγεία, τη θρησκεία, τις σπουδές, τις οικογενειακές υποθέσεις, τον αθλητισμό, τα συνέδρια ή την έρευνα, καθώς και όσα άτομα βρίσκονται σε τράνζιτ με προορισμό μια άλλη χώρα. Σ' αυτή την κατηγορία συμπεριλαμβάνονται και οι κάτοικοι της χώρας οι οποίοι έχουν χαρακτηριστεί ως μακροχρόνιοι μετανάστες.
- β. Τα μέλη του πληρώματος των πλοίων και των αεροσκαφών ξένης εθνικότητας που πραγματοποιούν επιδιορθώσεις ή σταθμεύουν προσωρινά εντός της χώρας.
- γ. Οι ταξιδιώτες για εμπορικές υποθέσεις που παραμένουν εντός της χώρας μέχρι ένα έτος το μέγιστο, καθώς και οι εργαζόμενοι ως μισθωτοί σε ξένες επιχειρήσεις με μεγαλύτερη διάρκεια παραμονής το ένα έτος.
- δ. Οι κρατικοί υπηρεσιακοί παράγοντες, οι οποίοι κατέχουν θέσεις διπλωματών ή πρέσβων, καθώς και οι στρατιωτικοί και οι οικιακοί τους βοηθοί, όταν επισκέπτονται τη χώρα για λόγους που αναφέρθηκαν προηγουμένως ή για επίσημες αποστολές διάρκειας μέχρι ενός έτους.
- ε. Το προσωπικό των διεθνών οργανισμών που βρίσκονται σε αποστολές διάρκειας μέχρι ενός έτους.

Οι κατηγορίες των ατόμων που παρατίθενται παρακάτω δεν μπορούν να θεωρηθούν ως διεθνείς επισκέπτες:

- Ένα άτομο το οποίο διαμένει ή έχει την πρόθεση να παραμείνει πάνω από ένα έτος σε μια χώρα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως διεθνής επισκέπτης και να καταχωρηθεί στις τουριστικές αφίξεις μιας χώρας. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί περισσότερο ως κάτοικος της χώρας ή μετανάστης.
- Κάθε άτομο το οποίο έχει την πρόθεση να εξασκήσει για μια οποιαδήποτε περίοδο αμειβόμενο επάγγελμα στην επισκεπτόμενη χώρα ή να συνοδεύσει ή να συναντήσει άτομα με την ιδιότητα του οικονομικά εξαρτημένου από άλλους άτομο ή που έχει την πρόθεση να εξασκήσει το έργο της οικιακής βοηθού χαρακτηρίζεται ως μετανάστης.
- Οι νομάδες, τα άτομα που διαμένουν κοντά στα σύνορα, οι πρόσφυγες και οι κρατικοί εκπρόσωποι δε θεωρούνται διεθνείς επισκέπτες.
- Οι κάτοικοι που επιστρέφουν στη χώρα τους μετά από μια επίσκεψη στο εξωτερικό δε θα πρέπει να θεωρούνται επισκέπτες. Αντίθετα, οι μακροχρόνιοι μετανάστες θα πρέπει να λαμβάνονται ως διεθνείς επισκέπτες, όταν επισκέπτονται τη χώρα τους.

Όπως είδαμε παραπάνω, οι διεθνείς επισκέπτες που φτάνουν σε μια χώρα ταξινομούνται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, τους τουρίστες και τους εκδρομείς.

Οι εκδρομείς διακρίνονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

1. Στα άτομα που επιλέγουν τα θαλάσσια μεταφορικά μέσα (κρουαζιέρες) για να επισκεφτούν μια χώρα. Οι επισκέψεις πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια μίας ή περισσότερων ημερών, ενώ επιστρέφουν για διανυκτέρευση στο κρουαζιερόπλοιο ή στο γιοτ τους.
2. Στους ημερήσιους εκδρομείς, που φτάνουν στη χώρα με οποιοδήποτε μέσο, χωρίς να πραγματοποιήσουν ωστόσο μία διανυκτέρευση. Οι ευρισκόμενοι σε 'τράνζιτ' ταξιδιώτες καταγράφονται στην κατηγορία των εκδρομέων, εφόσον δε διανυκτερεύουν εντός της χώρας. Στην αντίθετη περίπτωση, χαρακτηρίζονται ως τουρίστες.
3. Στα μέλη του πληρώματος των ξένων πλοίων και των αεροσκαφών που παραμένουν εντός της χώρας μόνο κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Η διάκριση μεταξύ των εννοιών του τουρίστα και του εκδρομέα που αναλύσαμε παραπάνω έχει μεγάλη σημασία όσον αφορά τη σύγχρονη εννοιολογική προσέγγιση του τουριστικού φαινομένου και το σχεδιασμό του τουριστικού τομέα (υποδομές, μεταφορές, τουριστικά καταλύματα, υπηρεσίες κτλ.).

1.5 ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Παρακάτω παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά του τομέα παροχής υπηρεσιών τουρισμού στην Ελλάδα έτσι όπως αυτά καταγράφονται πρόσφατα από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού.

1. Ανοδική τάση αφίξεων αλλοδαπών τουριστών.

Συνέπεια: Κίνητρα δημιουργίας νέων τουριστικών υποδομών για την προσέλκυση της αυξανόμενης πελατείας.

2. Σημαντική μείωση του μεριδίου αμερικανών τουριστών. Εξάρτηση από Ευρώπη.

Συνέπεια: Απώλεια υψηλού τουριστικού εισοδήματος. Αναζήτηση νέων αγορών.

3. Αυξανόμενη συμμετοχή εσωτερικού τουρισμού.

Συνέπεια: Δυνατότητα χρονικής κατανομής της ζήτησης.

4. Μικρή διάρκεια τουριστικής περιόδου.

Συνέπεια: Θερινή επιβάρυνση υποδομών, υπολειτουργία εκτός σεζόν. Ανάπτυξη άλλων μορφών τουρισμού για τους υπόλοιπους μήνες.

5. Μονοδιάστατο τουριστικό προϊόν: "Ήλιος - θάλασσα".

Συνέπεια: Εύκολη υποκατάσταση από άλλες μεσογειακές χώρες. Αναζήτηση – προγραμματισμός νέων τουριστικών προϊόντων.

6. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του ελληνικού τουρισμού είναι κυρίως κληρονομημένα (φυσικό περιβάλλον, πολιτισμική κληρονομιά).

Συνέπεια: Υπάρχει σημαντικό περιθώριο ποιοτικής βελτίωσης με την δόμηση νέων ανθρωπογενών πλεονεκτημάτων.

7. Υψηλή γεωγραφική συγκέντρωση τουριστικής υποδομής.

Συνέπεια: Άνιση ανάπτυξη των τουριστικών υποδομών.

8. Ολιγοψωνιακή διάθρωση τουριστικής ζήτησης με λίγους tour- operators.

Συνέπεια: Ισχυρές πιέσεις για χαμηλές τιμές. Ενίσχυση των specialists.

9. Ξενοδοχειακές μονάδες / καταλύματα:

Μικρού μεγέθους και ενδιάμεσης / χαμηλής ποιότητας

Μικρός βαθμός συγκέντρωσης και πολύ μικρή καθετοποίηση

Συνέπεια: Αδυναμία διαπραγμάτευσης με τους ισχυρούς tour-operators.

10. Διοικητικά εμπόδια εισόδου νέων ξενοδοχειακών επιχειρήσεων σε ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές (κορεσμός).

Συνέπεια: Έλλειψη κινήτρων αναβάθμισης, παράνομη λειτουργία καταλυμάτων.

11. Μικρό μέγεθος των μη - ξενοδοχειακών τουριστικών επιχειρήσεων.

Συνέπεια: Πληθώρα φορέων, προβλήματα βιωσιμότητας και δυσκολία προσαρμογής στα νέα τεχνολογικά δεδομένα.

12. Νέα κατάσταση: Μετά το κτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, την οικονομική κρίση στην Ιαπωνία, τις λατινικές χώρες, και τη σχετική οικονομική κρίση στη Γερμανία,

παρατηρείται αλλαγή κλίματος και διάθεσης απέναντι στον τουρισμό από τους ξένους επισκέπτες.

Συνέπεια: Τόνωση προβολής – Αναζήτηση νέων αγορών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του διεθνούς τουρισμού είναι η μεγέθυνση των τουριστικών ροών και ο αυξανόμενος χωρικά καταμερισμός τους, όσον αφορά τις σχέσεις που διέπουν τις χώρες προέλευσης και υποδοχής των τουριστών. Οι θεωρίες της ζήτησης, οι οποίες απορρέουν ουσιαστικά από την εννοιολογική προσέγγιση του τουρίστα, επιτρέπουν την ερμηνεία των αιτιών διαμόρφωσης και ανάπτυξης των τουριστικών ροών.

Η τουριστική ζήτηση αντιπροσωπεύει τις ποσότητες των αγαθών και των τουριστικών υπηρεσιών που επιθυμούν να καταναλώσουν οι τουρίστες μια δεδομένη χρονική περίοδο. Αυτή η ζήτηση είναι άμεση απόρροια μιας πληθώρας παραγόντων, που μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές, όπως οικονομικές ή φυσικές, γεωγραφικές, γενικές ή εξειδικευμένες, και που επεξηγούν τη συμμετοχή των ατόμων στις τουριστικές μετακινήσεις.

2.1. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η ταχεία ανάπτυξη του διεθνούς τουρισμού μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο αντιμετωπίστηκε και ερμηνεύτηκε περισσότερο ως ένα αυθόρμητο φαινόμενο, παρά ως το αποτέλεσμα σχεδιασμού και πρόβλεψης, τόσο από τους κρατικούς και διεθνείς οργανισμούς όσο και από τις τουριστικές επιχειρήσεις. Παρ' όλα αυτά, η ανάπτυξή του χαρακτηρίστηκε όχι μόνο ταχεία, αλλά και σταθερή.

Οι αφίξεις των διεθνών τουριστών στα σύνορα, από 71 εκατομμύρια το 1960, έφτασαν τα 625,2 εκατομμύρια το 1998. Οι αντίστοιχες ενδείξεις, περνούν από το 100, το οποίο μπορεί να θεωρηθεί ως βάση για το έτος 1960, στο 880,3 για το έτος 1998 (Βαρβαρέσος και Βαρβαρέσος, 1998). Η αύξηση του αριθμού των τουριστών υπήρξε αξιοσημείωτη για τους παρακάτω λόγους:

- Ο αριθμός των διεθνών τουριστών πολλαπλασιάστηκε (συγκεκριμένα αυξήθηκε κατά 8,8 φορές) σε διάστημα 38 ετών (1960-98).
- Η εξέλιξη των διεθνών τουριστικών αφίξεων υπήρξε σταθερά αυξητική.

- Οι συναλλαγματικές τουριστικές εισπράξεις ακολούθησαν την εξέλιξη των τουριστικών αφίξεων. Από 6,8 δισεκατομμύρια δολάρια το 1960, έφτασαν τα 444,7 το 1998, δηλαδή από μια ένδειξη 100 το 1960, πέρασαν σε μια ένδειξη 6.544,1 το 1998.

Οι συναλλαγματικές εισπράξεις του διεθνούς τουρισμού αυξήθηκαν με πιο γρήγορους ρυθμούς απ' ό,τι ο αριθμός των τουριστών. Αυτές πολλαπλασιάστηκαν 65,4 φορές κατά το διάστημα της περιόδου 1960-98, ενώ παρουσίασαν σταθερές αυξητικές τάσεις. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Π.Ο.Τ., οι αυξητικές τάσεις του διεθνούς τουρισμού θα συνεχιστούν και μελλοντικά. Αυτές αφορούν τις ήδη αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές του πλανήτη μας, καθώς και τις αναπτυσσόμενες. Οι αφίξεις των διεθνών τουριστών το 2000 και το 2010 θα φτάσουν τα 702 και τα 1.018 εκατομμύρια άτομα, ενώ οι αντίστοιχες ενδείξεις θα είναι 988,7 και 1.434 (με έτος βάσης το 1960=100).

Οι συναλλαγματικές τουριστικές εισπράξεις και κατά την περίοδο 2000-2010 θα αυξηθούν με πιο γρήγορους ρυθμούς απ' ό,τι οι αφίξεις και θα φτάσουν τα 621 και 1.500 δισεκατομμύρια δολάρια (Η.Π.Α.). Οι αντίστοιχες ενδείξεις για το 2000 και το 2010 θα είναι 9.132 και 22.058 (με έτος βάσης το 1960=100). Δηλαδή το έτος 2010, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Π.Ο.Τ., οι αφίξεις των διεθνών τουριστών θα είναι 14,3 φορές μεγαλύτερες απ' ό,τι το 1960 και οι συναλλαγματικές εισπράξεις 220,6 φορές υψηλότερες για το ίδιο χρονικό διάστημα, γεγονός που επιβεβαιώνει την προηγούμενη διαπίστωση, ότι δηλαδή οι αυξητικές τάσεις των τουριστικών συναλλαγών εισπράξεων είναι πολύ μεγαλύτερες από εκείνες των διεθνών τουριστικών αφίξεων.

2.2 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ

Η εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου, η μεγέθυνση των τουριστικών ροών και ο ρόλος τους στη διεθνή εξειδίκευση διέκρινε τις τουριστικές χώρες σε δύο μεγάλες κατηγορίες, τις χώρες προέλευσης και τις χώρες υποδοχής των τουριστών. Οι χώρες προέλευσης αντιπροσωπεύουν τις πλούσιες βιομηχανικές χώρες του κόσμου, που βρίσκονται στη Δυτική Ευρώπη, τη Βόρεια Αμερική, την Ιαπωνία και την Αυστραλία.

Οι χώρες υποδοχής αντιπροσωπεύουν τις υπόλοιπες χώρες, δηλαδή τις αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς και τις χώρες του τρίτου κόσμου. Στα πλαίσια του διεθνούς καταμερισμού της εργασίας, πολλές από αυτές τις χώρες επιδιώκουν να αποκτήσουν τουριστικές υποδομές και εξοπλισμούς, ώστε να ενσωματωθούν με τη σειρά τους στους νέους τουριστικούς

προορισμούς και να αποτελέσουν Νέα Τουριστικά Κράτη (Ν.Τ.Κ.), συνέπεια της τουριστικής εξειδίκευσης και των σχέσεων που διαμορφώνονται μεταξύ κέντρου και περιφέρειας.

Αυτές οι σχέσεις κέντρου-περιφέρειας ουσιαστικά ορίζουν ότι γύρω από τις κύριες χώρες προέλευσης των τουριστών δημιουργούνται περιφερειακές ζώνες, όπου οι υπηρεσίες υποδοχής προοδευτικά οργανώνονται και εξειδικεύονται. Αυτές οι ζώνες είναι οι παρακάτω:

- α. *Η βορειο-αμερικανική ζώνη:* Αυτή περιλαμβάνει το αρχιπέλαγος των Αντιλλών και την Κεντρική Αμερική, με προεκτάσεις στη Νότια Αμερική και τον Ειρηνικό. Κύριες χώρες προέλευσης των τουριστών και τροφοδότες αυτής της ζώνης ορίζονται οι Η.Π.Α. και ο Καναδάς.
- β. *Η ιαπωνική ζώνη:* Αυτή εντοπίζεται στην ανατολική και τη νοτιοανατολική Ασία καθώς και στα νησιά του Ειρηνικού ωκεανού.
- γ. *Η αυστραλιανή και νεοζηλανδική ζώνη:* Η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία δημιουργούν τουριστικές ροές με προορισμό τις περιφερειακές ζώνες υποδοχής, όπως η Ινδονησία, η Ταϊλάνδη, η Μαλαισία, τα νησιά Φίτζι κτλ.
- δ. *Η αραβικο-ευρωπαϊκή ζώνη:* Αυτή, μετά τις κοινωνικο-οικονομικές ανακατατάξεις που επιτελέστηκαν, χαρακτηρίζεται περιφερειακά εξαρτημένη από τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης.
- ε. *Η ευρωπαϊκή μεσογειακή ζώνη:* Αυτή αντιπροσωπεύει την πιο σημαντική τουριστική ζώνη, τόσο όσον αφορά το βαθμό της τουριστικής της ανάπτυξης όσο και την ενδιαφέρουσα χωρική της τουριστική διάρθρωση. Ως ζώνη υποδοχής, αντλεί την πελατεία της από τις χώρες προέλευσης των τουριστών της Κεντρικής και Δυτικής Ευρώπης.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (Π.Ο.Τ.), σε μια προσπάθεια δημιουργίας μιας τυπολογίας του παγκόσμιου τουρισμού, διακρίνει τρεις ομάδες χωρών. Αυτές είναι οι ακόλουθες:

- Οι χώρες όπου ο εσωτερικός και ο διεθνής τουρισμός είναι πολύ αναπτυγμένοι. Αυτή η ομάδα αφορά κατεξοχήν τις βιομηχανικές χώρες της Δύσης.
- Οι χώρες που χαρακτηρίζονται ουσιαστικά ως χώρες υποδοχής των διεθνών τουριστικών ροών, με μικρό βαθμό ανάπτυξης του εσωτερικού τουρισμού.
- Οι χώρες στις οποίες ο διεθνής τουρισμός έχει μικρή σημασία, ενώ αντίθετα ο εσωτερικός τουρισμός χαρακτηρίζεται αρκετά δυναμικός.

2.3 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

Στο παρακάτω τμήμα περιγράφονται τα χαρακτηριστικά της ζήτησης για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες όπως αυτά καταγράφονται πρόσφατα από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού.

2.3.1 Η ετερογένεια

Σε προηγούμενη παράγραφο, όπου επιδιώξαμε να ορίσουμε τον τουρίστα, υπογραμμίσαμε ότι αυτός οριοθετείται χωρικά από την περιοριστική έννοια της μετακίνησης, συνήθως από τον τόπο κατοικίας του ως τον τόπο υποδοχής και αντιστρόφως. Όμως ο τουρίστας, τόσο κατά τη διάρκεια του ταξιδιού όσο και κατά τη διάρκεια της παραμονής του στον τόπο υποδοχής, ζητά και καταναλώνει μια πληθώρα αγαθών και υπηρεσιών, που αποσκοπούν στην ικανοποίηση των αναγκών του. Επομένως, ζητά να καταναλώσει, στα πλαίσια του περιορισμένου χρόνου των διακοπών του, μεταφορικά μέσα, φυσικούς πόρους, τουριστικά καταλύματα, τρόφιμα και ποτά, υπηρεσίες αναψυχής, καλαισθησία κτλ. Ως εκ τούτου, η ζήτηση των αγαθών και υπηρεσιών που επιδιώκει να καταναλώσει ο τουρίστας φαίνεται να είναι ετερογενής και να απεικονίζει ουσιαστικά την ίδια τη δομή του τουριστικού τομέα. Άρα, εφόσον η ζήτηση αφορά ετερογενή τουριστικά προϊόντα που προέρχονται από διαφορετικούς οικονομικούς κλάδους, συνεπάγεται ότι δεν υπάρχει ένα τουριστικό προϊόν ή ένας τουριστικός κλάδος και η τουριστική δραστηριότητα συμμετέχει σ' όλους σχεδόν τους οικονομικούς κλάδους μιας χώρας.

2.3.2 Οι χωροχρονικές συγκεντρώσεις

Η τουριστική ζήτηση χαρακτηρίζεται από μια χρονική και από μια χωρική συγκέντρωση. Όσον αφορά την πρώτη, η τουριστική δραστηριότητα είναι μια κατεξοχήν εποχική δραστηριότητα η οποία συγκεντρώνεται σε μερικούς μήνες του έτους. Ο εποχικός χαρακτήρας επηρεάζει όλους τους τομείς που εμπλέκονται στην τουριστική παραγωγή και δημιουργεί αρκετά προβλήματα σχετικά με το διαχειριστικό πλάνο και την αποδοτικότητα των τουριστικών επιχειρήσεων. Όσον αφορά τη χωρική συγκέντρωση, αυτή εμφανίζεται λιγότερο ανελαστική απ' ό,τι η πρώτη, εφόσον, σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο, η αναζήτηση του νέου ή της μόδας, η μείωση των τιμών, η ταχύτητα, η άνεση, η χωρητικότητα και η ασφάλεια των αερομεταφορών αύξησαν, μεταξύ άλλων παραγόντων, τη γεωγραφική κινητικότητα των τουριστών.

2.3.3 Η εποχικότητα

Δύο φαινόμενα συσχετίζονται ουσιαστικά μεταξύ τους για να δημιουργήσουν την εποχική συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας. Αυτά παρατίθενται παρακάτω:

- α. Η προτίμηση των τουριστών να έχουν τις διακοπές τους κατά τη διάρκεια της "καλής εποχής", η οποία γενικά συμπίπτει με τους θερινούς μήνες. Για τις ορεινές ζώνες, η "καλή περίοδος" συμπίπτει με τους χειμερινούς μήνες, όπου παρατηρείται επαρκής χιονόπτωση, ενώ στις τροπικές περιοχές, ταυτίζεται με την ενδιάμεση ή αλλιώς ήπια περίοδο
- β. Η φιλοσοφία οργάνωσης του χρόνου στις χώρες προέλευσης των τουριστών. Αυτή περιλαμβάνει μία περίοδο διακοπών, οι οποίες μπορούν να διακριθούν σε τρεις επιμέρους κατηγορίες:
  - Τις σχολικές διακοπές.
  - Τις διακοπές των εργαζομένων στη βιομηχανία.
  - Τις διακοπές των απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα.

Οι παραπάνω περιοριστικές συνθήκες δημιουργούν σημαντικά προβλήματα όσον αφορά τη διαθεσιμότητα του ελεύθερου χρόνου των συμμετεχόντων και, κατ' επέκταση, όσον αφορά την κινητικότητά τους για πραγματοποίηση ταξιδιών μεγάλων αποστάσεων.

2.3.4 Οι χωρικές συγκεντρώσεις

Δύο κύριοι παράγοντες είναι δυνατό να ερμηνεύσουν τις τουριστικές συγκεντρώσεις στο χώρο:

- α. *Ο βαθμός συγκέντρωσης:* Οι υπηρεσίες υποδοχής των τουριστών, τα τουριστικά καταλύματα και οι εγκαταστάσεις αναψυχής βρίσκονται συγκεντρωμένες σε συγκεκριμένες γεωγραφικές ζώνες. Αυτές οι συγκεντρώσεις οφείλονται ουσιαστικά:
  - στην ποιότητα των φυσικών πόρων της περιοχής
  - στην ύπαρξη υποδομών και στη χωροταξική διάρθρωση της περιοχής
  - σε οικονομικούς λόγους.

Η ύπαρξη υποδομών και υποστηρικτικών υπηρεσιών αποτελούν συχνά έναν πόλο έλξης για επενδυτικές δραστηριότητες στον τουριστικό τομέα. Η αιτία είναι φυσικά οι προβλέψεις για μια μεγαλύτερη αποδοτικότητα και ταχύτερη απόσβεση των επενδύσιμων κεφαλαίων.

- β. *Η ακινησία:* οι φυσικοί πόροι και τα ιστορικά μνημεία χαρακτηρίζονται, τουλάχιστον γεωγραφικά, από τη χωρική τους οριοθέτηση και ακινησία. Τα τουριστικά καταλύματα δεν μπορούν να μετακινηθούν, ούτε, φυσικά, να ανεγερθούν σε οποιοδήποτε μέρος.

Μόνο μερικές πολιτιστικές δραστηριότητες ή δραστηριότητες παραγωγής ειδών χειροτεχνίας μπορούν να μετακινηθούν. Οι χοροί, η μουσική, τα παραδοσιακά συγκροτήματα, τα είδη λαϊκής τέχνης κτλ. μπορούν να μετακινηθούν από τον τόπο προέλευσης ή παραγωγής τους προς τα τουριστικά κέντρα. Η 'ακίνησια' της προσφοράς των διαφόρων τουριστικών υπηρεσιών δημιουργεί ταυτόχρονα και την εξάρτησή τους από τα μέσα μεταφοράς. Επομένως, εάν οι υποδομές των χρησιμοποιούμενων μεταφορικών μέσων χαρακτηρίζονται ως μέτριες ή κακές, δυσχεραίνονται οι μετακινήσεις προς τις ζώνες υποδοχής και συχνά υποβαθμίζονται και οι υπόλοιπες μεταβλητές που συνθέτουν το συνολικό τουριστικό προϊόν.

2.4 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΓΟΡΑΣ

Η διεθνής αγορά προς τους ελληνικούς τουριστικούς προορισμούς χαρακτηρίζεται από έντονα φαινόμενα συγκέντρωσης και καθετοποίησης των ξένων ταξιδιωτικών επιχειρήσεων. Οι συγχωνεύσεις μεγάλων τουριστικών ομίλων, οι αλληπάλληλες και εξελισσόμενες εξαγορές και συμμαχίες μεταξύ πιστωτικών συγκροτημάτων, αερομεταφορέων, και τουριστικών επιχειρήσεων μαζικών πωλήσεων-πακέτων (tour operators) έχουν αλλάξει ριζικά την αγορά. Εκτός από τον διεθνή ανταγωνισμό από άλλους τουριστικούς προορισμούς, ο ελληνικός τουρισμός έχει πλέον να αντιμετωπίσει και τις ολιγοπωνιακές έως και μονοπωνιακές καταστάσεις, που κατευθύνουν τις μαζικές τουριστικές ροές. Υπάρχει βεβαίως διαπιστωμένη και μια τάση ενός μικρού αλλά διευρυνόμενου τμήματος της διεθνούς αγοράς, που επιδιώκει την ανεξάρτητη μεταφορά σε επιλεγμένους προορισμούς με αποφυγή του μαζικού τουρισμού και αναζήτηση εναλλακτικών δυνατοτήτων (Κουζέλης, 1997).

Η διεθνής αγορά χαρακτηρίζεται πλέον από την ραγδαία εξάπλωση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής, στην προβολή, ενημέρωση, και χρήση του ηλεκτρονικού εμπορίου, με τα συστήματα αυτόματων κρατήσεων και πωλήσεων. Η ένταξη των ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων στην Κοινωνία της Πληροφορίας αποτελεί αναγκαίο όρο και για την προώθηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στον διεθνή ανταγωνισμό.

2.5 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Διαπιστώνεται σημαντική σταδιακή βελτίωση της συμμετοχής του Τουρισμού στα βασικά μεγέθη της Οικονομίας. Το 2000, η Τράπεζα της Ελλάδος κατέγραψε είσπραξη 9.221

εκ. δολαρίων ΗΠΑ από τουριστικές υπηρεσίες, με βάση τις οποίες η Ελλάδα καταλαμβάνει την 10^η θέση στη σχετική κατάταξη του Π.Ο.Τ. Οι τουριστικές υπηρεσίες καλύπτουν το 2000 το 45,6% του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου, από 28% το 1981. Η άμεση συμμετοχή του Τουρισμού στο ΑΕΠ σήμερα είναι 8%, από 4% το 1981.

Πρέπει να αναφερθεί επίσης η συμμετοχή του τουρισμού στα Δημόσια έσοδα, η συμμετοχή του στα έσοδα των ΟΤΑ (αφού μόνον ο Τουρισμός μεταξύ των παραγωγικών κλάδων καταβάλλει ειδικά τέλη υπέρ ΟΤΑ, πλέον των συνήθων δημοτικών τελών των άλλων χρήσεων) και η καθοριστική συμβολή του στην Περιφερειακή Ανάπτυξη. Στον τουριστικό τομέα απασχολείται περίπου το 10% του συνόλου των απασχολούμενων.

Σημειώνεται πάντως ότι η καταμέτρηση του προϊόντος και της απασχόλησης στον τουρισμό σε διάφορες χώρες δεν είναι ακόμα μεθοδολογικά αξιόπιστες και μεταξύ τους συγκρίσιμες. Για τον λόγο αυτό ο Π.Ο.Τ., ο ΟΟΣΑ και η Eurostat προωθούν την καθιέρωση ενός συνδεδεμένου συστήματος καταγραφής των οικονομικών δραστηριοτήτων του τουρισμού με την μορφή του *Δορυφορικού Λογαριασμού Τουρισμού* (Tourism Sattelite Account).

2.6 ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ – ΤΑ ΜΕΤΡΑ

2.6.1 Οι συνέπειες

Οι συνέπειες των χωροχρονικών συγκεντρώσεων χαρακτηρίζονται ποικίλες και το μέγεθός τους επηρεάζεται από την ένταση αυτών των συγκεντρώσεων, οι οποίες διαφέρουν από χώρα σε χώρα και από περιοχή σε περιοχή εντός της ίδιας χώρας.

α. *Τις τουριστικές και μη τουριστικές επιχειρήσεις:* Τα ξενοδοχειακά καταλύματα στις ζώνες παραθερισμού λειτουργούν εποχικά, με περίοδο αιχμής κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες (Ιούλιος-Αύγουστος). Το ίδιο ισχύει και για άλλες τουριστικές επιχειρήσεις, όπως εστιατόρια, μπαρ, γραφεία ταξιδιών κτλ. Παράλληλα όμως, και μια σειρά άλλων μη τουριστικών επιχειρήσεων, όπως επιχειρήσεις προμηθειών, σουπερμάρκετ, μεταφορικές εταιρείες, αυξομειώνουν ή και διακόπτουν τη λειτουργία τους, ανάλογα με την εποχική λειτουργία της τουριστικής δραστηριότητας.

β. *Τις υπηρεσίες του δημόσιου τομέα:* Στις τουριστικές ζώνες προσαρμόζονται στις ανάγκες που δημιουργεί η χωροχρονικά κατανεμημένη τουριστική ζήτηση. Έτσι, εφόσον ο τοπικός πληθυσμός αυξάνεται λόγω της προσθήκης της τουριστικής μάζας την τουριστική περίοδο, δημιουργούνται επιπλέον ανάγκες για καθαριότητα, για τις υπηρεσίες του Ο.Τ.Ε., των

Ε.Λ.Τ.Α., της Δ.Ε.Η., των τραπεζών, της αστυνόμευσης κτλ.

γ. *Τις επενδύσεις σε έργα τουριστικής υποδομής:* Οι επενδύσεις σε έργα τουριστικής υποδομής στις τουριστικές ζώνες χαρακτηρίζονται από μια περίοδο έντονης εφαρμογής τους, καθώς και από μια περίοδο μικρής ή ανύπαρκτης σχεδόν λειτουργίας τους. Δεδομένου ότι οι επενδύσεις στον τουριστικό τομέα είναι μεγάλες, γι' αυτό και συχνά χαρακτηρίζεται ως μια "βαριά βιομηχανία", η εποχική λειτουργία του συμβάλλει ακόμα περισσότερο στη μικρή αποδοτικότητα των επενδυόμενων κεφαλαίων.

δ. *Τις οικονομικές επιπτώσεις:* Η εποχική λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων καθώς και των υπόλοιπων υποστηρικτικών προς αυτές (ξενοδοχεία, μεταφορές κτλ.) επιδρά αρνητικά στη λειτουργία τους, στην ανταγωνιστικότητά τους και συνεπώς στα έσοδά τους. Για παράδειγμα, η αποδοτικότητα ενός ξενοδοχειακού καταλύματος που είναι εγκατεστημένο σε μια παραθεριστική ζώνη μπορεί να παρουσιάζει τις παρακάτω δυσλειτουργίες:

- Μικρές πληρότητες για την περίοδο λειτουργίας του, εκτός από τους μήνες αιχμής.
- Δυσκολία συμψηφισμού των ζημιών για τους υπόλοιπους μήνες εκτός της περιόδου αιχμής.
- Χαμηλή αποδοτικότητα ανά απασχολούμενο άτομο.
- Δυσκολία εξεύρεσης εξειδικευμένου προσωπικού.

Οι παραπάνω παράγοντες συμβάλλουν ώστε η αποδοτικότητα μιας ξενοδοχειακής μονάδας να γίνεται όλο και περισσότερο δυσχερής.

ε. *Την υπερφόρτωση διαφόρων τομέων (μεταφορές, ασφάλεια, ηλεκτροδότηση, ύδρευση κτλ.):* Παράλληλα, η χωροχρονική συγκέντρωση της τουριστικής ζήτησης δημιουργεί σημαντικά προβλήματα στους πληθυσμούς υποδοχής, όπως κούραση, ανασφάλεια, έλλειψη άνεσης, κυκλοφοριακά προβλήματα, πληθωριστικές τάσεις, συχνές διακοπές στα δίκτυα ύδρευσης και ηλεκτροδότησης, χαμηλής ποιότητας, λόγω φόρτου, υπηρεσίες του δημόσιου τομέα, ρύπανση κτλ.

2.6.2 Τα μέτρα

Πιθανές προτάσεις επίλυσης των προβλημάτων της εποχικότητας του τουριστικού φαινομένου μπορεί να εξευρεθούν μέσα από την υιοθέτηση ενός προγράμματος διαφοροποίησης της υπάρχουσας κατανομής των διακοπών. Πιο συγκεκριμένα, αυτές μπορεί να αφορούν:

α. *Νέες ρυθμίσεις της περιόδου των διακοπών στις χώρες προέλευσης των τουριστών:* Αυτές

αφορούν την υιοθέτηση της πέμπτης εβδομάδας διακοπών και τον καταμερισμό των συνολικών διακοπών σε δύο ή τρεις επιμέρους περιόδους. Η νομοθετική κατοχύρωση στη Σουηδία της πέμπτης εβδομάδας διακοπών και του καταμερισμού των διακοπών σε δύο περιόδους αποτελεί ένα παράδειγμα.

- β. *Μια πολιτική διαφοροποίησης της πελατείας:* Αυτή θα μπορούσε να βοηθήσει στην προσέλευση πελατείας εκτός περιόδου αιχμής, όπως εκείνης των συνεδρίων, της τρίτης ηλικίας, κτλ.
- γ. *Την τμηματοποίηση των σχολικών διακοπών:* Η υιοθέτηση μιας πολιτικής περισσότερων επιμέρους διακοπών κατά τη διάρκεια μιας σχολικής περιόδου, θα είχε σίγουρα θετικές επιπτώσεις στη μείωση των προβλημάτων της εποχικότητας.
- δ. *Την οργάνωση των επιχειρήσεων:* Η σταδιακή προσαρμογή της λειτουργίας των επιχειρήσεων σε μια πολιτική ανακατανομής της περιόδου των διακοπών.

Φυσικά, κύριοι παράγοντες της επιμονής της εποχικότητας παραμένουν οι κλιματολογικοί παράγοντες, οι συνήθειες των ατόμων να παίρνουν τις διακοπές τους μια προκαθορισμένη χρονική περίοδο και των επιχειρήσεων να συνδέουν την περίοδο της μειωμένης λειτουργίας τους με τη δυναμική των παραπάνω παραγόντων.

2.7 ΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η ανάλυση των επιμέρους κινήτρων που ενεργοποιούν τα άτομα να συμμετέχουν στις τουριστικές μετακινήσεις και να καταναλώνουν τα ετερογενή τουριστικά προϊόντα που τους προσφέρονται στο εσωτερικό μιας χώρας ή στο εξωτερικό, μας δίνει τη δυνατότητα να ταξινομήσουμε τον τουρισμό σε κύριες κατηγορίες. Έτσι, σύμφωνα με τα κίνητρα διακρίνουμε τρεις κύριες ομάδες:

α. Ο τουρισμός της αναψυχής: Σύμφωνα με μια σειρά αναλύσεων που έχουν πραγματοποιηθεί σ' έναν αριθμό προηγμένων τουριστικά χωρών (Γαλλία, Καναδάς, Ελβετία κτλ.), αυτός ο τύπος τουρισμού χαρακτηρίζεται αρκετά ετερογενής, γιατί η επιλογή της συναφούς τουριστικής δραστηριότητας εξαρτάται από υποκειμενικά και μόνο κίνητρα. Συνήθως διακρίνουμε ένα μεγάλο αριθμό επιμέρους κατηγοριών του τουρισμού αναψυχής, όπως:

- Τουρισμός αναζωογόνησης και ανάπαυσης
- Πολιτιστικός τουρισμός
- Αθλητικός τουρισμός

- Γαστρονομικός τουρισμός
- Κινηγετικός τουρισμός
- Οικογενειακές επισκέψεις
- Θρησκευτικός τουρισμός
- Τουρισμός των φεστιβάλ κτλ.

β. Ο επαγγελματικός τουρισμός: Αυτός ο τύπος τουρισμού περιλαμβάνει όλες εκείνες τις κατηγορίες ατόμων που μετακινούνται κυρίως για επαγγελματικούς λόγους. Διακρίνουμε τις παρακάτω επιμέρους κατηγορίες:

- Επιστημονικός τουρισμός
- Συνεδριακός τουρισμός
- Τεχνικός τουρισμός
- Τουρισμός εκθέσεων
- Τουρισμός σεμιναρίων κτλ.

γ. Ο τουρισμός υγείας: Αυτός ο τύπος τουρισμού αφορά όλα τα άτομα που μετακινούνται για λόγους θεραπείας, αναζωογόνησης, υγιεινής διαβίωσης κτλ. σε χωρικά οριοθετημένες και άρτια οργανωμένες εγκαταστάσεις. Παραθέτουμε τις παρακάτω κατηγορίες του τουρισμού υγείας:

- Τουρισμός ανάπαυσης
- Ιαματικός-θεραπευτικός τουρισμός
- Τουρισμός "υγιεινής και φυσικής διαβίωσης"
- Τουρισμός θαλασσοθεραπείας
- Τουρισμός για άτομα με ειδικές ανάγκες κτλ.

Ωστόσο, τα κίνητρα του ταξιδιού δεν αποτελούν τα μοναδικά κριτήρια για να ταξινομήσουμε τους διάφορους τύπους τουρισμού. Σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο μπορούμε να επιχειρήσουμε διαφορετικές ταξινομήσεις του τουρισμού, βασιζόμενοι στην υιοθέτηση των ακόλουθων κριτηρίων:

A. Σύμφωνα με το μεταφορικό μέσο

- Αεροπορικός τουρισμός
- Σιδηροδρομικός τουρισμός
- Ατμοπλοϊκός τουρισμός
- Αυτοκινητικός τουρισμός
- Ιπποτουρισμός
- Περιπατικός τουρισμός
- Παραποτάμιος τουρισμός
- Ποδηλατικός τουρισμός

B. Σύμφωνα με τον προορισμό:

Αυτή η κατηγορία οριοθετείται χωροχρονικά στον τόπο όπου παράγεται η συγκεκριμένη τουριστική δραστηριότητα. Διακρίνουμε τις παρακάτω κατηγορίες:

- Παραθαλάσσιος τουρισμός
- Παραλίμνιος τουρισμός
- Ορεινός τουρισμός
- Τουρισμός υπαίθρου
- Τουρισμός πόλεων
- Εσωτερικός ή ημεδαπός τουρισμός
- Διεθνής ή αλλοδαπός τουρισμός

Γ. Σύμφωνα με το μέγεθος της ομάδας

Μαζικός τουρισμός: Χαρακτηρίζεται από την ομαδική συμμετοχή των τουριστών στις διάφορες φάσεις της τουριστικής δραστηριότητας. Ο χαρακτήρας του μαζικού τουρισμού οφείλεται στον τρόπο οργάνωσης του ταξιδιού, καθώς και στον επιλεγμένο τόπο διακοπών. Μαζικός τουρισμός και χωροχρονικές συγκεντρώσεις ερμηνεύουν βασικά το σύγχρονο τουριστικό φαινόμενο.

Ατομικός τουρισμός: Ο ατομικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από την ανεξάρτητη και ατομική οργάνωση του ταξιδιού. Αντίθετα στο μαζικό τουρισμό και ερμηνεύεται από τον τύπο τουρισμού και το προφίλ του τόπου υποδοχής.

Θα πρέπει να υπογραμμιστεί εδώ ότι, όσον αφορά την διάκριση μεταξύ μαζικού και ατομικού τουρισμού, δε θα πρέπει αυτή να συγχέεται με την οργάνωση του ταξιδιού, δηλαδή την παρέμβαση ενός Tour-Operator ή ενός γραφείου ταξιδιών ή την ανυπαρξία παρέμβασης

από αυτούς. Δηλαδή μπορούμε να έχουμε έναν ατομικό "οργανωμένο τουρισμό", που σημαίνει ότι ο τουρίστας απευθύνεται σε ένα γραφείο ταξιδιών και ζητά την οργάνωση ενός ταξιδιού ή ενός "package tour".

Δ. Σύμφωνα με τη διάρκεια:

- Τουρισμός παραμονής
- Περιαστικός τουρισμός
- τουρισμός weekend

Ε. Σύμφωνα με το τουριστικό κατάλυμα:

- Τουρισμός ξενοδοχείου
- Τουρισμός πανδοχείου
- Τουρισμός κάμπινγκ
- Τουρισμός δεύτερης κατοικίας
- Τουρισμός μπανγκαλόου και διαμερισμάτων
- Τουρισμός σε οργανωμένα τουριστικά χωριά (clubs)
- Τουρισμός ενοικιαζόμενων δωματίων
- Τουρισμός σε γιοτ ή κρουαζιερόπλοιο κτλ.

ΣΤ. Σύμφωνα με την ηλικία:

- Τουρισμός νέων
- Τουρισμός τρίτης ηλικίας

Ζ. Σύμφωνα με τον προϋπολογισμό των διακοπών:

- Τουρισμός πολυτελείας
- Κοινωνικός τουρισμός κ.τ.λ.

2.8 Οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Η ανάπτυξη του μαζικού οργανωμένου τουρισμού, μ' όλες τις συνέπειες που συνεπάγονται οι χωροχρονικές συγκεντρώσεις του, τόσο στις χώρες υποδοχής όσο και στις χώρες προέλευσης των τουριστών, ήρθε σε αντίθεση με τα αρχέγονα και βαθύτερα κίνητρα των τουριστών, τα οποία αναλύσαμε σε προηγούμενη παράγραφο. Η αμφισβήτηση του

μοντέλου του μαζικού οργανωμένου τουρισμού επήλθε με την ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού .

Εννοιολογικά, οι "ειδικές μορφές" τουρισμού προσδιορίζονται από τα επιμέρους ειδικά κίνητρα που ωθούν τα άτομα στην τουριστική μετακίνηση, ενώ οι "εναλλακτικές μορφές", οι οποίες αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών, ερμηνεύονται από τα κίνητρα των ατόμων που σχετίζονται με τον τρόπο οργάνωσης του ταξιδιού (αυτονομία) και τον προσανατολισμό της τουριστικής κατανάλωσης σε περιβαλλοντικά προϊόντα (Gazes, 1989).

Ουσιαστικά, η ομάδα κινήτρων που προσδιορίζει τον τύπο του ταξιδιού και την καταναλωτική συμπεριφορά του τουρίστα καθορίζει και την επιλογή μίας ή περισσότερων ειδικών ή εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ο συσχετισμός μεταξύ των τουριστικών προϊόντων του τόπου υποδοχής, καθώς και της τουριστικής οργάνωσης των ζωνών προέλευσης, της τμηματοποίησης της πελατείας και του προφίλ των τουριστών, αποδεικνύεται απαραίτητη όσον αφορά την ανάπτυξη και την εμπορευματοποίηση αυτών των μορφών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

3.1 Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Η "προσφορά" οικονομικά ορίζεται ως η ποσότητα των αγαθών και των υπηρεσιών που μπορούν να διοχετευτούν στην αγορά σε μια συγκεκριμένη τιμή. Η τουριστική προσφορά αντιπροσωπεύει το σύνολο των αγαθών και των υπηρεσιών που προτείνονται στον καταναλωτή, για να ικανοποιήσει μια σειρά αναγκών που χαρακτηρίζονται ως τουριστικές. Δεδομένης όμως της ετερογενούς μορφής του 'τουριστικού προϊόντος', φαίνεται αρκετά δύσκολο να καθορίσουμε με ακρίβεια τα τουριστικά προϊόντα τα οποία παράγει και ομαδοποιεί η προοπτική των "διακοπών". Ως εκ τούτου, αναδεικνύεται αναγκαίο να προσδιορίσουμε εννοιολογικά το τουριστικό προϊόν, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση του τουριστικού τομέα και τις ιδιαιτερότητες παραγωγής και διάθεσης των προϊόντων. Συγκεκριμένα, είναι δυνατό να διακρίνουμε δύο κατηγορίες προϊόντων:

α. Το σφαιρικό ή γενικό τουριστικό προϊόν, το οποίο αντιπροσωπεύουν οι διακοπές, δηλαδή ο χρόνος παραγωγής-διάθεσης και κατανάλωσης των αγαθών και υπηρεσιών που επιθυμούν και επιδιώκουν να καταναλώσουν οι τουρίστες.

β. Τα τουριστικά υποπροϊόντα, τα οποία αποτελούν τα τμήματα του σφαιρικού τουριστικού προϊόντος. Ως τουριστικά υποπροϊόντα θεωρούνται τα τουριστικά καταλύματα, οι μεταφορές, η αναψυχή κτλ., τα οποία αποκαλούνται ως επί το πλείστον τουριστικά υποπροϊόντα.

Στο πλαίσιο της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής ή μιας χώρας, το τουριστικό προϊόν αντιπροσωπεύεται από την τουριστική προσφορά της συγκεκριμένης περιοχής ή χώρας, δηλαδή το σύνολο των τουριστικών πόρων που τη χαρακτηρίζουν. Σχετικά με τα γραφεία ταξιδιών, το "τουριστικό προϊόν" αναφέρεται στην παραγωγή και στη διάθεση ενός "οργανωμένου ταξιδιού" (package tour). Οι παραπάνω διευκρινίσεις παρέχονται στα πλαίσια μιας ευρύτερης χρησιμοποίησης των εννοιών "τουριστικό προϊόν" και "τουριστική προσφορά" και συχνά αποφυγής συγχύσεων όσον αφορά τη χρήση τους.

3.2 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

Το τουριστικό προϊόν εκ φύσεως θεωρείται ετερογενές. Οι οικονομολόγοι μέχρι πρότινος ταξινομούσαν τον τουρισμό στον τριτογενή τομέα της οικονομίας. Ωστόσο, ο τουρισμός φαίνεται να αντιπροσωπεύει ένα σύνθετο προϊόν, το οποίο ουσιαστικά είναι μείγμα υλικών (θάλασσα, τουριστικά καταλύματα, υποδομές κτλ.) και άλλων στοιχείων (ήλιος, κλίμα, image κτλ.). Επομένως, ο τουρισμός μπορεί να ταξινομηθεί στους λεγόμενους 'μεικτούς τομείς'. Αυτή η ιδιομορφία του αφορά και μια σειρά από χαρακτηριστικά, τα οποία παρατίθενται παρακάτω (Βαρβαρέσος και Βαρβαρέσος, 1998):

α. Η αδυναμία αποθήκευσης του τουριστικού προϊόντος: Το τουριστικό προϊόν, στο σύνολό του, χαρακτηρίζεται από την κατανάλωση χώρου (τόπος υποδοχής), ήλιου, τουριστικών καταλυμάτων, υπηρεσιών αναψυχής, αναμνηστικών δώρων, κτλ. Η λειτουργία της κατανάλωσης οριοθετεί την ύπαρξη του σφαιρικού τουριστικού προϊόντος, το οποίο παράγεται και καταναλώνεται μετά από τη ζήτηση που δημιουργεί η ίδια η παρουσία του πελάτη. Έτσι, τα δωμάτια ενός ξενοδοχειακού καταλύματος δεν μπορούν να αποθηκευτούν. Ωστόσο, μερικά τουριστικά προϊόντα είναι σε θέση ν' αποθηκευτούν, επιτρέποντας έναν καλύτερο καταμερισμό της εργασίας στη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου. Η αδυναμία αποθήκευσης του συνόλου των τουριστικών προϊόντων αποτελεί έναν από τους συμπληρωματικούς παράγοντες, οι οποίοι συνδράμουν στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου κατά τέτοιον τρόπο, ώστε να υπάρχει η καλύτερη δυνατή εκμετάλλευση των τουριστικών πόρων του τόπου υποδοχής.

β. Η ανελαστικότητα του τουριστικού προϊόντος: Μια αύξηση της τουριστικής ζήτησης ή μια άνοδος των τιμών των τουριστικών υπηρεσιών δε συνεπάγεται παράλληλη αναλογική αύξησή τους. Αυτές χαρακτηρίζονται περιορισμένες και προσδιορίζονται από την ικανότητα υποδοχής της χώρας, η οποία προσδιορίζεται από τον αριθμό των τουριστικών καταλυμάτων, τη μεταφορική ικανότητα των μεταφορικών μέσων, τον αριθμό και το μέγεθος των τουριστικών συγκεντρώσεων κτλ. Δηλαδή, η ζήτηση επιπλέον κλινών ή ποιοτικών υπηρεσιών ή ειδικευμένου προσωπικού σε μια τυχαία χρονική περίοδο προσκρούει σε μια ανελαστική προσφορά. Δεν μπορούν να παραχθούν τη στιγμή που ζητούνται τα συγκεκριμένα αγαθά και οι υπηρεσίες. Απαιτούνται επενδύσεις, οι οποίες μπορούν στο μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα να ικανοποιήσουν αυτές τις απαιτήσεις της τουριστικής ζήτησης μετατρέποντας ταυτόχρονα τη διάρθρωσή της.

- γ. Το τουριστικό προϊόν δε χαρακτηρίζεται από μεγάλο βαθμό αυτοματισμού: Οι τουριστικές δραστηριότητες χαρακτηρίζονται ως εντάσεως εργασίας και είναι δύσκολο να μιλήσουμε στην παρούσα περίοδο για τη χρήση αυτοματισμού σε εκτεταμένη κλίμακα. Θα πρέπει ωστόσο να υπογραμμίσουμε τη χρήση των συστημάτων μηχανοργάνωσης και των Η/Υ στη διαχείριση των ξενοδοχειακών καταλυμάτων.
- δ. Το τουριστικό προϊόν καταναλώνεται στον τόπο παραγωγής: Το τουριστικό προϊόν δεν μπορεί να αποσταλεί στον τόπο προέλευσης του τουρίστα και να καταναλωθεί εκεί. Αυτό απαιτεί τη μετακίνηση του τουρίστα από τον τόπο μόνιμης παραμονής του στον τόπο υποδοχής, για να καταναλώσει τα τουριστικά προϊόντα. Τόσο τα υλικά (θάλασσα, ξενοδοχειακά καταλύματα κτλ.) όσο και τα άυλα στοιχεία (ήλιος, κουλτούρα κτλ.) που τα χαρακτηρίζουν διακρίνονται για τη χωρική τους ακινησία.
- ε. Η παραγωγή και η κατανάλωση του τουριστικού προϊόντος πραγματοποιείται ταυτόχρονα και στον ίδιο χώρο: Μια διανυκτέρευση, ένα γεύμα, ένας αγώνας τένις παράγονται και καταναλώνονται ταυτόχρονα, μια χρονική στιγμή, σ' ένα συγκεκριμένο χώρο (ξενοδοχείο, εστιατόριο, γήπεδο τένις). Αυτά προϋποθέτουν αφενός μεν την παρουσία του τουρίστα, αφετέρου δε την ύπαρξη μιας κατάστασης ετοιμότητας υποδοχής του τουρίστα εκ μέρους των τουριστικών υπηρεσιών. Η εγγραφή ενός ατόμου στις λίστες ενός γραφείου ταξιδιών, όσον αφορά τη μελλοντική κατανάλωση ενός οργανωμένου ταξιδιού, του δίνει τη δυνατότητα μόνο μελλοντικής χρήσης των τουριστικών υπηρεσιών, αλλά όχι δυνατότητα άμεσης κατανάλωσής τους.
- στ. Η κατανάλωση των τουριστικών υπηρεσιών επιφέρει την καταστροφή τους: Μετά το τέλος των διακοπών, εκτός ίσως από την αγορά αναμνηστικών δώρων και την εμφάνιση του "απαραίτητου" φωτογραφικού υλικού, οι μόνες άυλες αξίες που σχετίζονται με το κίνητρο της μετακίνησης και την περίοδο διεξαγωγής των διακοπών και οι οποίες συνοδεύουν τα άτομα ενιαίοι "εμπειρίες" και οι "αναμνήσεις".
- ζ. Τα τουριστικά υποπροϊόντα μπορούν να υποκατασταθούν μεταξύ τους: Το διαθέσιμο εισόδημα για διακοπές είναι συχνά καθοριστικός παράγοντας για να υποκατασταθεί ένα ξενοδοχείο πρώτης κατηγορίας με ένα τρίτης, το αεροπλάνο με το αυτοκίνητο ή το τρένο, οι διακοπές στο εξωτερικό με τις διακοπές στο εσωτερικό κτλ.
- η. Τα τουριστικά υποπροϊόντα χαρακτηρίζονται ως συμπληρωματικά: Παρ' όλο που το τουριστικό προϊόν είναι ετερογενές, μεταξύ των διαφόρων υποπροϊόντων παρατηρείται μια συμπληρωματικότητα. Ο τουρίστας μπορεί να συνθέσει από μόνος του το σφαιρικό τουριστικό προϊόν, χωρίς ωστόσο να είναι σε θέση να αλλοιώσει τη μορφή και το χαρακτήρα των τουριστικών υποπροϊόντων, τα οποία παραμένουν όπως έχουν. Σ' αυτό το

σημείο θα πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι αυτό το χαρακτηριστικό αποτελεί μία από τις βασικές αιτίες που αποκαλούμε αρκετά συχνά ως τουριστικά προϊόντα τα υπάρχοντα τουριστικά υποπροϊόντα. Η συμπληρωματικότητα που διακρίνει τα τουριστικά προϊόντα καθώς και ο μεγάλος τους αριθμός δημιουργούν αρκετά συχνά προβλήματα όσον αφορά την ποιοτική τους διάσταση. Φαίνεται λοιπόν δύσκολο να παραχθεί η ίδια ποιότητα για ένα συγκεκριμένο προϊόν, εφόσον ο αριθμός των παρεμβαλλόμενων προϊόντων είναι μεγάλος. Η συμπληρωματικότητα ωστόσο δεν αφορά μόνο τις τουριστικές επιχειρήσεις, αλλά και τις σχέσεις που αυτές διαμορφώνουν με τους υπάρχοντες τουριστικούς πόρους.

θ. *Η ευαισθησία της τουριστικής δραστηριότητας στις οποιασδήποτε μορφής κρίσεις (οικονομικές, πολιτικές, περιβαλλοντικές) καθώς και στις εποχικές διακυμάνσεις:* Ο πόλεμος του Κόλπου μείωσε σε σημαντικό βαθμό τον αριθμό των τουριστικών αφίξεων στις άμεσα ή στις έμμεσα εμπλεκόμενες χώρες. Από την έναρξη της εισβολής στο Κουβέιτ τον Αύγουστο του 1990, η Αίγυπτος κατέγραψε μια μείωση στις αφίξεις των διεθνών τουριστών της τάξεως του 66% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η Τυνησία, επίσης, το πρώτο εξάμηνο του 1991 παρουσίασε μια πτώση των διεθνών τουριστικών της αφίξεων κατά 80% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Σημαντικές μειώσεις, για τον ίδιο λόγο, παρουσίασαν επίσης η Τουρκία, το Μαρόκο, το Ισραήλ, η Κύπρος, η Ρόδος και η Κρήτη. Σχετικά με τις εποχικές διακυμάνσεις της τουριστικής δραστηριότητας αναφερθήκαμε διεξοδικά στο κεφάλαιο της ζήτησης.

ι. *Το μέγεθος των αρχικών επενδύσεων:* Οι αρχικές επενδύσεις στον τουριστικό τομέα, που αφορούν τα έργα τουριστικής υποδομής και ανωδομής, είναι συχνά πολύ μεγάλες, γεγονός που δημιουργεί αρκετά προβλήματα στη διαχείριση και την αποδοτικότητά τους, δεδομένης της εποχικής λειτουργίας τους. Κυρίως όσον αφορά τις τουριστικές επιχειρήσεις, η εποχική λειτουργία τους συνεπάγεται την αποδοχή ιδιαίτερων κανόνων σχετικά με τη διαχείρισή τους. Αυτές υποχρεούνται να αντιμετωπίσουν τα μεταβλητά κόστη εκμετάλλευσης της περιόδου λειτουργίας τους και τα σταθερά κόστη ολόκληρου του έτους, τα οποία είναι δυσβάσταχτα κατεξοχήν στην ξενοδοχεία.

3.3 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Το ενεργό ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας είναι σήμερα 601.034 κλίνες σε 8.209 ξενοδοχειακές μονάδες (ΕΟΤ, 2000). Η κατανομή των υφιστάμενων μονάδων σε τάξεις, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 1, είναι «ανάποδη» από την κατανομή μίας ποιοτικής αγοράς. Έχει

μόλις το 6% σε μονάδες πολυτελείας (ΑΑ) και το 44% στις χαμηλές κατηγορίες (Γ,Δ,Ε). Η αγορά χαρακτηρίζεται επίσης από το μικρό μέγεθος των μονάδων, αφού το ήμισυ σχεδόν των μονάδων έχει κάτω από 100 κλίνες. Η μέση μηνιαία πληρότητα των ξενοδοχείων είναι 65% (στοιχεία 2000).

Υπάρχουν επίσης άλλες 420.000 κλίνες σε 28.000 μονάδες ενοικιαζομένων δωματίων και διαμερισμάτων καθώς και 30.643 θέσεις κατασκήνωσης και 949 οικίσκοι σε 351 κάμπινγκς, που μπορούν να φιλοξενήσουν άλλα 94.776 άτομα. Μαζί με τις ξενοδοχειακές κλίνες, το σύνολο των νομίμων τουριστικών καταλυμάτων κάθε κατηγορίας έχει δυναμικότητα φιλοξενίας 1.100.000 ατόμων.

3.4 ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΕΟΤ για το έτος 2000, στην Ελλάδα λειτουργούν οι εξής ειδικές υποδομές:

- 5 Συνεδριακά Κέντρα με δυναμικότητα 2.400 συνέδρων που έχουν λάβει ειδικό σήμα του ΕΟΤ. Εννέα (9) νέα Συνεδριακά Κέντρα έχουν υπαχθεί στον αναπτυξιακό νόμο, άλλα 12 έχουν λάβει έγκριση αρχιτεκτονικών σχεδίων ΕΟΤ και τέλος άλλα 9 διαθέτουν έγκριση σκοπιμότητας υπαγωγής στον αναπτυξιακό νόμο.
- 453 αίθουσες συνεδρίων και συσκέψεων δυναμικότητας 10 έως και πλέον των 1000 ατόμων σε 150 ξενοδοχεία, που λειτουργούν με ειδικό σήμα ΕΟΤ.
- 5 Γήπεδα Γκολφ (4 των 18 οπών και ένα των 9), ενώ άλλο ένα γήπεδο γκολφ έχει υπαχθεί στον αναπτυξιακό νόμο.
- 2 Κέντρα Θαλασσοθεραπείας με σήμα ΕΟΤ, άλλο ένα είναι υπό κατασκευήν και άλλα 5 έχουν έγκριση σκοπιμότητας ΕΟΤ.
- ένα σύγχρονο ιδιωτικό υδροθεραπευτήριο και άλλο ένα έχει έγκριση σκοπιμότητας ΕΟΤ.
- Κατασκευάζονται 4 ιδιωτικές μαρίνες και ξενοδοχειακοί λιμένες.

3.5 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΕΟΤ για το έτος 2000, τα κυριότερα μέτρα εντάσσονται σε τέσσερις βασικές κατηγορίες:

- **Δίκτυο Άμεσης Πληροφόρησης «ΕΣΤΙΑ» (τηλ. κέντρο 171)**

Το πρόγραμμα αυτό σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε με σκοπό την παροχή πληροφοριών, την άμεση διερεύνηση παραπόνων και καταγγελιών, καθώς και την επίλυση των προβλημάτων που παρουσιάζονται κατά τη διάρκεια των διακοπών των ξένων και ελλήνων επισκεπτών. Η Διεύθυνση Επιθεώρησης του ΕΟΤ ενημερώνεται μέσα από ένα τηλεφωνικό κέντρο στο οποίο έχουν πρόσβαση οι επισκέπτες όσον αφορά την ποιότητα των υπηρεσιών που τους παρέχονται κάθε φορά. Εκτός από τα τηλεφωνήματα που αφορούν στην εξεύρεση γενικών πληροφοριών, ένας μεγάλος αριθμός αφορά σε παράπονα – καταγγελίες σχετικά με την αισχροκέρδεια και την έλλειψη οργάνωσης και υποδομής των τουριστικών τόπων. Προς πληροφόρηση και ενημέρωση των ξένων και ελλήνων επισκεπτών κυκλοφόρησε από τον ΕΟΤ, το φυλλάδιο «ΕΛΛΑΣ 2000» στο οποίο περιλαμβάνονται χρήσιμες πληροφορίες για την χώρα και για την λειτουργία του προγράμματος ΕΣΤΙΑ. Το φυλλάδιο διανεμήθηκε σε όλα τα σημεία εισόδου της χώρας.

- **Έλεγχοι ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών**

Με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος συστήθηκε Κεντρική Ομάδα (Task force), με σκοπό τη διενέργεια ελέγχων σε τουριστικές επιχειρήσεις, με έμφαση στις περιοχές που παρουσιάζουν μεγαλύτερο τουριστικό ενδιαφέρον. Με κλιμάκια 60 περίπου υπαλλήλων, ελέγχθηκαν συνολικά 1.837 τουριστικές επιχειρήσεις. Από τους ανωτέρω ελέγχους διαπιστώθηκε έλλειψη καθαριότητας, ανεπαρκής παροχή υπηρεσιών, και πλημμελής συντήρηση κτιρίων. Σε πολλές περιπτώσεις έγιναν συστάσεις και επιβλήθηκαν πρόστιμα. Η τράπεζα δεδομένων του ΕΟΤ ενημερώνεται με καταχωρήσεις των αποτελεσμάτων των επιθεωρήσεων για περαιτέρω παρακολούθηση και επεξεργασία.

- **Διυπουργική συνεργασία για την βελτίωση των υπηρεσιών**

Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στην αντιμετώπιση των προβλημάτων «πρόσβασης» προς τη χώρα, όπως π.χ η κατάσταση των αεροδρομίων, των λιμανιών και των συνοριακών σταθμών. Τα προβλήματα αυτά επιδείνωσαν στο παρελθόν το συγκριτικό μειονέκτημα της χρονοαπόστασης από τις κύριες αγορές-πηγές του ελληνικού τουρισμού. Πέραν των σημαντικών έργων που ήδη εκτελούνται ή προγραμματίζονται στις υποδομές αυτές στο

Γ ΚΠΣ, λαμβάνεται πρόνοια για τον εντοπισμό των τυχόν λειτουργικών προβλημάτων και τη λήψη περαιτέρω οργανωτικών μέτρων, μέσω της συνεργασίας του ΕΟΤ, που συγκεντρώνει και αξιολογεί τη σχετική πληροφόρηση και τα παράπονα τουριστών και tour operators.

Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται επίσης στην ομαλοποίηση των συνθηκών στη χορήγηση θεωρήσεων κατά Σένγκεν σε τουρίστες εκτός ΕΕ, προερχόμενους από νέες αγορές του Ελληνικού Τουρισμού (πρώην ΕΣΣΔ, γειτονικές χώρες κλπ). Η σχετική συνεργασία σε επίπεδο Γενικών Γραμματέων και υπηρεσιακών παραγόντων κάλυψε θέματα, όπως οι βασικές υποδομές (αεροδρόμια, λιμάνια, οδικό δίκτυο) και τα τυχόν λειτουργικά τους προβλήματα, ο κυκλοφοριακός φόρτος και η ηχορύπανση στις ανεπτυγμένες περιοχές, η αστυνόμευση και η ενίσχυση του ρόλου της Τουριστικής Αστυνομίας, τα προβλήματα της ακτοπλοΐας, τα προβλήματα στη χορήγηση θεωρήσεων κατά Σένγκεν, αναθεώρηση των τιμών των υπηρεσιών, που επηρεάζουν τις τιμές των τουριστικών πακέτων (τέλη αεροδρομίων, εισιτήρια μουσείων, εισιτήρια πλοίων κλπ), τα ωράρια των μουσείων, κ.α. Ανάλογα με τη φύση των θεμάτων, εντοπίστηκαν και προωθήθηκαν άμεσες ενέργειες ή διαμορφώθηκε συναίνεση για οριστική επίλυση.

- **Φυσικές καταστροφές και ενημέρωση των ξένων αγορών**

Θα λειτουργήσει μία «Ομάδα Κρίσεων» με στόχο την διαχείριση απρόβλεπτων κρίσεων που έχουν άμεσες ή έμμεσες επιπτώσεις στον τουριστικό τομέα.

3.6 ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

Η ραγδαία συγκέντρωση της ζήτησης στην Ευρώπη συμπιέζει τις τιμές και την κερδοφορία της τουριστικής βιομηχανίας των ανταγωνιστικών προορισμών της Μεσογείου. Χρειάζεται η καλλιέργεια μίας νέας επιχειρηματικής αντίληψης με στόχο την υιοθέτηση ενός κοινά αποδεκτού Κώδικα Σχέσεων μεταξύ Tour Operators και ξενοδοχειακών επιχειρήσεων. Η Ελλάδα έχει θέσει την ανάγκη αυτή προς τα όργανα της ΕΕ, προβάλλοντας όχι μόνο την ανάγκη προστασίας των ΜΜΕ του Τομέα, αλλά σε τελευταία ανάλυση και του καταναλωτή.

Η ελληνική τουριστική προσφορά σήμερα, υστερεί σε διαπραγματευτική ισχύ απέναντι στα ισχυρά ολιγοψώνια, που ελέγχουν την ευρωπαϊκή ζήτηση. Μέσω του προγράμματος

ενίσχυσης των τουριστικών ΜΜΕ όλων των κλάδων, χρηματοδοτούνται δράσεις συνεργασίας, συνένωσης, συγχωνεύσεων ή και απλών κοινοπραξιών επιχειρήσεων στο επίπεδο των κρατήσεων και του μάρκετινγκ, ή ακόμη και στο επίπεδο της πραγματοποίησης οικονομιών κλίμακας σε προμήθειες και εξοπλισμούς (ΕΟΤ, 2000).

Από τα μέτρα του Ε.Π. Κοινωνία της Πληροφορίας ενισχύεται η είσοδος όλων των τουριστικών επιχειρήσεων στην ψηφιακή οικονομία, ώστε να υιοθετήσουν μορφές ηλεκτρονικού επιχειρείν. Σημαντικό εργαλείο στη βελτίωση της θέσης των ελληνικών επιχειρήσεων θα είναι η αναβάθμιση των υπηρεσιών τους (κτιριακά, εξοπλισμοί, οργάνωση, μάρκετινγκ), αλλά και η ποιοτική αναβάθμιση του συνόλου των υπηρεσιών της τουριστικής αλυσίδας και ιδιαίτερα των δημόσιων υποδομών (αεροδρόμια, οδικό δίκτυο, λιμάνια, δημόσιες παροχές). Συγχρόνως, μέσω των προγραμμάτων κατάρτισης, θα επιδιωχθεί η ενημέρωσή των επιχειρηματιών για τις σύγχρονες εξελίξεις στη ζήτηση και προσφορά και τις δυνατότητες διεκδίκησης βελτιωμένης θέσης στις διεθνείς αγορές τους ή διείσδυσης σε νέες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Θεωρούμε σκόπιμο στα πλαίσια της παρούσας πτυχιακής εργασίας να επιμείνουμε στα έτη 2003, 2004 και 2005 λόγο μεγάλης έκτασης και συζήτησης του τουριστικού φαινομένου εξαιτίας των Ολυμπιακών αγώνων ΑΘΗΝΑ 2004.

4.1 ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ 2002

Διαπιστώνεται μείωση των αφίξεων τουριστών με προέλευση τη Γερμανία και τη Σουηδία της τάξης του 8% έως 10%, σε όλους τους ελληνικούς προορισμούς, όπως συνάγεται και από τον αριθμό των αφικνούμενων με πτήσεις 'τσάρτερ' στα μεγαλύτερα αεροδρόμια της χώρας (ΕΟΤ, 2000). Ιδιαίτερα εμφανής, λόγω του μεγάλου όγκου των συνήθως μετακινούμενων τουριστών από τις χώρες αυτές, είναι η μείωση στη Ρόδο, την Κω, και την Κέρκυρα, και μικρότερη μείωση στην Κρήτη. Η τάση αυτή, προέρχεται κυρίως από την οικονομική συγκυρία αυτών των δυο χωρών.

Με βάση τα έως σήμερα στοιχεία, η κίνηση από το Ηνωμένο Βασίλειο αναμένεται να διατηρηθεί στο σύνολο του έτους στα ίδια υψηλά επίπεδα του 2001, με ελαφρά αύξηση (+1,3 έως 1,7%). Από τις λοιπές αγορές του εξωτερικού, σημαντική μείωση εκτιμάται ότι θα εμφανιστεί στο σύνολο του έτους στην τουριστική κίνηση από τις ΗΠΑ και το Ισραήλ, ενώ μικρότερη μείωση θα παρουσιαστεί στις αγορές της Γαλλίας, Ελβετίας, Αυστρίας.

Στις υπόλοιπες αγορές, η κίνηση θα διατηρηθεί γενικά στα επίπεδα του 2001, ενώ μικρή αύξηση εκτιμάται ότι έχει παρουσιάσει ο αριθμός τουριστών προερχόμενων από την Ολλανδία και την Ιταλία. Η μείωση των αφίξεων στην Κέρκυρα αντισταθμίζεται εν μέρει μόνον από τη σχετική αύξηση των αφίξεων στη Ζάκυνθο και την Κεφαλονιά, ιδιαίτερα τουριστών προερχόμενων από το Ηνωμένο Βασίλειο.

Πιο θετική εμφανίζεται η εικόνα της κίνησης στη Θεσσαλονίκη και τα κυριότερα θέρετρα της Βόρειας Ελλάδας (Χαλκιδική, Θάσος). Καταγράφεται αύξηση των αφίξεων με πτήσεις 'τσάρτερ' στο αεροδρόμιο της Αθήνας (αύξηση 7% έναντι του 2001, για το διάστημα Απριλίου-Αυγούστου). Επισημαίνεται ωστόσο ότι, πρώτον ο κύριος όγκος των τουριστών με προορισμό το Λεκανοπέδιο μετακινείται κατά κανόνα ατομικά και οι ναυλωμένες πτήσεις

αποτελούν αρκετά μικρό τμήμα της συνολικού όγκου των αφίξεων και δεύτερον, το αεροδρόμιο της Αθήνας έχει από ετών πάψει να αποτελεί την κύρια πύλη εισόδου αλλοδαπών τουριστών, λόγω και της ανάπτυξης των περιφερειακών αεροδρομίων.

Ελαφρώς μειωμένη εμφανίζεται και η κίνηση αλλοδαπών τουριστών στις Κυκλάδες, όπως προκύπτει ενδεικτικά και από τις μειωμένες αφίξεις αλλοδαπών τουριστών με σταθμό εισόδου στη χώρα το αεροδρόμιο Θήρας. Μέρος της μείωσης της κίνησης αλλοδαπών τουριστών καλύπτεται από τον εσωτερικό τουρισμό, φαινόμενο που αναμένεται να ενισχυθεί και με την εφαρμογή του προγράμματος κοινωνικού τουρισμού του ΕΟΤ τους τελευταίους μήνες του έτους. Ωστόσο, δεν υπάρχουν ακόμη διαθέσιμα συγκεντρωτικά στοιχεία ώστε να εκτιμηθεί η ακριβής έκταση αυτής της κάλυψης.

Με βάση τα πρόσφατα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, εμφανίζεται διαφορετική εικόνα για τις εισπράξεις από τον τουρισμό κατά το 2002 και τη συνακόλουθη σημασία της τουριστικής κίνησης στην οικονομία της χώρας. Σημαντική είναι η συμβολή των εισπράξεων από τον τουρισμό κατά το επτάμηνο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2002 στην άνοδο του πλεονάσματος του ισοζυγίου των υπηρεσιών, αντισταθμίζοντας έτσι την αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, που έφθασε τα 4.952 εκ. ευρώ. Συγκεκριμένα, οι τουριστικές εισπράξεις έφθασαν τα 5.769,6 εκ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 1,0 % έναντι της ίδιας περιόδου του 2001, ενώ το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε κατά 13,64%. Οι εισπράξεις από τον τουρισμό αυξήθηκαν κατά 5,35% τον Ιούλιο 2002 έναντι του Ιουλίου 2001. Η άνοδος του πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών τον μήνα Ιούλιο του 2002, ειδικότερα, σύμφωνα με το δελτίο της Τ.τ.Ε., "προήλθε από τις αυξημένες καθαρές εισπράξεις, κυρίως από ταξιδιωτικές αλλά και από μεταφορικές υπηρεσίες".

4.2 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ 2003 ΕΩΣ 2005

Σύμφωνα με τις διαπιστώσεις και εκτιμήσεις των μεγάλων διεθνών οργανισμών (Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού-WTO, Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τουρισμού-ETC), κατά το 2002 σημειώθηκε γενική άνοδος του διεθνούς τουρισμού, σε σχέση με το 2001. Η συνολική αύξηση υπολογίζεται σε 3,1%, φθάνοντας τα 715 εκατομμύρια διεθνών αφίξεων, σύμφωνα με την πιο πρόσφατη εκτίμηση του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι οι επιπτώσεις στον τουρισμό από το κτύπημα της 11/9/2001 στις ΗΠΑ έχουν σε μεγάλο βαθμό ήδη απορροφηθεί. Από την άλλη μεριά ωστόσο διατηρείται η ανασχετική

επίδραση της οικονομικής ύφεσης που πλήττει μεγάλες αγορές, όπως οι ΗΠΑ, η Γερμανία, η Ιαπωνία και των αργών ρυθμών ανάκαμψης των οικονομιών αυτών των χωρών.

Η αύξηση των τουριστικών ροών ειδικότερα στις ευρωπαϊκές χώρες υπολογίζεται ότι έφθασε το 2 έως 3%, και μάλιστα, η περιοχή των νοτιοευρωπαϊκών χωρών της Μεσογείου διατηρεί το μερίδιό της στην αγορά που υπερβαίνει το 20%. Η εκτιμώμενη ελαφρά μείωση του αριθμού των αφίξεων στη χώρα μας κατά το 2002, που οφείλεται στη μειωμένη ζήτηση κατά κύριο λόγο της γερμανικής αλλά και της σουηδικής αγοράς, δεν συνοδεύεται από αντίστοιχη μείωση αλλά, αντίθετα, από μικρή άνοδο των εισπράξεων από τον διεθνή τουρισμό κατά 1% (11μηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2002), σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο της προηγούμενης χρονιάς (στοιχεία Τράπεζας της Ελλάδας - 20 Ιανουαρίου 2003).

Για το 2003, η πορεία του τουρισμού στις ευρωπαϊκές χώρες όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο θα είναι συνάρτηση τεσσάρων κρίσιμων παραγόντων, που συνδέονται μεταξύ τους:

- 1) της έντασης, της σύνθεσης και της χρονικής διάρκειας της επικείμενης επίθεσης στο Ιράκ, εφόσον βέβαια αυτή πραγματοποιηθεί,
- 2) της ανόδου ή της διακύμανσης της τιμής του πετρελαίου,
- 3) της ταχύτητας ανάκαμψης της αμερικανικής οικονομίας, καθώς και της οικονομίας των άλλων μειζόνων προηγμένων χωρών (όπως Γερμανία, Ιαπωνία, Γαλλία, κ.α.), και επίσης της υπέρβασης της κρίσης των διεθνών χρηματιστηρίων
- 4) της ανάκτησης της εμπιστοσύνης επιχειρηματιών και καταναλωτών των χωρών που είναι οι κύριες πηγές τουριστικών ροών.

Εφόσον πραγματοποιηθεί το ευμενέστερο σενάριο ως προς τους παραπάνω παράγοντες, αναμένεται ότι ο διεθνής τουρισμός το 2003 θα σημειώσει άνοδο κατά 2 έως 3% σε σχέση με το 2002, σύμφωνα και με την έκθεση "Global Travel Trends 2003" που έγινε για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Τουρισμού (European Travel Commission - ETC) τον Δεκέμβριο 2002. Με την εκτίμηση αυτή συμπίπτουν και οι συγκρατημένα αισιόδοξες προβλέψεις του W.T.O., υπολογίζοντας ότι ο διεθνής τουρισμός θα ξεπεράσει φέτος τα επίπεδα της εύφορης χρονιάς του 2000 και τα επόμενα χρόνια θα ξαναβρεί τους αυξητικούς ρυθμούς με μέση ετήσια ζήτηση 3% με 4%.

Ωστόσο, η αβεβαιότητα που επικρατεί σήμερα ως προς τις διεθνείς εξελίξεις έχει επιφέρει μεγάλη συγκράτηση της ζήτησης, ιδίως για τους πρώτους μήνες του 2003, όπως

διαπιστώνεται από την πορεία των κρατήσεων, με αποτέλεσμα την πίεση των μεγάλων προς τους φορείς της προσφοράς για μειωμένες τιμές. Το φαινόμενο αυτό παρουσιάζεται και στη χώρα μας και επιτάσσει ειδική αντιμετώπιση, τόσο στο επίπεδο της στάσης των επιχειρηματικών φορέων, όσο και των δράσεων και των συνεργειών με τον δημόσιο τομέα.

Μπορούμε κατά συνέπεια να εκτιμήσουμε ότι, εφόσον δεν εκδηλωθεί το δυσμενέστερο σενάριο στις διεθνείς εξελίξεις, που θα επηρέαζε ασφαλώς και όλους τους ανταγωνιστές μας, το 2003 μπορεί να είναι για τον τουρισμό μας μια σχετικά καλή χρονιά.

Με βάση τις εκτιμήσεις για τις προοπτικές της εξέλιξης της προσφοράς όσο και της ζήτησης στις διάφορες περιοχές του κόσμου κατά τα αμέσως επόμενα χρόνια, που έχουν γίνει πρόσφατα από εκπροσώπους των διεθνών οργανισμών, όπως του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (WTO), του Συνδέσμου Τουρισμού Ασίας-Ειρηνικού (Pacific Asia Travel Association - PATA), καθώς και της Travel Industry Association (TIA) των ΗΠΑ, οι αναμενόμενες εξελίξεις στον διεθνή τουρισμό θα έχουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Επιτάχυνση του ετήσιου ρυθμού ανόδου του διεθνούς τουρισμού το 2004, με αύξηση 3 έως 4%.
- Αύξηση του εξερχόμενου τουρισμού από τις ΗΠΑ κατά 4% το 2003 και κατά 6% το 2004.
- Ανάκαμψη του εξερχόμενου τουρισμού της Ιαπωνίας (στο τέλος του 2003 θα επιτευχθούν τα επίπεδα του 2000).
- Ανοδικός ρυθμός και διεύρυνση της κοινωνικής βάσης του τουρισμού με προέλευση την Κίνα.
- Συνεχιζόμενες και πιθανώς ενισχυμένες απαιτήσεις ασφάλειας.
- Ενίσχυση των ενδοπεριφερειακών ταξιδιών για διακοπές σε σύγκριση με τους μακρινούς προορισμούς.
- Συντομότερες και συχνότερες παραδοσιακές διακοπές.
- Συνεχιζόμενη μεταστροφή από τις παραδοσιακές τακτικές αερογραμμές και τις εταιρείες charter σε ραγδαία αναπτυσσόμενους αερομεταφορείς χαμηλού κόστους.
- Συνέχιση της τάσης για κρατήσεις "τελευταίας στιγμής".

- Αυξημένη χρήση του διαδικτύου για σχεδιασμό και κρατήσεις διακοπών, καθώς και άνοδος των τμηματικά 'πακετοποιημένων' και εξατομικευμένων διακοπών.
- Αυξημένη ζήτηση για αυθεντικές εμπειρίες, γνωριμία με τη φύση και τον πολιτισμό των προορισμών.
- Εξακολούθηση της αυξητικής τάσης του αριθμού των εξερχόμενων τουριστών ηλικίας 45 + από τις δυτικές χώρες και την Ιαπωνία.
- Διεύρυνση του χάσματος που διαπιστώνεται ανάμεσα στην ολοένα απαιτητικότερη διεθνή ζήτηση και την προσφορά προϊόντων και υπηρεσιών σε αρκετούς προορισμούς.

Μολονότι το τελευταίο αυτό χαρακτηριστικό θα έχει και για τη χώρα μας εμφανή αποτελέσματα μακροπρόθεσμα, η προπαρασκευή για την αντιμετώπισή τους απαιτεί ενέργειες με άμεσο έως μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, με στόχους:

- προτεραιότητα στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας με την αναβάθμιση της ποιότητας της προσφοράς,
- τον εμπλουτισμό και τη διαφοροποίηση του συνολικού τουριστικού προϊόντος, και στη συνέχεια,
- κατάλληλη προώθηση και προβολή με νέα εργαλεία και σύγχρονες μεθόδους.

Ήδη, ορισμένα σημάδια "κόπωσης" της ζήτησης είναι εμφανή, όπως καταγράφονται σε μεγάλους επιχειρηματικούς φορείς διακίνησης τουριστών, ενώ παράλληλα αναπτύσσεται έντονος ανταγωνισμός σε παραδοσιακά προϊόντα διακοπών που προσφέρουν γειτονικοί προορισμοί (Τουρκία, Βουλγαρία, Κροατία) με αρκετά χαμηλότερες τιμές.

- Βασικός μοχλός της ανάπτυξης της τουριστικής κίνησης στη χώρα μας τα προσεχή χρόνια θεωρείται από πολλούς ότι θα είναι η διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην Αθήνα (καθώς και σε ορισμένες άλλες πόλεις και τοποθεσίες, όπως Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο, Βόλος, Αρχαία Ολυμπία) και αυτό αληθεύει μόνο αν ληφθεί υπόψη αφενός, η μικρή διάρκεια των Αγώνων (13 Αυγούστου-30 Σεπτεμβρίου), και αφετέρου, η σχετικά χαμηλή αναλογία των κατασκευαζόμενων σχετικών με τον τουρισμό έργων υποδομής και τουριστικών εγκαταστάσεων ως προς τα αθλητικά έργα (στάδια, "αθλητικό χωριό"), τα οικιστικά "χωριά τύπου", και τα λοιπά "ολυμπιακά" έργα. Είναι εξαιρετικά δυσχερές να γίνει από τώρα ακριβής υπολογισμός των αναμενόμενων πρόσθετων επισκεπτών της χώρας μας στη διάρκεια των Αγώνων, δηλαδή πέραν των συνήθων τουριστών που θα

έρθουν για διακοπές παραθερισμού. Η πρόσθετη αυτή ζήτηση θα προέλθει από επτά κύριες ομάδες: α) θεατές και φίλαθλοι, β) αθλητές, παράγοντες, προπονητές, συνοδοί, κριτές, γ) δημοσιογράφοι και τεχνικοί των μέσων ενημέρωσης, δ) επιχειρηματίες και επαγγελματίες, ε) συγγενείς θεατών, στ) συγγενείς αθλητών, ζ) αλλοδαποί εθελοντές.

Είναι γεγονός ότι οι τουριστικές επιχειρήσεις, και ειδικότερα, τα τουριστικά καταλύματα, δεν καλούνται να εξυπηρετήσουν το σύνολο των παραπάνω επισκεπτών. Ο αυξημένος αριθμός των διανυκτερεύσεων θα πραγματοποιηθεί και σε κρουαζιερόπλοια καθώς και σε ιδιωτικές κατοικίες και εκτιμάται ότι οι πρόσθετοι αυτοί επισκέπτες μπορούν να παρατείνουν τον χρόνο παραμονής τους επισκεπτόμενοι προορισμούς που βρίσκονται και στις μη "ολυμπιακές" περιοχές της χώρας, είτε πριν είτε μετά την περίοδο των Αγώνων.

Το σύνολο των αφίξεων τουριστών από το εξωτερικό σε όλη τη διάρκεια του 2004 ενδέχεται να φθάσει ή να υπερβεί τα 15 εκατομμύρια, με την προϋπόθεση βέβαια ομαλών εξελίξεων στη διεθνή σκηνή. Οι αναμφισβήτητα θετικές επιπτώσεις των Ο.Α. στον τουρισμό (αύξηση του αριθμού αφίξεων και του αριθμού διανυκτερεύσεων τουριστών, άνοδος του επαγγελματικού και συνεδριακού τουρισμού κυρίως κατά το 12μηνο που προηγείται των Αγώνων, αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων, κλπ.) δεν πρέπει να δημιουργούν υπερπροσδοκίες ως προς τη συνεχή και απρόσκοπτη συνολική αύξηση του κύκλου εργασιών ή της κερδοφορίας του συνόλου των τουριστικών επιχειρήσεων.

Οι προσπάθειες τόσο των ιδιωτικών όσο και των δημόσιων φορέων κάθε βαθμίδας πρέπει να επικεντρωθούν στην ορθολογική και συνετή διαχείριση του αναμενόμενου αυξημένου τουριστικού ρεύματος και την συγκροτημένη αποτροπή των ενδεχόμενων απειλών και αρνητικών συνεπειών λόγω υπερ-συγκέντρωσης ανθρώπων και δραστηριοτήτων σε περιορισμένο χώρο και σε τόσο σύντομη χρονική διάρκεια.

Η διάχυση των ωφελειών από τους Ο.Α. στο σύνολο των περιφερειών της χώρας θα είναι το κρίσιμο μέγεθος για την επιτυχία του εγχειρήματος στο πεδίο της τουριστικής ανάπτυξης. Η αυξημένη "ορατότητα" (visibility) της Ελλάδας εξαιτίας των Ο.Α. παρέχει την ευκαιρία να αναδειχθεί αναβαθμισμένη η εικόνα της χώρας ως τουριστικού προορισμού και να προβληθεί σε νέες αγορές, βελτιώνοντας έτσι την αναγνωρισιμότητα και την ελκυστικότητά της στον διεθνή ανταγωνισμό. Η έντονη αυτή προβολή αναμένεται ότι θα ενισχύσει τη ζήτηση και θα προκαλέσει αύξηση του αριθμού των επισκεπτών της χώρας μας τα επόμενα χρόνια, αυτή όμως η "υπερέκθεση" ενέχει και τον κίνδυνο μεγέθυνσης των αδυναμιών μας, γεγονός που θα περιόριζε, τη θετική επίδραση των Αγώνων στον Τουρισμό. Για το λόγο αυτό απαιτείται συνεχής εγρήγορση και συντονισμένη στρατηγική επικοινωνίας

και προβολής. Θετική επίδραση στην πορεία της τουριστικής κίνησης κατά τα επόμενα χρόνια θα έχει οπωσδήποτε η ολοκλήρωση των μεγάλων έργων (Εγνατία, ΠΑΘΕ, Ρίο-Αντίρριο, Αττική Οδός) καθώς και οι σημαντικές βελτιώσεις των αεροδρομίων και των λιμενικών εγκαταστάσεων της χώρας, όπως επίσης και ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός των μεταφορικών μέσων.

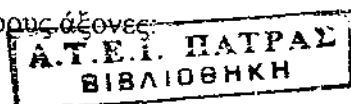
Οι υποδομές αυτές θα αναβαθμίσουν την προσπελασιμότητα των ελληνικών τουριστικών προορισμών και θα διευκολύνουν και την διαπεριφερειακή πρόσβαση, στο εσωτερικό της χώρας. Οι προγραμματισμένες σημαντικές επενδύσεις σε τουριστικές εγκαταστάσεις θα εμπλουτίσουν το τουριστικό προϊόν αναβαθμίζοντας ποιοτικά την προσφορά και θα προσφέρουν ευρύτερες δυνατότητες προσέλκυσης τουριστικού ρεύματος, γεγονός που θα επιτρέψει την αντιμετώπιση των ανταγωνιστριών χωρών από βελτιωμένη θέση.

Κατά το μετά Ολυμπιακό έτος 2005, θα συνεχιστεί η γενικά ανοδική πορεία του τουρισμού αλλά αναμένεται ότι θα υπάρξει ελαφρά κάμψη του ρυθμού αύξησης της τουριστικής κίνησης σε σχέση με τις επιδόσεις του 2004, όπως συνέβη σε όλες τις περιπτώσεις διοργάνωσης Ολυμπιακών Αγώνων. Ενδέχεται πάντως να προκύψουν ανακατατάξεις τόσο ως προς τη σύνθεση της προέλευσης των τουριστών, όσο και ως προς τους προτιμώμενους επιμέρους προορισμούς, στο εσωτερικό της χώρας. Παράλληλα, αναμένεται να εμφανιστεί υψηλός βαθμός επαναληπτικότητας των επισκεπτών για τα επόμενα χρόνια και να καλλιεργηθούν τα περιθώρια διεύρυνσης ορισμένων αγορών και κατάκτησης νέων τουριστικών αγορών και τμημάτων αγοράς (συνεδριακός τουρισμός, αθλητικός τουρισμός, κλπ).

Η διαπιστωμένη ανθεκτικότητα του τουρισμού στις κρίσεις του διεθνούς περιβάλλοντος, η ελκυστικότητα των ελληνικών τουριστικών προορισμών και η ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 επιτρέπουν τη συγκρατημένη αισιοδοξία για τη μεσοπρόθεσμη προοπτική του τουρισμού στη χώρα μας.

4.3 ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ 1997-2005

Η ανάπτυξη του τουριστικού ρεύματος στη χώρα μας περνά μέσα από μία κοινή προσπάθεια τόσο της Πολιτείας, όσο και του ιδιωτικού τομέα, που έχει αρχίσει να πραγματοποιείται σταδιακά και έχει ως κυριότερους άξονες:

1. την αναβάθμιση της γενικής υποδομής.
2. τον εκσυγχρονισμό της τουριστικής υποδομής, κυρίως με την αναβάθμιση των κλινών και την επανακατάταξη των μονάδων σε ανώτερες κατηγορίες (ιδιαίτερα σε μη αξιοποιημένες κατάλληλα τουριστικές περιοχές).
3. τη δημιουργία ειδικών εγκαταστάσεων (συνεδριακά κέντρα, μαρίνες, γκολφ κλπ.).
4. την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού, όπως θαλάσσιος, αθλητικός, ιαματικός, χειμερινός, επαγγελματικός κλπ.
5. τη συνεχή εκπαίδευση των απασχολουμένων στην τουριστική βιομηχανία, με την υποστήριξη της Πολιτείας.
6. την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων marketing προώθησης του τουριστικού προϊόντος, τόσο από την πλευρά του ιδιωτικού τομέα (και με τη σύμπραξη των τουριστικών επιχειρήσεων), όσο και από την πλευρά της Πολιτείας (μέσω της ενεργότερης κινητοποίησης των υπηρεσιών του ΕΟΤ).

Η σημασία των απαιτούμενων αυτών μέτρων φαίνεται να έχει γίνει κατανοητή από την Πολιτεία, η οποία έχει εντάξει μέσα στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τουρισμός» του Β' Κ.Π.Σ. γενικούς και ειδικούς στόχους δράσης με χρονικό ορίζοντα το 2000, επιδιώκοντας:

1. τη βελτίωση - επέκταση της υπάρχουσας υποδομής σε αεροδρόμια, λιμάνια κλπ.,
2. την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, μέσω του εκσυγχρονισμού των μονάδων και της κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού,
3. τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, με την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού,
4. την υποστήριξη φορέων και επαγγελματιών που σχετίζονται με τον τουρισμό και
5. την προώθηση της ορθής πολιτικής marketing.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η εξέλιξη της τουριστικής κίνησης για την περίοδο 1997-2005, σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων, εκτιμάται ως αξιόλογα ανοδική και προβλέπεται να διαμορφωθεί στο τέλος του εξεταζόμενου διαστήματος κατά 40% περίπου υψηλότερη του 1997, γεγονός που θα επηρεάσει και το μέγεθος του τουριστικού συναλλάγματος, το οποίο αναμένεται να υπερδιπλασιαστεί σε σχέση με το 1997.

Πίνακας 4.1. Προβλέψεις τουριστικής κίνησης και ετήσιων εισπράξεων συναλλάγματος, 1997-2005.

<i>Έτος</i>	<i>Ετήσια Τουριστική Κίνηση (εκατ. αφίξεις)</i>	<i>Ετήσιες Εισπράξεις Συναλλάγματος (δισ. USD)</i>
1997	10,3	6,690
1998	10,9	7,444
1999	11,6	8,309
2000	12,2	9,181
2001	12,8	10,115
2002	13,3	11,032
2003	13,7	11,939
2004	14,1	12,901
2005	14,5	13,919

Πηγή: Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΕΡΕΥΝΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται ο τρόπος διεξαγωγής της έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών τα στοιχεία της οποίας για τα οικονομικά έτη 1993/94 και 1998/99 αναλύονται στα πλαίσια της παρούσας πτυχιακής. Ειδικότερα περιγράφονται η δειγματοληπτική μέθοδος, ο ορισμός των χρησιμοποιούμενων βασικών εννοιών καθώς και ο τρόπος ανάλυσης των συλλεχθέντων στοιχείων από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία στην Ελλάδα η οποία και διεξάγει την συγκεκριμένη έρευνα.

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ) του έτους 1993/1994 (Οκτώβριος 1993 – Σεπτέμβριος 1994) είναι η έκτη κατά σειρά, που διενεργήθηκε στην Ελλάδα σε δείγμα 6.756 νοικοκυριών από το σύνολο των νοικοκυριών όλων των περιοχών της Χώρας. Αντίστοιχο είναι περίπου και το δείγμα των νοικοκυριών όλων των περιοχών της χώρας στην έβδομη κατά σειρά Έρευνα που διενεργήθηκε το έτος 1998/1999.

Η πρώτη Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ) διενεργήθηκε από την ΕΣΥΕ κατά το χρονικό διάστημα Απριλίου 1957 – Μαρτίου 1958 σε δείγμα 2.500, περίπου, νοικοκυριών από το σύνολο των νοικοκυριών των αστικών περιοχών της Χώρας. Τα αποτελέσματα της αποτέλεσαν τη βάση για την κατάρτιση από την ΕΣΥΕ του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή. Η έρευνα συνεχίστηκε κατά τα επόμενα έτη, σε μικρότερη όμως κλίμακα (δηλαδή σε μικρότερο δείγμα νοικοκυριών από το σύνολο των νοικοκυριών των πόλεων με πληθυσμό 30.000 κατοίκων και άνω). Κατά το διάστημα Μαΐου 1963 – Απριλίου 1964, η ΕΣΥΕ, παράλληλα με την έρευνα στις αστικές περιοχές, διενήργησε δειγματοληπτική έρευνα ευρείας έκτασης στις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές. Ερευνήθηκαν 3.755 νοικοκυριά από το σύνολο των νοικοκυριών αυτών των περιοχών.

Κατά τα έτη 1974, 1981/1982, και 1987/1988 διενεργήθηκαν έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών, οι οποίες κάλυψαν όλες τις περιοχές της Χώρας, σε δείγμα, αντίστοιχα, 7.500, 6.000 και 6.500 νοικοκυριών, περίπου, από το σύνολο των νοικοκυριών όλων των περιοχών της Χώρας.

5.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.2.1 Αντικειμενικοί σκοποί

Με την έρευνα του 1993/1994, όπως και με τις προηγούμενες όμοιες έρευνες, συγκεντρώθηκαν πληροφορίες για την αξία των αγορών και των σε είδος απολαβών των νοικοκυριών, καθώς και για τα διάφορα χαρακτηριστικά των νοικοκυριών και των κατοίκων τους, με τους παρακάτω αντικειμενικούς σκοπούς:

- α) Την αναθεώρηση του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, που καταρτίζεται από την ΕΣΥΕ.
- β) Τη συμπλήρωση των διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων για την εκτίμηση της συνολικής ιδιωτικής κατανάλωσης.
- γ) Τη μελέτη του ύψους και της διάρθρωσης των δαπανών των νοικοκυριών σε σχέση με το εισόδημα τους, καθώς και με άλλα οικονομικά, κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά αυτών.
- δ) Την ανάλυση των μεταβολών του επιπέδου διαβίωσης των νοικοκυριών σε σχέση με τις προηγούμενες έρευνες.
- ε) Τη μελέτη της σχέσης μεταξύ των αγορών και των σε είδος απολαβών των νοικοκυριών.
- στ) Τη μελέτη των ορίων χαμηλού εισοδήματος κατά διάφορες κοινωνικο-οικονομικές κατηγορίες και ομάδες του πληθυσμού.

5.3.2 Κάλυψη

Η έρευνα κάλυψε τα νοικοκυριά όλης της Χώρας, ανεξάρτητα από το μέγεθος ή οποιαδήποτε οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά τους. Από την έρευνα εξαιρέθηκαν:

- 1) οι κάθε είδους συλλογικές συμβιώσεις (οικοτροφεία, νοσοκομεία, φυλακές, στρατόπεδα κλπ.),
- 2) τα νοικοκυριά που είχαν περισσότερους από τρεις οικότροφους, και
- 3) τα νοικοκυριά με μέλη ξένους υπηκόους που υπηρετούσαν σε ξένες διπλωματικές αποστολές.

5.4 ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Κατά την επιλογή του δείγματος, τη συγκέντρωση των πληροφοριών και την ταξινόμηση των στοιχείων σε πίνακες, χρησιμοποιήθηκαν ορισμένες έννοιες, το περιεχόμενο των οποίων διευκρινίζεται παρακάτω:

5.3.1 Κατοικία

Με βάση το σχέδιο δειγματοληψίας που υιοθετήθηκε, την τελική μονάδα δειγματοληψίας αποτέλεσε η κατοικία. Ως κατοικία θεωρήθηκε οποιοσδήποτε χώρος από την κατασκευή του χωριστός και ανεξάρτητος, που κτίστηκε ή μετατράπηκε για να καλύψει στεγαστικές ανάγκες ή, ακόμα και αν δεν προοριζόταν για κατοίκηση, χρησιμοποιούταν στην πραγματικότητα για αυτό το σκοπό κατά την διάρκεια της έρευνας.

Κατοικίες θεωρήθηκαν:

- μια μονοκατοικία, ένα διαμέρισμα διπλοκατοικίας ή πολυκατοικίας, κατοικούμενα ή κενά,
- ένα κατοικούμενο δωμάτιο ή σειρά δωματίων όπου διέμενε ένα νοικοκυριό,
- μια αποθήκη, καλύβα, παράγκα, ένα τροχόσπιτο ή οποιοσδήποτε άλλος στεγασμένος χώρος που κατά τη διάρκεια της έρευνας χρησιμοποιήθηκε για κατοίκηση.

Δεν θεωρήθηκαν κατοικίες οι χώροι που κατασκευάστηκαν για κατοίκηση, αλλά κατά την περίοδο διενέργειας της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά για άλλους σκοπούς, όπως για επαγγελματική στέγη κλπ. (π.χ. διαμερίσματα που χρησιμοποιήθηκαν ως εργαστήρια, ιατρεία κλπ.)

5.3.2 Νοικοκυριό

Μονάδα έρευνας και ανάλυσης αποτέλεσε το νοικοκυριό, δηλαδή ένα άτομο που ζούσε μόνο του (μονοπρόσωπο νοικοκυριό) σε μία κατοικία ή μία ομάδα ατόμων συγγενικών ή μη (πολυπρόσωπο νοικοκυριό) που διέμεναν στην ίδια κατοικία, προμηθεύονταν από κοινού τα απαραίτητα για τη συντήρησή τους και κατά κανόνα έτρωγαν μαζί.

Άτομα που διέμεναν στην ίδια κατοικία, αλλά δεν προμηθεύονταν από κοινού τα απαραίτητα για τη συντήρησή τους, ούτε έτρωγαν μαζί θεωρήθηκαν ξεχωριστά νοικοκυριά, με την προϋπόθεση ότι χρησιμοποιούσαν το καθένα αποκλειστικά ένα τουλάχιστον δωμάτιο. Σε αντίθετη περίπτωση αποτέλεσαν ένα νοικοκυριό.

Μονοπρόσωπα νοικοκυριά θεωρήθηκαν:

- ένα άτομο που ζούσε μόνο του σε μία κατοικία ή σε ένα δωμάτιο κατοικίας που προμηθεύονταν μόνο του τα απαραίτητα για τη συντήρησή του ή έτρωγε σε εστιατόριο (π.χ. μαθητής, σπουδαστής, εργένης κλπ.),
- δυο ή περισσότερα άτομα, συγγενικά ή μη, που διέμεναν σε μία κατοικία, αλλά δεν προμηθεύονταν από κοινού τα απαραίτητα για τη συντήρησή τους και το καθένα από αυτά χρησιμοποιούσε δικό του δωμάτιο.

Πολυπρόσωπα νοικοκυριά θεωρήθηκαν:

- ένα ζευγάρι μόνο του ή γονείς με τα παιδιά τους ή ένας από τους γονείς με τα παιδιά του,
- δυο ή περισσότερα άτομα, συγγενικά ή μη, που διέμεναν σε μία κατοικία και προμηθεύονταν από κοινού τα απαραίτητα για τη συντήρησή τους.

Α Μέλη του νοικοκυριού

Ως μέλη του νοικοκυριού θεωρήθηκαν τα άτομα που το αποτελούσαν, δηλαδή διέμεναν και έτρωγαν κατά κανόνα μαζί. Παρόντα μέλη του νοικοκυριού θεωρήθηκαν:

- συγγενικά ή μη άτομα που διέμεναν μόνιμα μαζί (άγαμα και έγγαμα παιδιά, γονείς υπευθύνου, εγγόνια, άλλοι συγγενείς, βοηθητικό προσωπικό, οικότροφοι κλπ.),
- φιλοξενούμενοι του νοικοκυριού, συγγενείς ή μη, για διάστημα μεγαλύτερο από ένα (1) μήνα,
- άτομα που ανήκαν στο νοικοκυριό, αλλά κατά την περίοδο διενέργειας της έρευνας αποχώρησαν από αυτό οριστικά ή για μεγάλο χρονικό διάστημα για διάφορους λόγους (γάμος, στράτευση, μετανάστευση, εργασία σε άλλη πόλη, σπουδές, εισαγωγή σε οίκο ευγηρίας, φυλακή, άσυλο ανιάτων κλπ.), εφόσον είχαν διαμείνει στο νοικοκυριό τουλάχιστον 8 ημέρες κατά την περίοδο της έρευνας στο νοικοκυριό, με την προϋπόθεση ότι ήταν δυνατή η λεπτομερής καταγραφή των προσωπικών τους δαπανών,
- άτομα που εγκαταστάθηκαν μόνιμα στο νοικοκυριό κατά την περίοδο διενέργειας της έρευνας για διάστημα μεγαλύτερο από ένα μήνα, με την προϋπόθεση ότι ήταν δυνατή η λεπτομερής καταγραφή των προσωπικών τους δαπανών τους, τουλάχιστον για 7 ημέρες (φοιτητές – σπουδαστές που αποφοίτησαν, άτομα που αποστρατεύτηκαν, αποφυλακίστηκαν κλπ.)

Απόντα μέλη του νοικοκυριού θεωρήθηκαν συγγενικά ή μη άτομα που διέμεναν συνήθως στο νοικοκυριό, αλλά απουσίαζαν προσωρινά για διάστημα μικρότερο από ένα μήνα, ολόκληρη την περίοδο διενέργειας της έρευνας ή μέρος αυτής, με την προϋπόθεση ότι ήταν δυνατή, έστω και κατά προσέγγιση, η καταγραφή των προσωπικών τους δαπανών (υπάλληλοι μετακινούμενοι εκτός έδρας, οδηγοί υπεραστικών λεωφορείων ή φορτηγών αυτοκινήτων, ναυτικοί που εργάζονται στις εσωτερικές ή υπερπόντιες γραμμές, έφεδροι αξιωματικοί ή στρατιώτες κλπ.)

Δεν θεωρήθηκαν μέλη του νοικοκυριού τα άτομα, συγγενικά ή μη, που απουσίαζαν για διάστημα μεγαλύτερο από ένα μήνα, έστω και αν κατά την περίοδο διενέργειας της έρευνας βρέθηκαν στο νοικοκυριό (φοιτητές και εργαζόμενοι που διέμεναν μόνιμα σε άλλη πόλη, στρατιώτες κλπ.)

B Υπεύθυνος νοικοκυριού

Ως υπεύθυνος του νοικοκυριού θεωρήθηκε το μέλος εκείνο το οποίο αναγνωριζόταν από τα υπόλοιπα μέλη του νοικοκυριού ως υπεύθυνος, με την έννοια ότι είχε την ευθύνη για τη λήψη των κυριότερων αποφάσεων που αφορούσαν στη διαχείριση του νοικοκυριού γενικά. Υπεύθυνοι θεωρήθηκαν:

- ο πατέρας, στις περισσότερες περιπτώσεις νοικοκυριών που αποτελούνταν από γονείς με παιδιά (άγαμα ή έγγαμα),
- το μεγαλύτερο σε ηλικία εργαζόμενο μέλος (άνδρας ή γυναίκα) ή, αν κανένας δεν εργαζόταν, το μεγαλύτερο σε ηλικία μέλος του νοικοκυριού, ανεξάρτητα αν τα νοικοκυριά αποτελούνταν από συγγενικά ή μη άτομα.

5.4 ΣΧΕΔΙΟ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΤΙΜΗΣΕΩΝ

5.4.1 Γενικά

Κατά την έρευνα εφαρμόσθηκε η μέθοδος της πολύ-σταδιακής στρωματοποιημένης δειγματοληψίας με ενιαίο γενικό κλάσμα δειγματοληψίας 2/1.000 για ολόκληρο το έτος. Πρώτο κριτήριο στρωματοποίησης αποτέλεσε ο βαθμός αστικότητας των Δήμων και Κοινοτήτων της Χώρας. Με βάση το κριτήριο αυτό δημιουργήθηκαν τα εξής στρώματα:

01. Περιφέρεια Πρωτευούσης
02. Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης
03. Πολεοδομικά Συγκροτήματα και Δήμοι άνω των 100.000 κατοίκων
04. Πολεοδομικά Συγκροτήματα και Δήμοι με 50.000 – 99.000 κατοίκους
05. Πολεοδομικά Συγκροτήματα και Δήμοι με 30.000 – 49.999 κατοίκους
06. Πολεοδομικά Συγκροτήματα και Δήμοι με 10.000 – 29.999 κατοίκους
07. Δήμοι και Κοινότητες με 5.000 – 9.999 κατοίκους
08. Δήμοι και Κοινότητες με 2.000 – 4.999 κατοίκους
09. Κοινότητες με 1.000 – 1.999 κατοίκους

10. Κοινότητες με 500 – 999 κατοίκους
11. Κοινότητες έως 499 κατοίκους

Στη συνέχεια, τα δύο πρώτα μείζονα στρώματα διαιρέθηκαν σε 40 και 10 ισομεγέθη υποστρώματα, αντίστοιχα, και καθένα από τα υπόλοιπα στρώματα, με γεωγραφικά κριτήρια, κατανεμήθηκαν σε 18 υποστρώματα ως ακολούθως:

01. Θράκη
02. Δράμα και Καβάλα
03. Σέρρες
04. Λοιπή Κεντρική Μακεδονία
05. Δυτική Μακεδονία
06. Ήπειρος
07. Θεσσαλία
08. Ζάκυνθος και Κεφαλληνία
09. Κέρκυρα και Λευκάδα
10. Αιτωλοακαρνανία
11. Αχαΐα και Ηλεία
12. Λοιπή Στερεά Ελλάδα
13. Αττική (υπόλοιπο)
14. Λοιπή Πελοπόννησος
15. Βόρειο Αιγαίο
16. Δωδεκάνησος
17. Κυκλάδες
18. Κρήτη

Με την σύνθεση των ανωτέρω υποστρωμάτων επιτεύχθηκε αφενός μεν η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών έτους 1993/1994 σε 13 ΥΠΑ (Υπηρεσίες Περιφερειακής Ανάπτυξης) και αφετέρου η σύγκριση τους με τα αποτελέσματα της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών έτους 1987/1988, της οποίας ο σχεδιασμός έγινε σε επίπεδο 9 ΥΠΑ.

Στα μείζονα στρώματα 01-06 η δειγματοληψία ήταν δι-σταδιακή με:

- πρωτογενή μονάδα το οικοδομικό τετράγωνο ή ομάδα συνεχόμενων οικοδομικών τετραγώνων (μονάδα επιφάνειας) και
- τελική μονάδα την κατοικία.

Στα λοιπά μείζονα στρώματα 07-11 η δειγματοληψία ήταν τρι-σταδιακή με:

- πρωτογενή μονάδα το Δήμο ή την Κοινότητα

- δευτερογενή μονάδα το οικοδομικό ή τα οικοδομικά τετράγωνα (μονάδα επιφανείας) και
- τελική μονάδα την κατοικία

Μονάδα ανάλυσης και στις δύο περιπτώσεις ήταν το νοικοκυριό. Το δείγμα ήταν αυτοσταθμιζόμενο. Η πιθανότητα επιλογής μιας δειγματοληπτικής μονάδας (Δήμου/Κοινότητας ή μονάδας επιφάνειας) μέσα σε κάθε στρώμα ήταν ανάλογη με το πλήθος των νοικοκυριών αυτής. Το δείγμα ισοκατανεμήθηκε μέσα στο έτος, ώστε να επιλεγούν 4 ισοδύναμα ανεξάρτητα μεταξύ τους δείγματα (καθένα αποτελούμενο από δύο ανεξάρτητα υποδείγματα), που αντιστοιχούσαν στα 4 τρίμηνα της έρευνας.

Από κάθε υπό-δείγμα επιλέγησαν δύο, τουλάχιστον, πρωτογενείς μονάδες. Με τον τρόπο αυτό, σε συνδυασμό με το ενιαίο γενικό κλάσμα δειγματοληψίας, απλοποιήθηκε η διαδικασία των εκτιμήσεων και του υπολογισμού των τυπικών σφαλμάτων. Ο συνολικός αριθμός των Δήμων και των Κοινοτήτων που επιλέγησαν στην έρευνα ανήλθε σε 420, ενώ ο αριθμός των μονάδων επιφανείας ανήλθε σε 1.440.

5.4.2 Επιλογή κατοικιών

Η επιλογή των κατοικιών έγινε, με βάση το διάστημα δειγματοληψίας και με τη βοήθεια του ειδικού πίνακα επιλογής, από τους καταρτισθέντες καταλόγους-πλαίσια κατοικιών.

5.4.3 Μετατροπή του δείγματος κατοικιών σε δείγμα νοικοκυριών

Μέσα σε κάθε κατοικία που επιλέχθηκε ερευνήθηκε το νοικοκυριό ή τα νοικοκυριά που διέμεναν σε αυτή κατά το χρόνο διενέργειας της έρευνας. Οι κατοικίες που βρέθηκαν κενές και οι δευτερεύουσες ή εξοχικές κατοικίες δεν ερευνήθηκαν. Οι κατοικίες στις οποίες διέμεναν νοικοκυριά με τα οποία η επικοινωνία του ερευνητή δεν έγινε δυνατή, λόγω προσωρινής απουσίας κλπ., αντικαταστάθηκαν με τις αμέσως επόμενες κατοικίες. Επίσης, αντικαταστάθηκαν οι κατοικίες των οποίων τα νοικοκυριά αρνήθηκαν να συνεργαστούν.

5.5 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

Τα αποτελέσματα της έρευνας αποτελούν μέσους όρους κατά νοικοκυριό και, συνεπώς, πρόκειται για «εκτιμήσεις λόγου» με τη μορφή, $R = \frac{\hat{X}}{\hat{Y}}$ όπου $\hat{Y}$ η εκτίμηση της συνολικής

τιμής του χαρακτηριστικού (λ.χ. συνολική δαπάνη για βοδινό κρέας) και X^2 η εκτίμηση του συνολικού αριθμού των νοικοκυριών. Λόγω της μεθόδου επιλογής του δείγματος (αυτοσταθμιζόμενο με το ίδιο κλάσμα δειγματοληψίας κατά στρώμα), ο λόγος αυτός καταλήγει να είναι το άθροισμα των δαπανών κάποιου είδους όλων των νοικοκυριών που ερευνήθηκαν, προς το πλήθος των νοικοκυριών αυτών.

5.6 ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

5.6.1 Το ερωτηματολόγιο

Για το σχεδιασμό του ερωτηματολογίου λήφθηκαν υπόψη τα αντίστοιχα ερωτηματολόγια των προηγούμενων ερευνών, αφού προσαρμόστηκαν στα δεδομένα της νέας έρευνας, καθώς και σε ανάλογα διεθνή πρότυπα (εναρμόνιση με τα πρότυπα των χωρών της ΕΕ κλπ.). Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από δυο βασικά έντυπα εκ των οποίων το Δελτίο οικογενειακών δαπανών (ΕΟΠ 1) αποτελείται από 10 τμήματα (Α έως Ι), στα οποία καταχωρούνται από τον ερευνητή στοιχεία που αφορούσαν σε ολόκληρο το νοικοκυριό. Ειδικότερα, κατά τμήμα καταχωρούνται:

ΤΜΗΜΑ Α: Στοιχεία σχετικά με τη σύνθεση του νοικοκυριού και την απασχόληση των μελών του, ηλικίας 14 ετών και άνω.

ΤΜΗΜΑ Β: Τα βασικά χαρακτηριστικά της κύριας κατοικίας του νοικοκυριού (είδος κατοικίας, χώροι κατοικίας, έτος κατασκευής, μορφή κατοχής, μέσα θέρμανσης και μαγειρέματος, ανέσεις κλπ.).

ΤΜΗΜΑ Γ: Οι δαπάνες κύριας και δευτερεύουσας ή εξοχικής κατοικίας, όπως ενοίκιο, δαπάνες για επισκευές, φωτισμό, ύδρευση, καύσιμα κλπ.

ΤΜΗΜΑ Δ: Οι δαπάνες παραθερισμού, διακοπών και ταξιδίων αναψυχής, διάρκειας τεσσάρων (4), τουλάχιστον, διανυκτερεύσεων.

ΤΜΗΜΑ Ε: Οι διάφορες τακτικές και έκτακτες δαπάνες (εκπαίδευσης, ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης, εισφορών, συνδρομών κλπ.).

ΤΜΗΜΑ ΣΤ: Οι δαπάνες για τα μέσα μεταφοράς (αγορά Ι.Χ., τέλη κυκλοφορίας, ασφάλιστρα, επισκευές, αξεσουάρ, ενοίκιο γκαράζ κλπ.).

ΤΜΗΜΑ Ζ: Οι δαπάνες για τα κύρια είδη οικιακού εξοπλισμού (έπιπλα, καλύμματα δαπέδου, ηλεκτρικές και άλλες οικιακές συσκευές, καθώς και οι επισκευές τους, διάφορα είδη ατομικής χρήσης μεγάλης αξίας κλπ.).

ΤΜΗΜΑ Η: Οι δαπάνες για είδη ατομικής και οικιακής χρήσης, όπως δαπάνες ένδυσης και υπόδησης, επίπλωσης και κλινοστρωμνής, οικιακών σκευών και εργαλείων κλπ.

ΤΜΗΜΑ Θ: Οι δαπάνες για τρόφιμα, ποτά, λοιπά αγαθά άμεσης κατανάλωσης και διάφορες υπηρεσίες.

ΤΜΗΜΑ Ι: Η αξία των πιο πάνω ειδών που αποκτήθηκαν χωρίς πληρωμή από κατάσταση του νοικοκυριού, από γεωργική, κτηνοτροφική κλπ. παραγωγή του νοικοκυριού ή από τον εργοδότη μέλους του νοικοκυριού.

5.7. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.7.1 Είδη πινάκων

Τα αποτελέσματα της έρευνας εμφανίζονται στις παρακάτω πέντε (5) βασικές κατηγορίες πινάκων που αφορούν σε στοιχεία:

1. δαπανών,
2. ποσότητα ορισμένων ειδών (τροφίμων, ποτών, καπνού και καυσίμων),
3. διάφορων χαρακτηριστικών των ερευνηθέντων νοικοκυριών,
4. εισοδημάτων των μελών των νοικοκυριών, ηλικίας 14 ετών και άνω,
5. κατανομής των δαπανών κατά διάφορα κοινωνικοοικονομικά κριτήρια των υπευθύνων των νοικοκυριών.

Στην έκδοση αυτή περιλαμβάνονται οι κυριότεροι πίνακες που αναφέρονται στις δαπάνες, τις ποσότητες, τα χαρακτηριστικά των ερευνηθέντων νοικοκυριών και την κατανομή των δαπανών κατά διάφορα κοινωνικοοικονομικά κριτήρια των υπευθύνων των νοικοκυριών. Στοιχεία αναφερόμενα στο εισόδημα δε δημοσιεύονται, διότι κρίθηκαν υποεκτιμημένα.

5.7.2 Περιεχόμενο των πινάκων που αναφέρονται στις δαπάνες

Οι δαπάνες των νοικοκυριών για τα επιμέρους αγαθά και τις υπηρεσίες ή τις ομάδες αυτών εμφανίζονται στους πίνακες ως μηνιαίοι μέσοι όροι κατά νοικοκυριό και έχουν υπολογιστεί για το σύνολο των νοικοκυριών, τα οποία κατανεμήθηκαν με κριτήριο την αστικότητα και ορισμένα άλλα χαρακτηριστικά τους, ανεξάρτητα αν όλα τα νοικοκυριά πραγματοποίησαν ή όχι τη συγκεκριμένη δαπάνη.

Τα αγαθά και οι υπηρεσίες ταξινομούνται στους πίνακες σε ΑΓΟΡΕΣ και σε ΑΠΟΛΑΒΕΣ ΣΕ ΕΙΔΟΣ. Μέσα σε αυτές τις δύο κατηγορίες, τα αγαθά και οι υπηρεσίες

ταξινομούνται σε ομάδες, υποομάδες και επιμέρους είδη. Οι ΑΠΟΛΑΒΕΣ ΣΕ ΕΙΔΟΣ διακρίνονται σε εκείνες που προέρχονται:

- από γεωργική ή κτηνοτροφική παραγωγή των νοικοκυριών,
- από επιχείρηση του νοικοκυριού,
- από άλλες πηγές, όπως αμοιβή σε είδος από τον εργοδότη κλπ.

Η ανάλυση των αγαθών και υπηρεσιών για τις απολαβές σε είδος είναι περιορισμένη, λόγω της μικρής συχνότητας εμφάνισης τους και, συνεπώς, των αυξημένων δειγματοληπτικών σφαλμάτων.

Τα στοιχεία των δαπανών για ΑΓΟΡΕΣ και ΑΠΟΛΑΒΕΣ ΣΕ ΕΙΔΟΣ αναλύονται περαιτέρω με βάση τα διάφορα χαρακτηριστικά των νοικοκυριών, όπως περιοχές (αστικές, ημιαστικές και αγροτικές ή Υπηρεσίες Περιφερειακής Ανάπτυξης), κλιμάκια μηνιαίας συνολικής αξίας αγορών, μέγεθος νοικοκυριού, τρίμηνα διενέργειας της έρευνας, ηλικία, επάγγελμα και θέση στο επάγγελμα του υπευθύνου του νοικοκυριού κλπ.

5.7.3 Αξιοπιστία των αποτελεσμάτων

Τα αποτελέσματα της έρευνας υπόκειται σε δειγματοληπτικά και μη δειγματοληπτικά σφάλματα. Τα δειγματοληπτικά σφάλματα οφείλονται στο γεγονός ότι οι πληροφορίες συγκεντρώθηκαν από δείγμα νοικοκυριών, και όχι από το σύνολο των νοικοκυριών της Χώρας.

Η αριθμητική έκφραση των σφαλμάτων, γνωστή ως «συντελεστής μεταβλητικότητας», εμφανίζεται στο Παράρτημα Ι, για τους κυριότερους μέσους όρους αγορών, για τους περισσότερους από τους οποίους, ο συντελεστής μεταβλητικότητας είναι μικρότερος από 3% και μόνο σε ελάχιστους υπερβαίνει το 5%.

Τα μη δειγματοληπτικά σφάλματα προέρχονται, κυρίως, από τους παρακάτω λόγους:

- Από το γεγονός ότι σε έρευνες, όπως η Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, τα νοικοκυριά δεν παρέχουν πάντοτε πλήρεις και ακριβείς πληροφορίες, και ιδιαίτερα για τις προσωπικού χαρακτήρα δαπάνες.
- Από τα σφάλματα μνήμης, προκειμένου για δαπάνες μικρής συχνότητας εμφάνισης, που καταγράφονταν με τη μέθοδο της αναδρομικότητας, δηλαδή τα νοικοκυριά έδιναν πληροφορίες για δαπάνες που αυτά είχαν πραγματοποιήσει σε προηγούμενες της έρευνας χρονικές περιόδους.
- Από το γεγονός ότι στην Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών τα νοικοκυριά ενημερώνονται, πριν τη διενέργεια της έρευνας, για τη καταγραφή των καθημερινών

τους δαπανών, με αποτέλεσμα πολλές φορές να αλλάζουν τις καταναλωτικές τους συνήθειες, κατά τη διάρκεια της έρευνας. Αν και η εκτίμηση του βαθμού της μεταβολής αυτής, δεν είναι δυνατή, είναι όμως γνωστό, από τα αποτελέσματα ειδικών μελετών, ότι το επίπεδο των δαπανών που δηλώνονται είναι υψηλότερο τις πρώτες ημέρες της έρευνας και μειώνεται προοδευτικά με το πέρασμα των ημερών.

- Πιστεύεται, όμως, ότι όλα τα παραπάνω μη δειγματοληπτικά σφάλματα περιορίστηκαν σε παραδεκτά όρια, γιατί σε όλα τα στάδια διενέργειας της έρευνας είχαν ληφθεί τα απαραίτητα μέτρα για τον περιορισμό στο ελάχιστο των σφαλμάτων αυτών, αν και για ορισμένα είδη δαπανών υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι είναι σημαντικά υποεκτιμημένες και αυτό οφείλεται, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, στην παροχή μη ακριβών πληροφοριών, ιδιαίτερα για δαπάνες προσωπικού χαρακτήρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η ΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των Ερευνών Οικογενειακού Προϋπολογισμού όσον αφορά τα έξοδα των νοικοκυριών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες. Οι δαπάνες αυτές των νοικοκυριών αφορούν σε έξοδα τα οποία καταγράφονται στις κατηγορίες 42, 43, 77, 816 και 83, και οι οποίες αφορούν:

42-Στεγαση και ύδρευση δευτερεύουσας ή εξοχικής κατοικίας

43-Καυσίμα και φωτισμός δευτερεύουσας ή εξοχικής κατοικίας

77-Δαπάνες παραθερισμού Τουρισμού Ταξιδιών

816-Καυσίμα μεταφορικών μέσων για μετάβαση και επιστροφή σε διακοπές

83-Μετακινήσεις και μεταφορές κατά την περίοδο των διακοπών

6.1 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΚΑΤΑ ΑΣΤΙΚΕΣ, ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ .

Στον παρακάτω Πίνακα 6.1 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά περιοχή διαμονής των νοικοκυριών, δηλαδή ανά αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές και ανά κατηγορία εξόδων για το οικονομικό έτος 1993/94. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 155,99 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η κατανομή των εξόδων αυτών για τα νοικοκυριά ανά περιοχή παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις αφού τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που διαμένουν στην Αττική είναι σχεδόν διπλάσια του εθνικού μέσου όρου, και συγκεκριμένα ανέρχονται σε 232,41 ευρώ ετησίως, ενώ ακολουθούν τα νοικοκυριά που διαμένουν στο πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης των οποίων τα αντίστοιχα έξοδα για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες ανέρχονται σε 213,03 ευρώ.

Από την άλλη πλευρά, τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν σε ημιαστικές και αγροτικές περιοχές υπολείπονται σημαντικά του εθνικού μέσου όρου. Συγκεκριμένα, τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν σε ημιαστικές περιοχές ανέρχονται σε 128,8 ευρώ ετησίως ενώ τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά των αγροτικών περιοχών ανέρχονται μόλις σε 52,69 ευρώ ετησίως. Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77), και αυτό ανεξάρτητα από την περιοχή κατοικίας του νοικοκυριού.

Πίνακας 6.1 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, (1993/1994) σε ευρώ.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ					ΣΥΝΟΛΟ
	42	43	77	8.16	83	1993/1994
Σύνολο περιοχών	14,79	7,85	76,45	15,81	41,09	155,99
Σύνολο αστικών περιοχών	20,21	10,14	94,69	21,27	52,33	198,64
Περιοχή Πρωτεύουσας	26,34	11,97	99,66	27,57	66,87	232,41
Πολ. Συγκρ. Θεσσαλονίκης	27,39	11,44	119,10	13,48	41,62	213,03
Λοιπές αστικές περιοχές	6,44	6,40	76,13	13,17	30,88	133,02
Ημιαστικές περιοχές	2,18	3,13	85,85	9,61	28,03	128,80
Αγροτικές περιοχές	5,91	3,80	22,46	3,83	16,69	52,69

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94.

Στον παρακάτω Πίνακα 6.2 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά περιοχή διαμονής των νοικοκυριών, δηλαδή ανά αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές και ανά κατηγορία εξόδων για το οικονομικό έτος 1998/99. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 278,4 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η αύξηση που παρατηρείται μεταξύ των δυο περιόδων ανάλυσης είναι της τάξης του 79.4%. Η εικόνα της κατανομής των εξόδων αυτών ανά περιοχή διαμονής των νοικοκυριών δε φαίνεται να έχει αλλάξει σημαντικά αφού ο αντίστοιχος μέσος όρος εξόδων είναι για την περιοχή της Αττικής 459,72 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 97.81%) και για την περιοχή της Θεσσαλονίκης 300,22 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 40.93%). Τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που διαμένουν σε ημιαστικές και αγροτικές περιοχές ανέρχονται σε 140,04 ευρώ (αύξηση σε

σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 8.73%) για την πρώτη περίπτωση και 81,96 Ευρώ για τη δεύτερη (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 55.55%). Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν και πάλι οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77), και αυτό ανεξάρτητα από την περιοχή κατοικίας του νοικοκυριού.

Πίνακας 6.2 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, (1998/1999) σε ευρώ.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ					ΣΥΝΟΛΟ 1998/1999
	42	43	77	8.16	83	
Σύνολο περιοχών	11,30	20,63	161,18	21,41	63,88	278,40
Σύνολο αστικών περιοχών	4,22	26,94	212,77	28,70	81,06	353,69
Περιοχή Πρωτεύουσας	18,12	32,88	270,12	35,76	102,84	459,72
Πολ. Συγκρ. Θεσσαλονίκης	18,72	25,56	162,34	20,76	72,84	300,22
Λοιπές αστικές περιοχές	8,04	15,36	111,12	16,80	41,52	192,84
Ημιαστικές περιοχές	4,68	9,24	76,08	8,40	41,64	140,04
Αγροτικές περιοχές	2,76	6,96	44,76	5,52	21,96	81,96

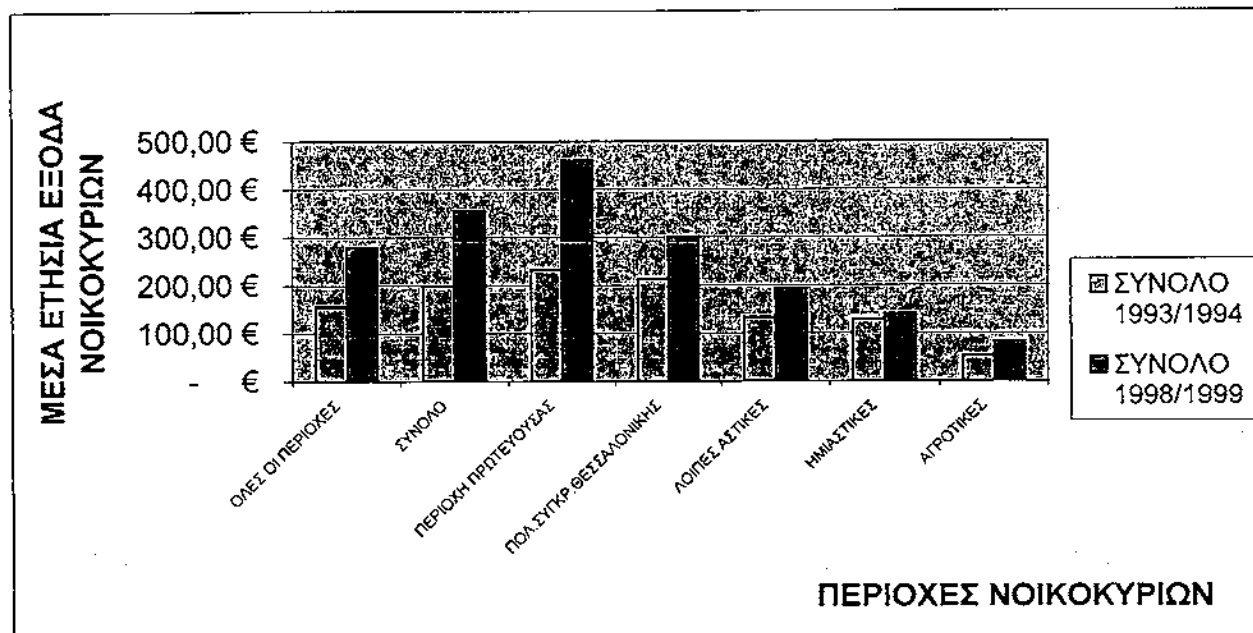
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/99.

Πίνακας 7.3 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ 1993/1994	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ 1998/1999
Σύνολο περιοχών	155,99	278,40
Σύνολο αστικών περιοχών	198,64	353,69
Περιοχή Πρωτεύουσας	232,41	459,72
Πολ. Συγκρ. Θεσσαλονίκης	213,03	300,22
Λοιπές αστικές περιοχές	133,02	192,84
Ημιαστικές περιοχές	128,80	140,04
Αγροτικές περιοχές	52,69	81,96

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94 και 1998/99.

Γράφημα 1. Μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών κατά αστικότητα περιοχής, 1993/94 και 1998/99.

6.2 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΚΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ (13 ΥΠΑ) ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ.

Στον παρακάτω Πίνακα 6.4 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξεως (13 ΥΠΑ) για το οικονομικό έτος 1993/94. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 156,00 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η κατανομή των εξόδων αυτών για τα νοικοκυριά ανά περιοχή παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις αφού τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που διαμένουν στην 9^η ΥΠΑ είναι σχεδόν διπλάσια του εθνικού μέσου όρου, και συγκεκριμένα ανέρχονται σε 224,04 ευρώ ετησίως, ενώ ακολουθούν τα νοικοκυριά που διαμένουν στην 12^η ΥΠΑ των οποίων τα αντίστοιχα έξοδα για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες ανέρχονται σε 199,35 ευρώ, έπειτα ακολουθεί η 2^η ΥΠΑ με έξοδα που ανέρχονται σε 185,83 ευρώ. Από την άλλη πλευρά, τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στις υπόλοιπες ΥΠΑ υπολείπονται σημαντικά του εθνικού μέσου όρου. Συγκεκριμένα, τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 1^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 88,95 ευρώ ετησίως, αυτών που

Η ΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

διαμένουν στην 3^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 93,98 ευρώ ετησίως ενώ τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που διαμένουν στην 4^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 67,57 ευρώ ετησίως, επίσης για τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 5^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 94,02 ευρώ, τα έξοδα των νοικοκυριών για την 6^η ΥΠΑ ανέρχονται μόλις σε 50,00 ευρώ, αντίθετα για τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 7^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 93,49 ευρώ, όμως τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 8^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 53,94 ευρώ, στην 10^η ΥΠΑ αυξάνονται τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν σε αυτή την ΥΠΑ σε 63,59 ευρώ, αντίστοιχα τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 11^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 64,22 ευρώ και τέλος τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 12^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 79,43 ευρώ. Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν οι δαπάνες στην κατηγορία 77, και αυτό ανεξάρτητα από την περιοχή που υπάγεται το νοικοκυριό.

Πίνακας 6.4 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσία περιφερειακής αναπτύξεως (13 ΥΠΑ) (1993/1994) σε ευρώ.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ					ΣΥΝΟΛΟ
	42	43	77	8.16	83	1993/1994
Όλες οι ΥΠΑ	14,79	7,85	76,45	15,81	41,10	156,00
1 ^η ΥΠΑ	1,30	0,63	50,11	7,50	29,41	88,95
2 ^η ΥΠΑ	17,99	8,87	117,13	12,29	29,55	185,83
3 ^η ΥΠΑ	3,59	6,86	55,99	13,52	14,02	93,98
4 ^η ΥΠΑ	5,21	3,02	23,31	7,25	28,77	67,57
5 ^η ΥΠΑ	3,09	4,61	61,10	9,26	15,95	94,02
6 ^η ΥΠΑ	1,58	9,26	15,32	3,87	19,97	50,00
7 ^η ΥΠΑ	3,45	4,22	53,63	5,53	26,66	93,49
8 ^η ΥΠΑ	5,07	5,98	29,41	5,53	7,96	53,94
9 ^η ΥΠΑ	24,44	11,58	97,44	27,01	63,57	224,04
10 ^η ΥΠΑ	12,18	4,85	28,14	8,28	10,14	63,59
11 ^η ΥΠΑ	0,21	1,47	20,32	4,26	37,96	64,22
12 ^η ΥΠΑ	3,87	3,06	81,70	5,88	104,84	199,35
13 ^η ΥΠΑ	8,13	3,90	30,07	4,37	32,96	79,43

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94.

Στον παρακάτω Πίνακα 6.5 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά περιοχή διαμονής των νοικοκυριών, δηλαδή ανά α υπηρεσίες περιφερειακής αναπτύξεως (13 ΥΠΑ) για το οικονομικό έτος 1998/99. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 278,4 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η αύξηση που παρατηρείται μεταξύ των δυο περιόδων ανάλυσης είναι της τάξης του 78.46%. Η αλλαγή της κατανομής των εξόδων αυτών ανά υπηρεσία περιφερειακής αναπτύξεως είναι η εξής: ο αντίστοιχος μέσος όρος εξόδων είναι για την 9^η ΥΠΑ είναι 956,64 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 326.99), για την 2^η ΥΠΑ είναι 663,48 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 257.04%) και για την 12^η ΥΠΑ είναι 644,04 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 223.07%). Τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που διαμένουν στην 1^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 445,56 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 400.91%), στην 3^η ΥΠΑ 545,28 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 480.21%), στην 4^η ΥΠΑ 420,84 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 522.82%), στην 5^η ΥΠΑ 543,96 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 478.56%), στην 6^η ΥΠΑ 590,04 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 1080.08%), στην 7^η ΥΠΑ 496,20 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 430.75%), στην 8^η ΥΠΑ 578,88 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 973.19%), παράλληλα στην 10^η ΥΠΑ και 11^η ΥΠΑ ανέρχεται σε 562,80 ευρώ για την πρώτη περίπτωση (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 785.05%), και 456,82 ευρώ για τη δεύτερη (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 611.34%), και τέλος για τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 13^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 546,12 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 587.55%). Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77), και αυτό ανεξάρτητα από την περιοχή που υπάγεται το νοικοκυριό.

Πίνακας 6.5 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσία περιφερειακής αναπτύξεως (13 ΥΠΑ) (1998/1999) σε ευρώ.

ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ						
ΠΕΡΙΟΧΕΣ	42	43	77	8.16	83	ΣΥΝΟΛΟ 1998/1999
Όλες οι ΥΠΑ	11,30	20,63	161,18	21,41	63,88	278,40
1 ^η ΥΠΑ	2,16	4,32	86,28	320,52	32,28	445,56
2 ^η ΥΠΑ	10,44	14,52	120,96	470,52	47,04	663,48
3 ^η ΥΠΑ	0,84	1,68	92,04	426,96	23,76	545,28
4 ^η ΥΠΑ	4,44	4,56	46,44	345,24	20,16	420,84
5 ^η ΥΠΑ	5,16	17,64	87,12	398,76	35,28	543,96
6 ^η ΥΠΑ	4,92	4,80	60,24	476,64	43,44	590,04
7 ^η ΥΠΑ	4,92	14,16	55,44	408,96	12,72	496,20
8 ^η ΥΠΑ	2,64	6,84	74,28	468,72	26,40	578,88
9 ^η ΥΠΑ	17,04	31,08	257,76	553,80	96,96	956,64
10 ^η ΥΠΑ	14,16	15,60	81,84	421,32	29,88	562,80
11 ^η ΥΠΑ	3,82	9,36	30,60	390,48	22,56	456,82
12 ^η ΥΠΑ	8,16	18,72	76,44	460,08	80,64	644,04
13 ^η ΥΠΑ	4,08	15,24	43,20	430,92	52,68	546,12

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/99.

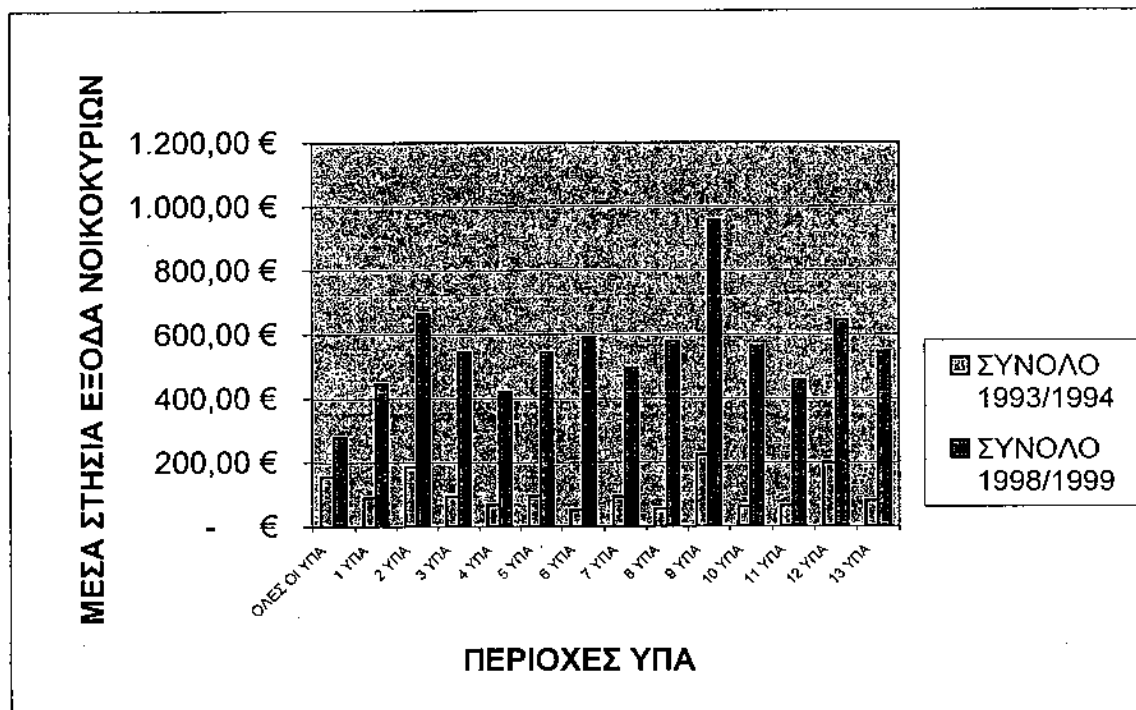
Πίνακας 6.6. Συγκριτικός πίνακας μέσω όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσία περιφερειακής αναπτύξεως (13 ΥΠΑ), (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ 1993/1994	ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ 1998/1999
Όλες οι ΥΠΑ	156,00	278,40
1 ^η ΥΠΑ	88,95	445,56
2 ^η ΥΠΑ	185,83	663,48
3 ^η ΥΠΑ	93,98	545,28
4 ^η ΥΠΑ	67,57	420,84
5 ^η ΥΠΑ	94,02	543,96
6 ^η ΥΠΑ	50,00	590,04
7 ^η ΥΠΑ	93,49	496,20
8 ^η ΥΠΑ	53,94	578,88
9 ^η ΥΠΑ	224,04	956,64
10 ^η ΥΠΑ	63,59	562,80
11 ^η ΥΠΑ	64,22	456,82
12 ^η ΥΠΑ	199,35	644,04
13 ^η ΥΠΑ	79,43	546,12

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94 και 1998/99.

Γράφημα 2. Μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών κατά ΥΠΑ, 1993/94 και 1998/99.

6.3 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΕΙΔΟΣ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΑΞΙΑΣ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ .

Στον παρακάτω Πίνακα 6.7 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά τάξεις ετήσιας συνολικής αξίας αγορών των νοικοκυριών, δηλαδή σε νοικοκυριά που έχουν έξοδα αγορών έως 299,99 ευρώ, σε νοικοκυριά με έξοδα αγορών από 300,00 ευρώ έως 449,99 ευρώ, σε νοικοκυριά από 450,00 έως 599,99 ευρώ, σε νοικοκυριά από 600,00 έως 749,99 ευρώ, σε νοικοκυριά από 750,00 ευρώ έως 899,99 ευρώ, σε νοικοκυριά από 900,00 έως 1049,99 ευρώ, σε νοικοκυριά από 1050,00 ευρώ έως 1199,99 ευρώ και τέλος σε νοικοκυριά που ξοδεύουν από 1200,00 ευρώ και άνω και ανά κατηγορία εξόδων για το οικονομικό έτος 1993/94. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 156,01 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η κατανομή των εξόδων αυτών για τα νοικοκυριά ανά τάξη παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις, για τα νοικοκυριά που έχουν έξοδα αγορών έως 299,99 ευρώ ανέρχονται μόλις σε 7,92 ευρώ ετησίως, τα νοικοκυριά που έχουν αντίστοιχα έξοδα από 300,00 ευρώ έως 499,99 ευρώ ανέρχονται σε 21,20 ευρώ.

Παράλληλα τα έξοδα των αγορών των νοικοκυριών από 450,00 ευρώ έως 599,99 ευρώ ανέρχονται σε 48,46 ευρώ ετησίως ενώ τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά από 600,00 έως 749,99 ευρώ ανέρχονται σε 63,42 ευρώ ετησίως, παράλληλα τα έξοδα των αγορών των νοικοκυριών από 750,00 έως 899,99 ευρώ ανέρχονται σε 90,01 ετησίως, όμοια για τα έξοδα των νοικοκυριών από 900,00 έως 1049,99 ανέρχονται σε 127,38 ευρώ ετησίως, αντίστοιχα για τα έξοδα των νοικοκυριών από 1050,00 ευρώ έως 1199,99 ευρώ ανέρχονται σε 175,80 ευρώ και τέλος για τα έξοδα των αγορών των νοικοκυριών από 1200,00 ευρώ και άνω ανέρχονται σε 399,28 ευρώ. Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77), και αυτό ανεξάρτητα από την τάξη των εξόδων των αγορών του νοικοκυριού.

Πίνακας 6.7 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά τάξεις ετήσιας συνολικής αξίας αγορών, (1993/1994), σε ευρώ.

Τάξεις δαπανών σε ευρώ	ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ					ΣΥΝΟΛΟ
	42	43	77	8.16	83	1993/1994
Όλα τα νοικοκυριά	14,79	7,85	76,45	15,81	41,10	156,01
Έως 299.99 €	0,04	0,07	3,06	0,07	4,68	7,92
Από 300.00 έως 449.99 €	3,80	1,87	6,13	0,95	8,45	21,20
Από 450.00 έως 599.99 €	4,37	2,29	25,39	2,78	13,63	48,46
Από 600.00 έως 749.99 €	3,20	3,94	26,10	5,39	24,79	63,42
Από 750.00 έως 899.99 €	3,52	4,33	41,03	12,64	28,49	90,01
Από 900.00 έως 1049.99 €	10,88	7,57	55,50	13,21	40,22	127,38
Από 1050.00 έως 1199.99€	23,17	7,61	81,67	19,02	44,34	175,80
Από 1200.00 € και άνω	33,53	76,60	173,62	34,41	81,14	399,28€

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94.

Στον παρακάτω Πίνακα 6.8 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής, δηλαδή ανά τάξεις ετήσιας συνολικής αξίας αγορών των νοικοκυριών, δηλαδή σε νοικοκυριά που έχουν έξοδα αγορών έως 299,99 ευρώ, σε νοικοκυριά με έξοδα αγορών από 300,00 ευρώ έως 449,99 ευρώ, σε νοικοκυριά από 450,00 έως 599,99 ευρώ, σε νοικοκυριά από 600,00 έως 749,99 ευρώ, σε νοικοκυριά από 750,00 ευρώ έως 899,99 ευρώ, σε νοικοκυριά από 900,00 έως 1049,99 ευρώ, σε νοικοκυριά από 1050,00 ευρώ έως 1199,99 ευρώ και τέλος σε νοικοκυριά που ξοδεύουν από 1200,00

Η ΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ευρώ και άνω και ανά κατηγορία εξόδων για το οικονομικό έτος 1993/94. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 288,26 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η κατανομή των εξόδων αυτών για τα νοικοκυριά ανά τάξη παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις, για τα νοικοκυριά που έχουν έξοδα αγορών έως 299,99 ευρώ ανέρχονται μόλις σε 14,16 ευρώ ετησίως, τα νοικοκυριά που έχουν αντίστοιχα έξοδα από 300,00 ευρώ έως 499,99 ευρώ ανέρχονται σε 53,88 ευρώ. Παράλληλα τα έξοδα των αγορών των νοικοκυριών από 450,00 ευρώ έως 599,99 ευρώ ανέρχονται σε 110,88 ευρώ ετησίως ενώ τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά από 600,00 έως 749,99 ευρώ ανέρχονται σε 208,44 ευρώ ετησίως, παράλληλα τα έξοδα των αγορών των νοικοκυριών από 750,00 έως 899,99 ευρώ ανέρχονται σε 257,40 ευρώ ετησίως, όμοια για τα έξοδα των νοικοκυριών από 900,00 έως 1049,99 ανέρχονται σε 351,96 ευρώ ετησίως, αντίστοιχα για τα έξοδα των νοικοκυριών από 1050,00 ευρώ έως 1199,99 ευρώ ανέρχονται σε 501,84 ευρώ ετησίως και τέλος για τα έξοδα των αγορών των νοικοκυριών από 1200,00 ευρώ και άνω ανέρχονται σε 907,20 ευρώ ετησίως. Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77), και αυτό ανεξάρτητα από την τάξη των εξόδων των αγορών του νοικοκυριού.

Πίνακας 6.8 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά τάξεις ετήσιας συνολικής αξίας αγορών, (1998/1999) σε ευρώ.

Τάξεις δαπανών σε ευρώ	ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ					ΣΥΝΟΛΟ
	42	43	77	8.16	83	1998/1999
Όλα τα νοικοκυριά	11,30	20,63	161,18	21,41	73,74	288,26
Έως 299.99 €	1,80	1,56	6,00	0,12	4,68	14,16
Από 300.00 έως 449.99 €	2,52	5,04	27,24	1,80	17,28	53,88
Από 450.00 έως 599.99 €	6,24	9,60	60,12	7,32	27,60	110,88
Από 600.00 έως 749.99 €	16,08	17,52	106,68	16,68	51,48	208,44
Από 750.00 έως 899.99 €	9,24	16,68	152,52	24,96	54,00	257,40
Από 900.00 έως 1049.99 €	13,44	21,84	206,76	31,08	78,84	351,96
Από 1050.00 έως 1199.99€	17,52	35,64	304,20	38,28	106,20	501,84
Από 1200.00 € και άνω	39,48	64,92	523,32	64,80	214,68	907,20

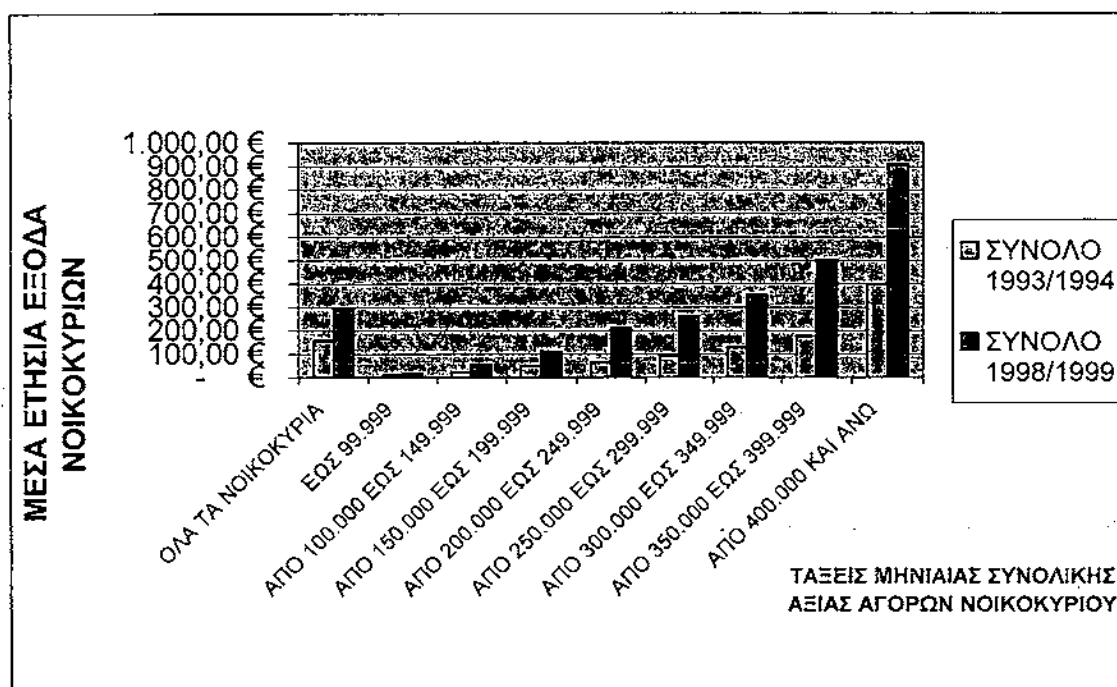
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/99.

Πίνακας 6.9 Συγκριτικός πίνακας μέσω των όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά τάξεις ετήσιας συνολικής αξίας αγορών, (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ.

Τάξεις δαπανών σε ευρώ	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ
	1993/1994	1998/1999
Όλα τα νοικοκυριά	156,01	288,26
Έως 299.99 €	7,92	14,16
Από 300.00 έως 449.99 €	21,20	53,88
Από 450.00 έως 599.99 €	48,46	110,88
Από 600.00 έως 749.99 €	63,42	208,44
Από 750.00 έως 899.99 €	90,01	257,40
Από 900.00 έως 1049.99 €	127,38	351,96
Από 1050.00 έως 1199.99€	175,80	501,84
Από 1200.00 € και άνω	399,28	907,20

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94 και 1998/99.

Γράφημα 3. Μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών κατά κατηγορία ετήσιων δαπανών, 1993/94 και 1998/99.

**6.4 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΕΙΔΟΣ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΤΩΝ
ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΓΕΘΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ
ΚΤΗΣΕΩΣ. ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ .**

Στον παρακάτω Πίνακα 6.10 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά μέγεθος των νοικοκυριών, δηλαδή από πόσα μέλη αποτελείται το νοικοκυριό και ανά κατηγορία εξόδων για το οικονομικό έτος 1993/94. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 156,01 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που αποτελούνται από 1 μέλος ανέρχονται σε 120,55 ευρώ ετησίως, ενώ ακολουθούν τα νοικοκυριά που αποτελούνται από 2 μέλη των οποίων τα αντίστοιχα έξοδα για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες ανέρχονται σε 110,44 ευρώ. Από την άλλη πλευρά, τα έξοδα των νοικοκυριών που αποτελούνται από 3 μέλη ανέρχονται σε 174,04 ευρώ ετησίως ενώ τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που αποτελούνται από 4 μέλη ανέρχονται σε 52,69 ευρώ ετησίως, παράλληλα τα έξοδα των νοικοκυριών που αποτελούνται από 5 μέλη ανέρχονται σε 206,76 ευρώ ετησίως και τέλος τα έξοδα των νοικοκυριών που αποτελούνται από 6 μέλη και άνω ανέρχονται μόλις σε 123,33 ευρώ ετησίως. Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77), και αυτό ανεξάρτητα από την περιοχή κατοικίας του νοικοκυριού.

Πίνακας 6.10 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά μέγεθος του νοικοκυριού, (1993/1994) σε ευρώ.

Μέλη οικογένειας	ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ					ΣΥΝΟΛΟ
	42	43	77	8.16	83	1998/1999
Όλα τα νοικοκυριά	11,30	20,63	161,18	21,41	63,88	278,40
1 μέλος	4,08	9,24	113,52	6,60	55,32	188,76
2 μέλη	12,60	18,72	114,36	15,84	55,92	217,44
3 μέλη	123,60	24,84	180,72	25,68	64,08	418,92
4 μέλη	13,44	25,80	244,20	36,48	83,64	403,56
5 μέλη	12,84	23,88	166,80	19,68	57,00	280,20
6 μέλη και άνω	9,24	25,20	116,64	16,92	59,04	227,04

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94.

Στον παρακάτω Πίνακα 6.11 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά μέγεθος των νοικοκυριών, δηλαδή από πόσα μέλη αποτελείται το νοικοκυριό και ανά κατηγορία εξόδων για το οικονομικό έτος 1998/99. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 278,4 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η αύξηση που παρατηρείται μεταξύ των δυο περιόδων ανάλυσης είναι της τάξης του 78.45%. Συγκεκριμένα, η κατανομή των εξόδων αυτών ανά μέγεθος των νοικοκυριών είναι η εξής: ο αντίστοιχος μέσος όρος εξόδων για το νοικοκυριό που αποτελείται από 1 μέλος είναι 188,76 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 56.58%) και για τα νοικοκυριά που αποτελούνται από 2 μέλη 217,44 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 96.86%). Τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που αποτελούνται από 3 μέλη και 4 μέλη ανέρχονται σε 418,92 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 140.70%) για την πρώτη περίπτωση και 403,56 ευρώ για τη δεύτερη (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 100.06%), επιπρόσθετα για τα νοικοκυριά που αποτελούνται από 5 μέλη ανέρχονται σε 280,20 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 35.52%), και τέλος για τα νοικοκυριά που αποτελούνται από 6 μέλη και άνω ανέρχονται σε 227,04 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 84.09%). Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν και πάλι οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77).

Πίνακας 6.11 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά μέγεθος του νοικοκυριού, (1998/1999) σε ευρώ.

Μέλη οικογένειας	ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ					ΣΥΝΟΛΟ
	42	43	77	8.16	83	1993/1994
Όλα τα νοικοκυριά	14,79	7,85	76,45	15,81	41,10	156,01
1 μέλος	5,78	3,45	55,15	6,13	50,04	120,55
2 μέλη	10,85	7,29	50,43	8,56	33,31	110,44
3 μέλη	22,22	8,56	78,99	18,31	45,96	174,04
4 μέλη	16,16	10,00	104,31	27,19	44,06	201,72
5 μέλη	26,91	11,62	114,88	20,81	32,54	206,76
6 μέλη και άνω	4,37	4,51	65,33	12,85	36,27	123,33

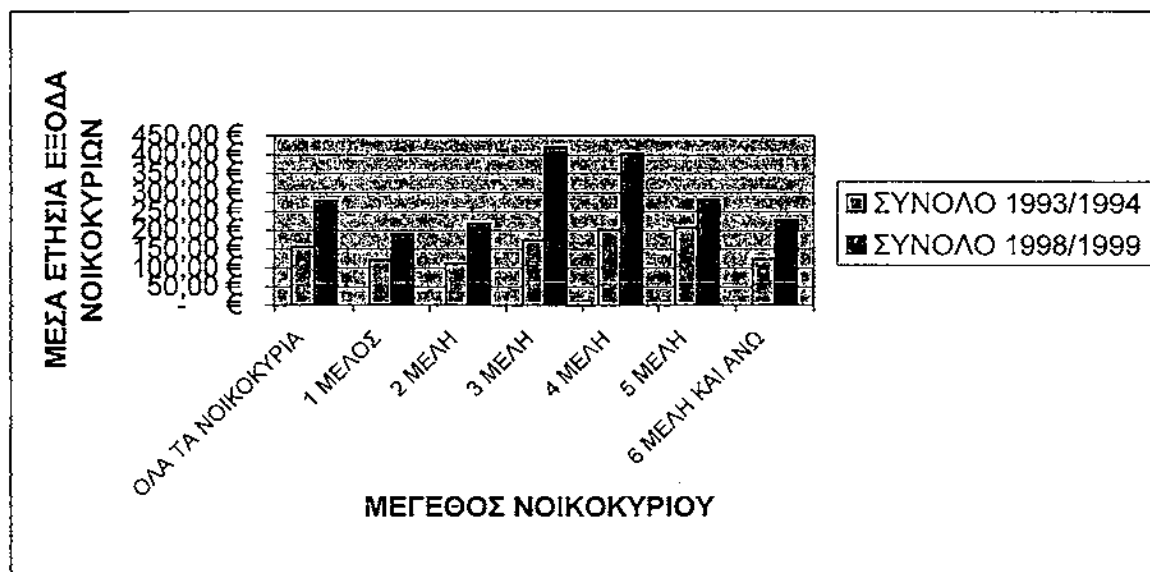
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/99.

Πίνακας 6.12 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά μέγεθος του νοικοκυριού, (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ.

Μέλη οικογένειας	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ
	1993/1994	1998/1999
Όλα τα νοικοκυριά	156,01	278,40
1 μέλος	120,55	188,76
2 μέλη	110,44	217,44
3 μέλη	174,04	418,92
4 μέλη	201,72	403,56
5 μέλη	206,76	280,20
6 μέλη και άνω	123,33	227,04

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94 και 1998/99.

Γράφημα 4. Μέσα ετήσια έξοδα νοικοκυριών ανά τάξεις μεγέθους του νοικοκυριού, 1993/94 και 1998/99.

6.5 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΕΙΔΟΣ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ.

Στον παρακάτω Πίνακα 6.13 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά σύνθεση των νοικοκυριών, δηλαδή ανά νοικοκυριό με άτομο μόνο κάτω από 65 ετών, με άτομο μόνο 65 ετών και άνω, με ζευγάρι μόνο του, με ζευγάρι με ένα παιδί έως 16 ετών, με ζευγάρι με 2 παιδιά έως 16 ετών, με ζευγάρι με 3 παιδιά και άνω έως 16 ετών, με ένα γονέα με παιδιά έως 16 ετών, με ζευγάρι ή γονέα με παιδιά άνω των 16 ετών και τέλος με άλλο είδος νοικοκυριού και ανά κατηγορία εξόδων για το οικονομικό έτος 1993/94. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 156,01 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η κατανομή των εξόδων αυτών για τα νοικοκυριά ανά σύνθεση παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις αφού τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά με άτομο μόνο κάτω από 65 ετών ανέρχονται σε 53,00 ευρώ ετησίως, ενώ ακολουθούν τα νοικοκυριά με άτομο μόνο 65 ετών και άνω ανέρχονται σε 213,03 ευρώ. Από την άλλη πλευρά, τα έξοδα των νοικοκυριών με ζευγάρι μόνο του ανέρχονται σε 106,77 ευρώ ετησίως ενώ τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά με ζευγάρι με ένα παιδί έως 16 ετών ανέρχονται σε 209,19 ευρώ ετησίως, για τα νοικοκυριά με ζευγάρι με 2 παιδιά έως 16 ετών τα έξοδα ανέρχονται σε 207,39 ευρώ ετησίως. Παράλληλα τα έξοδα των νοικοκυριών με ζευγάρι με 3 παιδιά και άνω έως 16 ετών ανέρχονται σε 137,91 ευρώ ετησίως, ενώ για νοικοκυριά με ένα γονέα με παιδιά έως 16 ετών τα έξοδα ανέρχονται σε 157,98 ευρώ ετησίως. Επιπρόσθετα τα έξοδα των νοικοκυριών με ζευγάρι ή γονέα με παιδιά άνω των 16 ετών ανέρχονται σε 192,74 ευρώ ετησίως, και τέλος νοικοκυριά με άλλο είδος νοικοκυριού τα έξοδα τους ανέρχονται σε 133,58 ευρώ ετησίως. Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77).

Πίνακας 6.13 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά σύνθεση του νοικοκυριού, (1993/1994) σε ευρώ.

Σύνθεση νοικοκυριού	ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ					ΣΥΝΟΛΟ
	42	43	77	8.16	83	1993/1994
Όλα τα νοικοκυριά	14,79	7,85	76,45	15,81	41,10	156,01
Άτομο μόνο κάτω των 65 ετών	3,06	5,18	81,74	11,83	83,60	185,41
Άτομο μόνο 65 ετών και άνω	8,56	1,69	27,33	0,53	14,90	53,00
Ζευγάρι μόνο του	11,52	7,85	46,24	8,80	32,36	106,77
Ζευγάρι με 1 παιδί έως 16 ετών	19,97	6,59	94,24	29,79	58,60	209,19
Ζευγάρι με 2 παιδιά έως 16 ετών	10,42	8,31	109,73	33,31	45,61	207,39
Ζευγάρι με 3 παιδιά και άνω και έως 16 ετών	26,27	9,47	48,53	19,33	34,30	137,91
1 γονέας με παιδιά έως 16 ετών	19,26	5,99	74,66	10,78	47,30	157,98
Ζευγάρι ή 1 γονέας με παιδιά άνω των 16 ετών	19,26	10,53	106,56	16,94	39,44	192,74
Άλλο είδος νοικοκυριού	16,83	8,10	61,88	11,30	35,46	133,58

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94.

Στον παρακάτω Πίνακα 6.14 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά σύνθεση των νοικοκυριών, δηλαδή ανά νοικοκυριό με άτομο μόνο κάτω από 65 ετών, με άτομο μόνο 65 ετών και άνω, με ζευγάρι μόνο του, με ζευγάρι με ένα παιδί έως 16 ετών, με ζευγάρι με 2 παιδιά έως 16 ετών, με ζευγάρι με 3 παιδιά και άνω έως 16 ετών, με ένα γονέα με παιδιά έως 16 ετών, με ζευγάρι ή γονέα με παιδιά άνω των 16 ετών και τέλος με άλλο είδος νοικοκυριού και ανά κατηγορία εξόδων για το οικονομικό έτος 1998/99. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 117,28 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η μείωση που παρατηρείται μεταξύ των δυο περιόδων ανάλυσης είναι της τάξης του 24.83%. Ο αντίστοιχος μέσος όρος εξόδων είναι για νοικοκυριό με άτομο μόνο κάτω από 65 ετών 130,56 ευρώ (μείωση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 29.58%) και για νοικοκυριό με άτομο μόνο 65 ετών και άνω 27,36 ευρώ (μείωση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 48.38%). Τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά με ζευγάρι μόνο του και με ζευγάρι με ένα παιδί έως 16 ετών ανέρχονται σε 102,26 ευρώ (μείωση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 4.22%) για την πρώτη περίπτωση και

139,20 ευρώ για τη δεύτερη (μείωση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 33.46%). Παράλληλα τα έξοδα των νοικοκυριών με ζευγάρι με 3 παιδιά και άνω έως 16 ετών ανέρχονται σε 89,04 ευρώ ετησίως (μείωση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 22.87%) , ενώ για νοικοκυριά με ένα γονέα με παιδιά έως 16 ετών τα έξοδα ανέρχονται σε 179,88 ευρώ ετησίως (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 13.86%). Επιπρόσθετα τα έξοδα των νοικοκυριών με ζευγάρι ή γονέα με παιδιά άνω των 16 ετών ανέρχονται σε 138,96 ευρώ ετησίως (μείωση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 27.90%), και τέλος νοικοκυριά με άλλο είδος νοικοκυριού τα έξοδα τους ανέρχονται σε 113,64 ευρώ ετησίως (μείωση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 14.93%). Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν και πάλι οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77).

Πίνακας 6.14 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά σύνθεση του νοικοκυριού, (1998/1999) σε ευρώ.

ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ						
						ΣΥΝΟΛΟ
Σύνθεση νοικοκυριού	42	43	77	8.16	83	1998/1999
Όλα τα νοικοκυριά	11,36	20,63		21,41	63,88	117,28
Ατομο μόνο κάτω των 65 ετών	4,80	13,32	-	12,24	100,20	130,56
Ατομο μόνο 65 ετών και άνω	3,48	5,64	-	1,68	16,56	27,36
Ζευγάρι μόνο του	13,92	20,54	-	17,04	50,76	102,26
Ζευγάρι με 1 παιδί έως 16 ετών	8,16	18,24	-	36,96	75,84	139,20
Ζευγάρι με 2 παιδιά έως 16 ετών	9,12	19,80	-	43,92	87,12	159,96
Ζευγάρι με 3 παιδιά και άνω και έως 16 ετών	5,16	18,84	-	17,64	47,40	89,04
1 γονέας με παιδιά έως 16 ετών	17,40	19,32	-	13,92	129,24	179,88
Ζευγάρι ή 1 γονέας με παιδιά άνω των 16 ετών	17,76	32,28	-	23,28	65,64	138,96
Άλλο είδος νοικοκυριού	9,60	18,96	-	19,44	65,64	113,64

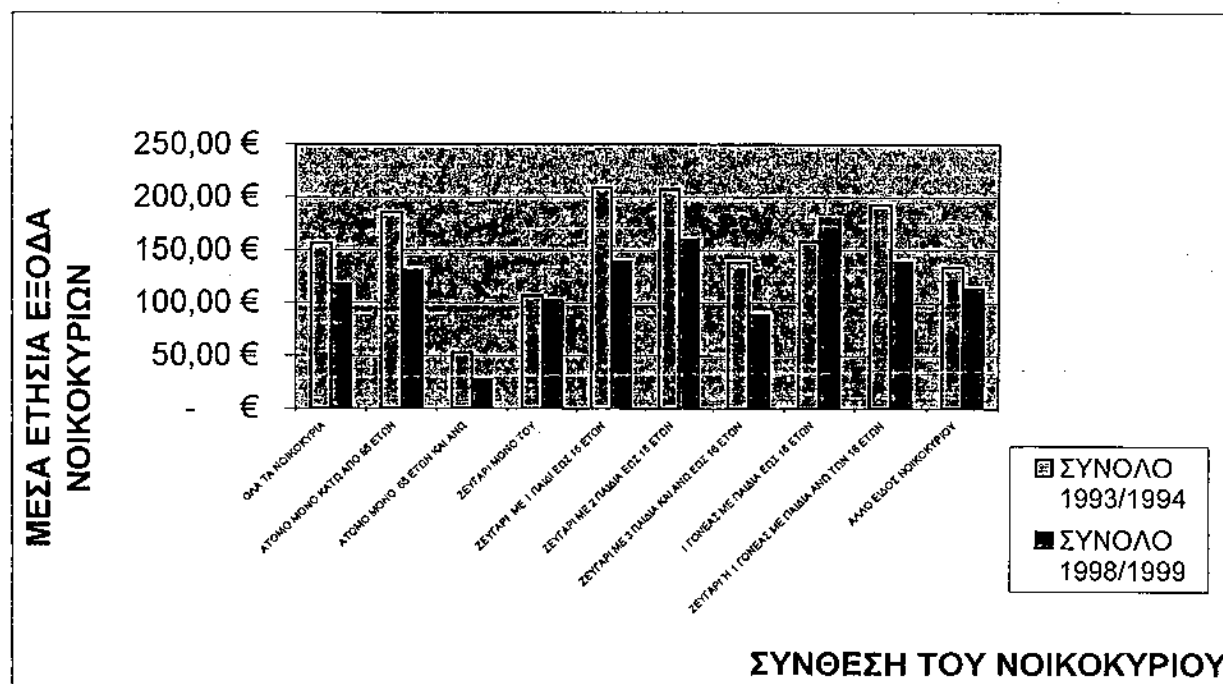
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/99.

Πίνακας 6.15 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά σύνθεση του νοικοκυριού, (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ.

Σύνθεση νοικοκυριού	ΣΥΝΟΛΟ 1993/1994	ΣΥΝΟΛΟ 1998/1999
Όλα τα νοικοκυριά	156,01	117,28
Άτομο μόνο κάτω των 65 ετών	185,41	130,56
Άτομο μόνο 65 ετών και άνω	53,00	27,36
Ζευγάρι μόνο του	106,77	102,26
Ζευγάρι με 1 παιδί έως 16 ετών	209,19	139,20
Ζευγάρι με 2 παιδιά έως 16 ετών	207,39	159,96
Ζευγάρι με 3 παιδιά και άνω και έως 16 ετών	137,91	89,04
1 γονέας με παιδιά έως 16 ετών	157,98	179,88
Ζευγάρι ή 1 γονέας με παιδιά άνω των 16 ετών	192,74	138,96
Άλλο είδος νοικοκυριού	133,58	113,64

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94 και 1998/99.

Γράφημα 5. Μέσα ετήσια έξοδα νοικοκυριών κατά τάξη μεγέθους του νοικοκυριού, 1993/94 και 1998/99.

6.6 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΕΙΔΟΣ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ .

Στον παρακάτω Πίνακα 6.16 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά θέση στο επάγγελμα του υπεύθυνου των νοικοκυριών, δηλαδή ανά εργοδότη, εργαζόμενο για δικό του λογαριασμό, μισθωτό ή ημερομίσθιο, βοηθό οικογενειακής επιχείρησης και μαθητευόμενο και τέλος άνεργους και λοιπούς και ανά κατηγορία εξόδων για το οικονομικό έτος 1993/94. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 156,15 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η κατανομή των εξόδων αυτών για τα νοικοκυριά ανά θέση στο επάγγελμα του υπεύθυνου παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις αφού τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που το επάγγελμα είναι εργοδότης είναι σχεδόν διπλάσια του εθνικού μέσου όρου, και συγκεκριμένα ανέρχονται σε 362,34 ευρώ ετησίως, ενώ ακολουθούν τα νοικοκυριά του μισθωτού ή ημερομίσθιου των οποίων τα αντίστοιχα έξοδα για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες ανέρχονται σε 183,94 ευρώ ετησίως. Από την άλλη πλευρά, τα έξοδα των νοικοκυριών του εργαζομένου για δικό του λογαριασμό ανέρχονται σε 137,56 ευρώ ετησίως ενώ τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά των βοηθών οικογενειακής επιχείρησης και μαθητευόμενων ανέρχονται μόλις σε 64,20 ευρώ ετησίως. Παράλληλα τα έξοδα των νοικοκυριών που η θέση επαγγέλματος του υπευθύνου είναι άνεργοι και λοιποί ανέρχονται σε 115,40 ευρώ ετησίως. Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77).

Πίνακας 6.16 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά θέση στο επάγγελμα του υπευθύνου, (1993/1994) σε ευρώ.

	ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ					ΣΥΝΟΛΟ 1993/1994
	42	43	77	816	83	
Νοικοκυριά με υπεύθυνο						
Όλα τα νοικοκυριά	14,79	7,99	76,45	15,81	41,10	156,15
Εργοδότης	23,03	18,38	187,49	40,36	93,08	362,34
Εργαζόμενο για δικό του λογαριασμό	9,83	4,68	77,16	13,17	32,72	137,56
Μισθωτό ή ημερομίσθιο	13,91	7,82	86,49	23,17	52,54	183,94
Βοηθός οικογενειακής επιχείρησης και μαθητευόμενος	3,49	9,47	13,98	11,48	25,78	64,20
Άνεργοι και λοιποί	17,40	8,28	52,97	7,64	29,12	115,40

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94.

Στον παρακάτω Πίνακα 6.17 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά θέση στο επάγγελμα του υπεύθυνου των νοικοκυριών, δηλαδή ανά εργοδότη, εργαζόμενο για δικό του λογαριασμό, μισθωτό ή ημερομίσθιο, βοηθό οικογενειακής επιχείρησης και μαθητευόμενο και τέλος άνεργους και λοιπούς και ανά κατηγορία εξόδων για το οικονομικό έτος 1998/99. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά το επάγγελμα είναι εργοδότης ξοδεύουν κατά μέσο όρο 554,74 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η αύξηση που παρατηρείται μεταξύ των δυο περιόδων ανάλυσης είναι της τάξης του 255.26%. Η κατανομή των εξόδων αυτών ανά θέση στο επάγγελμα του υπεύθυνου των νοικοκυριών είναι η εξής: ο αντίστοιχος μέσος όρος εξόδων είναι για τους εργοδότες 903,08 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 149.24%) και για τους εργαζομένους για δικό τους λογαριασμό είναι 664,13 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 382.79%). Τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που το επάγγελμα του υπευθύνου είναι μισθωτός ή ημερομίσθιος και βοηθός οικογενειακής επιχείρησης και μαθητευόμενος ανέρχονται σε 595,13 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 223.55%) για την πρώτη περίπτωση και 1143,59 ευρώ για τη δεύτερη (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 1681.29%). Τέλος για τα νοικοκυριά που το επάγγελμα του υπευθύνου είναι άνεργος και λοιποί ανέρχονται σε

424,61 ευρώ ετησίως. Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν και πάλι οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77).

Πίνακας 6.17 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά θέση στο επάγγελμα του υπευθύνου, (1998/1999) σε ευρώ.

	ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ					ΣΥΝΟΛΟ 1998/1999
	42	43	77	816	83	
Νοικοκυριά με υπεύθυνο						
Όλα τα νοικοκυριά	11,30	20,63	437,52	21,41	63,88	554,74
Εργοδότης	15,42	34,93	738,06	30,01	84,66	903,08
Εργαζόμενο για δικό του λογαριασμό	11,23	18,27	580,33	17,92	36,38	664,13
Μισθωτό ή ημερομίσθιο	9,29	20,91	433,86	33,77	97,30	595,13
Βοηθός οικογενειακής επιχείρησης και μαθητευόμενος	7,81	12,46	1.024,23	11,23	87,86	1.143,59
Άνεργοι και λοιποί	11,62	19,75	332,19	11,93	49,12	424,61

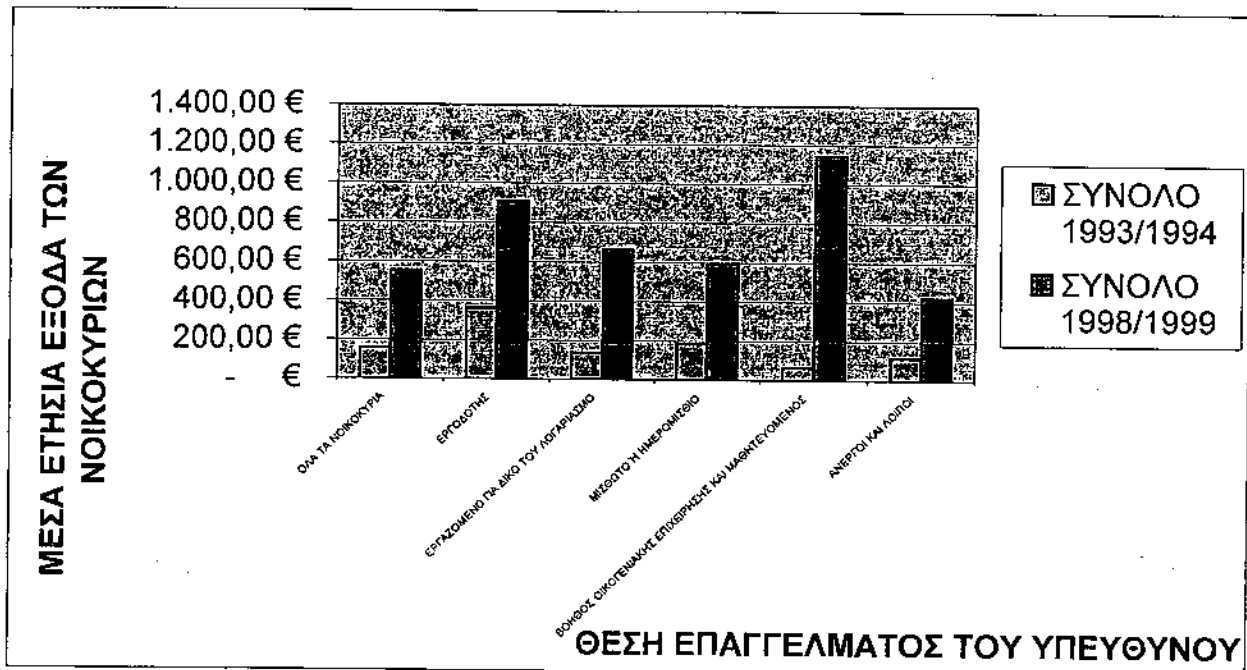
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94 και 1998/99.

Πίνακας 7.18 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά θέση στο επάγγελμα του υπευθύνου, (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ.

Νοικοκυριά με υπεύθυνο	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ
	1993/1994	1998/1999
Όλα τα νοικοκυριά	156,15	554,74
Εργοδότης	362,34	903,08
Εργαζόμενο για δικό του λογαριασμό	137,56	664,13
Μισθωτό ή ημερομίσθιο	183,94	595,13
Βοηθός οικογενειακής επιχείρησης και μαθητευόμενος	64,20	1.143,59
Άνεργοι και λοιποί	115,40	424,61

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94 και 1998/99.

Γράφημα 6. Μέσα ετήσια έξοδα νοικοκυριών κατά θέση επαγγέλματος του υπεύθυνου, 1993/94 και 1998/99.

6.7 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΕΙΔΟΣ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΤΟΥ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ.

Στον παρακάτω Πίνακα 6.19 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά ομάδες ηλικιών του υπευθύνου των νοικοκυριών, δηλαδή ανά ηλικία έως 24 ετών, από 25 έως 34 ετών, από 35 έως 44 ετών, από 45 έως 54 ετών, από 55 έως 64 ετών, από 65 έως 74 ετών και από 75 ετών και άνω και ανά κατηγορία εξόδων για το οικονομικό έτος 1993/94. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 156,01 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η κατανομή των εξόδων αυτών για τα νοικοκυριά ανά ομάδα ηλικίας παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις αφού τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που η ηλικία του υπευθύνου είναι έως 24 ετών ανέρχονται σε 100,16 ευρώ ετησίως, ενώ ακολουθούν τα νοικοκυριά που η ηλικία του υπευθύνου είναι από 25 έως 34 ετών τα αντίστοιχα έξοδα για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες ανέρχονται σε 116,25 ευρώ. Από την άλλη πλευρά, τα έξοδα των νοικοκυριών που η ηλικία είναι από 35 έως 44 ετών ανέρχονται σε 215,56 ευρώ ετησίως ενώ τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που η ηλικία

του υπευθύνου είναι από 45 έως 54 ετών ανέρχονται σε 199,25 ευρώ ετησίως. Παράλληλα τα έξοδα των νοικοκυριών που η ηλικία του υπευθύνου είναι από 55 έως 64 ετών και από 65 έως 74 ετών ανέρχονται σε 141,04 ευρώ ετησίως για την πρώτη περίπτωση και σε 118,46 ευρώ ετησίως για τη δεύτερη περίπτωση, ενώ τα νοικοκυριά που η ηλικία του υπευθύνου είναι από 75 ετών και άνω ξοδεύουν μόλις 58,71 ευρώ ετησίως. Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77), και αυτό ανεξάρτητα από την περιοχή κατοικίας του νοικοκυριού.

Πίνακας 6.19 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά ομάδες ηλικιών του υπευθύνου των νοικοκυριών, (1993/1994) σε ευρώ.

ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Ηλικία υπευθύνου						ΣΥΝΟΛΟ
	42	43	77	8.16	83	1993/1994
Όλα τα νοικοκυριά	14,79	7,85	76,45	15,81	41,10	156,01
Έως 24 ετών	0,42	1,37	37,15	6,62	54,59	100,16
25-34 ετών	5,99	4,65	78,04	23,42	4,15	116,25
35-44 ετών	16,16	7,54	99,87	26,59	65,40	215,56
45-54 ετών	14,86	9,05	110,47	20,36	44,51	199,25
55-64 ετών	16,90	10,28	69,80	11,48	32,58	141,04
65-74 ετών	18,77	8,21	57,09	6,41	27,99	118,46
75 ετών και άνω	14,26	5,78	17,68	2,71	18,28	58,71

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94.

Στον παρακάτω Πίνακα 6.20 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά ομάδες ηλικιών του υπευθύνου των νοικοκυριών, δηλαδή ανά ηλικία έως 24 ετών, από 25 έως 34 ετών, από 35 έως 44 ετών, από 45 έως 54 ετών, από 55 έως 64 ετών, από 65 έως 74 ετών και από 75 ετών και άνω και ανά κατηγορία εξόδων για το οικονομικό έτος 1998/99. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 288,26 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η αύξηση που παρατηρείται μεταξύ των δυο περιόδων ανάλυσης είναι της τάξης του 84.77%. Η κατανομή των εξόδων αυτών ανά ομάδες ηλικιών του υπευθύνου των νοικοκυριών είναι η εξής: ο αντίστοιχος μέσος όρος εξόδων για τα νοικοκυριά που η ηλικία του υπευθύνου είναι έως 24 ετών ανέρχονται σε 267,84 ευρώ

Η ΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 167.41%) και για τα νοικοκυριά που η ηλικία του υπευθύνου είναι από 25 έως 34 ετών 300,22 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 156.26%). Τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που η ηλικία είναι από 35 έως 44 ετών ανέρχονται σε 385,32 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 78.75%), ενώ τα έξοδα για τα νοικοκυριά που η ηλικία του υπευθύνου είναι από 45 έως 54 ετών ανέρχονται σε 389,40 ευρώ ετησίως (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 389.4%). Παράλληλα τα έξοδα για τα νοικοκυριά που η ηλικία του υπευθύνου είναι από 55 έως 64 ετών και από 65 έως 74 ετών ανέρχονται σε 260,64 ευρώ ετησίως για την πρώτη περίπτωση και σε 186,96 ευρώ ετησίως για τη δεύτερη περίπτωση, ενώ τα νοικοκυριά που η ηλικία του υπευθύνου είναι από 75 ετών και άνω ξοδεύουν μόλις 75,24 ευρώ ετησίως. Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν και πάλι οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77).

Πίνακας 6.20 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά ομάδες ηλικιών του υπευθύνου των νοικοκυριών, (1998/1999) σε ευρώ.

Ηλικία υπευθύνου	ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ					ΣΥΝΟΛΟ
	42	43	77	8.16	83	1998/1999
Όλα τα νοικοκυριά	11,30	20,63	161,18	21,41	73,74	288,26
Έως 24 ετών	1,68	5,16	173,28	3,84	83,88	267,84
25-34 ετών	2,70	7,80	180,72	24,48	82,20	297,90
35-44 ετών	8,40	18,36	237,48	36,00	85,08	385,32
45-54 ετών	15,00	30,84	229,80	29,28	84,48	389,40
55-64 ετών	16,20	25,56	134,64	18,72	65,52	260,64
65-74 ετών	13,68	23,40	98,52	12,96	38,40	186,96
75 ετών και άνω	7,56	8,40	41,04	2,28	15,96	75,24

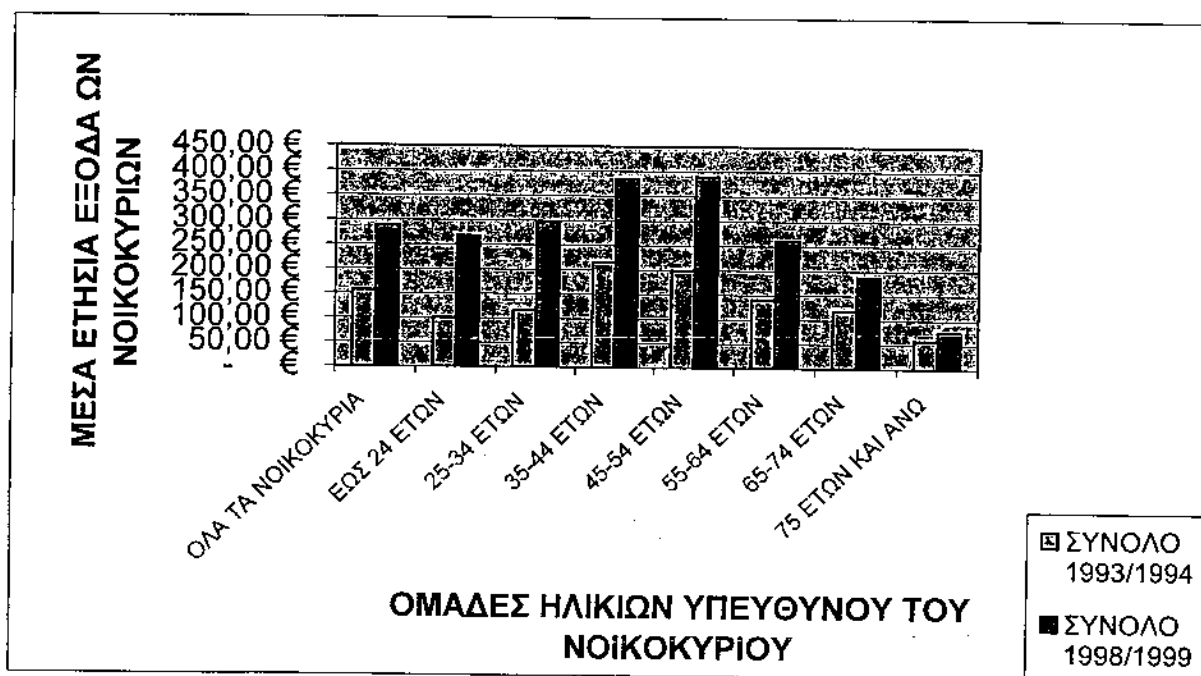
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/99.

Πίνακας 6.21 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά ομάδες ηλικιών του υπευθύνου των νοικοκυριών, (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ.

Ηλικία υπευθύνου	ΣΥΝΟΛΟ 1993/1994	ΣΥΝΟΛΟ 1998/1999
Όλα τα νοικοκυριά	156,01	288,26
Έως 24 ετών	100,16	267,84
25-34 ετών	116,25	297,90
35-44 ετών	215,56	385,32
45-54 ετών	199,25	389,40
55-64 ετών	141,04	260,64
65-74 ετών	118,46	186,96
75 ετών και άνω	58,71	75,24

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94 και 1998/99.

Γράφημα 7. Μέσα ετήσια έξοδα νοικοκυριών κατά ομάδες ηλικίας του υπεύθυνου, 1993/94 και 1998/99.

6.8 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΕΙΔΟΣ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (13 Υ.Π.Α.) ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.

Στον παρακάτω Πίνακα 6.22 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά υπηρεσίες περιφερειακής αναπτύξεως (13 ΥΠΑ) μόνο για αστικές περιοχές και ανά κατηγορία εξόδων για το οικονομικό έτος 1993/94. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 198.60 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η κατανομή των εξόδων αυτών για τα νοικοκυριά ανά περιοχή παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις αφού τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που διαμένουν στην 1^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 128,64 ευρώ ετησίως, ενώ ακολουθούν τα νοικοκυριά που διαμένουν στην 2^η ΥΠΑ των οποίων τα αντίστοιχα έξοδα για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες ανέρχονται σε 201,84 ευρώ, έπειτα ακολουθεί η 3^η ΥΠΑ με έξοδα που ανέρχονται σε 107,76 ευρώ. Από την άλλη πλευρά, τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 4^η και 11^η ΥΠΑ υπολείπονται σημαντικά του εθνικού μέσου όρου. Συγκεκριμένα, τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 4^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 79,92 ευρώ ετησίως και αυτών που διαμένουν στην 11^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 73,68 ευρώ ετησίως. Ενώ τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που διαμένουν στην 5^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 129,12 ευρώ ετησίως, επίσης για τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 6^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 108,60 ευρώ ετησίως, τα έξοδα των νοικοκυριών για την 7^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 144 ευρώ ετησίως, παράλληλα για τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 8^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 103,44 ευρώ ετησίως, όμως τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 9^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 228,12 ευρώ ετησίως, στην 10^η ΥΠΑ τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν σε αυτή την ΥΠΑ ανέρχονται σε 150,36 ευρώ ετησίως, αντίστοιχα τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 12^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 266,28 ευρώ ετησίως και τέλος τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 13^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 114,12 ευρώ ετησίως. Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77).

Πίνακας 6.22 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης (13 Υ.Π.Α.) για αστικές περιοχές, (1993/94) σε ευρώ.

Περιοχές	ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ					ΣΥΝΟΛΟ
	42	43	77	8.16	83	1993/1994
Όλες οι ΥΠΑ	20,16	10,20	94,68	21,24	52,32	198,60
1 ^η ΥΠΑ	3,00	1,44	75,60	14,28	34,32	128,64
2 ^η ΥΠΑ	22,08	9,96	115,32	14,64	39,84	201,84
3 ^η ΥΠΑ	0,24	0,48	72,12	20,88	14,04	107,76
4 ^η ΥΠΑ	13,92	7,20	32,64	13,44	12,72	79,92
5 ^η ΥΠΑ	6,24	5,16	86,64	10,32	20,76	129,12
6 ^η ΥΠΑ	4,08	36,12	41,88	5,40	21,12	108,60
7 ^η ΥΠΑ	4,08	3,60	95,16	8,40	32,76	144,00
8 ^η ΥΠΑ	1,68	5,16	73,68	13,92	9,00	103,44
9 ^η ΥΠΑ	25,56	12,00	97,80	27,48	65,28	228,12
10 ^η ΥΠΑ	34,20	15,84	60,60	17,64	22,08	150,36
11 ^η ΥΠΑ	0,12	1,32	15,48	5,64	51,12	73,68
12 ^η ΥΠΑ	4,80	4,92	160,44	6,24	89,88	266,28
13 ^η ΥΠΑ	2,04	5,04	54,72	6,12	46,20	114,12

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94.

Στον παρακάτω Πίνακα 6.23 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά περιοχή διαμονής των νοικοκυριών, δηλαδή ανά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξεως (13 ΥΠΑ) μόνο για αστικές περιοχές, για το οικονομικό έτος 1998/99. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 364,61 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η αύξηση που παρατηρείται μεταξύ των δυο περιόδων ανάλυσης είναι της τάξης του 83.59%. Η κατανομή των εξόδων αυτών ανά υπηρεσία περιφερειακής ανάπτυξεως που διαμένουν τα νοικοκυριά είναι η εξής: ο αντίστοιχος μέσος όρος εξόδων είναι για την 1^η ΥΠΑ 211,80 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 64.65%), για την 2^η ΥΠΑ 272,04 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 34.78%) και για την 3^η ΥΠΑ 146,88 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 36.30%). Τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που διαμένουν στην 4^η ΥΠΑ

ανέρχονται σε 139,08 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 74.02%), στην 5^η ΥΠΑ 208,08 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 61.15%), στην 6^η ΥΠΑ 111,48 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 2.65%), στην 7^η ΥΠΑ 152,64 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 6%), στην 8^η ΥΠΑ 237,24 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 129.35%), στην 9^η ΥΠΑ 449,16 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 96.89%), στην 10^η ΥΠΑ 230,76 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 53.47%), παράλληλα στην 11^η ΥΠΑ και 12^η ΥΠΑ ανέρχεται μόλις σε 72 ευρώ για την πρώτη περίπτωση (μείωση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 2.28%), και 214,56 ευρώ για τη δεύτερη (μείωση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 19.42%), και τέλος για τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 13^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 159,12 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 39.43%). Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.23 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης (13 Υ.Π.Α.) για αστικές περιοχές, (1998/99) σε ευρώ.

Περιοχές	ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ					ΣΥΝΟΛΟ
	42	43	77	8.16	83	1998/1999
Όλες οι ΥΠΑ	15,14	26,94	212,77	28,70	81,06	364,61
1 ^η ΥΠΑ	4,80	10,32	138,72	15,72	42,24	211,80
2 ^η ΥΠΑ	15,24	21,24	155,76	20,64	59,16	272,04
3 ^η ΥΠΑ	-	3,60	115,56	14,88	12,84	146,88
4 ^η ΥΠΑ	3,00	5,04	84,96	23,16	22,92	139,08
5 ^η ΥΠΑ	9,12	30,24	118,32	22,56	27,84	208,08
6 ^η ΥΠΑ	12,72	9,36	50,40	14,28	24,72	111,48
7 ^η ΥΠΑ	8,88	24,72	87,36	13,32	18,36	152,64
8 ^η ΥΠΑ	2,88	9,12	146,04	17,16	62,04	237,24
9 ^η ΥΠΑ	17,52	32,16	264,60	35,16	99,72	449,16
10 ^η ΥΠΑ	39,60	25,08	101,16	18,72	46,20	230,76
11 ^η ΥΠΑ	1,44	12,60	36,84	3,60	17,52	72,00
12 ^η ΥΠΑ	2,16	6,48	87,48	4,68	113,76	214,56
13 ^η ΥΠΑ	4,44	5,40	70,92	8,52	69,84	159,12

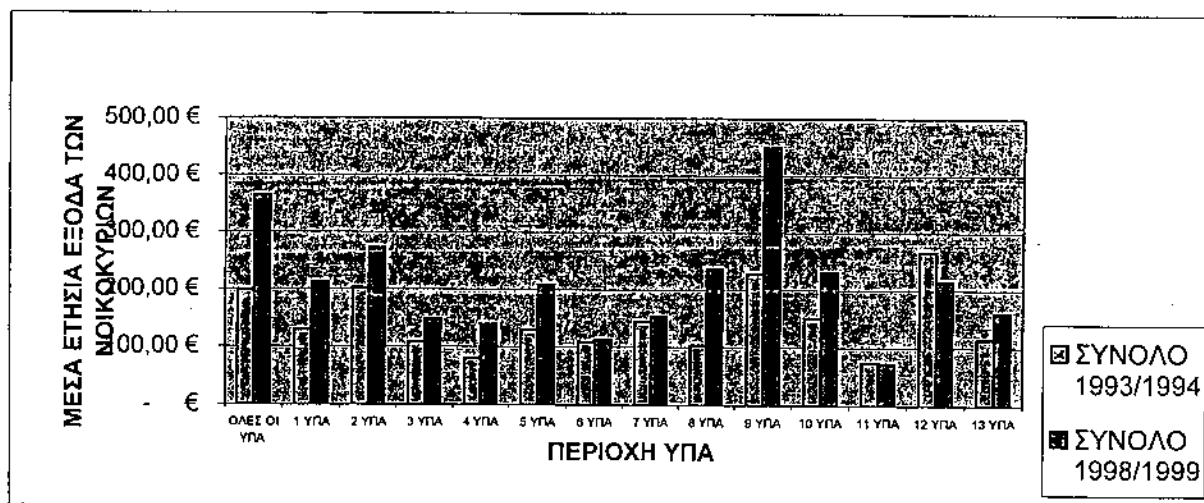
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/99.

Πίνακας 6.24 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης (13 Υ.Π.Α.) για αστικές περιοχές, (1993/94 και 1998/99) σε ευρώ.

Περιοχές	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ
	1993/1994	1998/1999
Όλες οι ΥΠΑ	198,60	364,61
1 ^η ΥΠΑ	128,64	211,80
2 ^η ΥΠΑ	201,84	272,04
3 ^η ΥΠΑ	107,76	146,88
4 ^η ΥΠΑ	79,92	139,08
5 ^η ΥΠΑ	129,12	208,08
6 ^η ΥΠΑ	108,60	111,48
7 ^η ΥΠΑ	144,00	152,64
8 ^η ΥΠΑ	103,44	237,24
9 ^η ΥΠΑ	228,12	449,16
10 ^η ΥΠΑ	150,36	230,76
11 ^η ΥΠΑ	73,68	72,00
12 ^η ΥΠΑ	266,28	214,56
13 ^η ΥΠΑ	114,12	159,12

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94 και 1998/99.

Γράφημα 8. Μέσα ετήσια έξοδα νοικοκυριών κατά ΥΠΑ, αστικές περιοχές 1993/94 και 1998/99.

6.9 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΕ ΕΙΔΟΣ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (13 Υ.Π.Α.) ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟ ΚΤΗΣΕΩΣ. ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.

Στον παρακάτω Πίνακα 6.25 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά υπηρεσίες περιφερειακής αναπτύξεως (13 ΥΠΑ) για ημιαστικές και αγροτικές περιοχές και ανά κατηγορία εξόδων για το οικονομικό έτος 1993/94. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 76,80 ευρώ ετησίως για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η κατανομή των εξόδων αυτών για τα νοικοκυριά ανά περιοχή παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις αφού τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που διαμένουν στην 1^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 60,48 ευρώ ετησίως, ενώ ακολουθούν τα νοικοκυριά που διαμένουν στην 2^η ΥΠΑ των οποίων τα αντίστοιχα έξοδα για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες ανέρχονται σε 60,24 ευρώ, έπειτα ακολουθεί η 3^η ΥΠΑ με έξοδα που ανέρχονται σε 87,12 ευρώ ετησίως. Επιπρόσθετα τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 4^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 60,96 ευρώ ετησίως και αυτών που διαμένουν στην 5^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 62,28 ευρώ ετησίως. Ενώ τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που διαμένουν στην 6^η ΥΠΑ ανέρχονται μόλις σε 30,72 ευρώ ετησίως, επίσης για τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 7^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 42,36 ευρώ ετησίως, τα έξοδα των νοικοκυριών για την 8^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 38,04 ευρώ ετησίως, παράλληλα για τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 9^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 140,76 ευρώ ετησίως, όμως τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 10^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 32,52 ευρώ ετησίως, στην 11^η ΥΠΑ τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν σε αυτή ανέρχονται σε 61,08 ευρώ ετησίως, αντίστοιχα τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 12^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 136,08 ευρώ ετησίως και τέλος τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 13^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 42,96 ευρώ ετησίως. Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77):

Πίνακας 6.25 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης (13 Υ.Π.Α.) και κατά τρόπο κτήσεως για ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, (1993/94) σε ευρώ.

Περιοχές	ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ					ΣΥΝΟΛΟ
	42	43	77	8.16	83	1993/1994
Όλες οι ΥΠΑ	4,68	3,60	42,60	5,64	20,28	76,80
1 ^η ΥΠΑ	-	-	30,48	2,28	27,72	60,48
2 ^η ΥΠΑ	10,44	6,84	24,36	7,80	10,80	60,24
3 ^η ΥΠΑ	5,28	10,20	47,76	9,84	14,04	87,12
4 ^η ΥΠΑ	0,60	0,84	18,36	3,96	37,20	60,96
5 ^η ΥΠΑ	1,68	4,20	36,96	8,04	11,40	62,28
6 ^η ΥΠΑ	0,72	0,24	6,36	3,36	20,04	30,72
7 ^η ΥΠΑ	2,76	4,92	11,76	2,64	20,28	42,36
8 ^η ΥΠΑ	6,24	6,24	14,88	2,76	7,92	38,04
9 ^η ΥΠΑ	1,44	1,80	89,76	17,52	30,24	140,76
10 ^η ΥΠΑ	4,32	0,96	16,56	4,80	5,88	32,52
11 ^η ΥΠΑ	0,24	1,56	22,56	3,72	33,00	61,08
12 ^η ΥΠΑ	3,48	1,80	48,84	5,76	76,20	136,08
13 ^η ΥΠΑ	12,84	3,00	10,92	3,00	13,20	42,96

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94 και 1998/99.

Στον παρακάτω Πίνακα 6.26 παρουσιάζονται τα μέσα ετήσια έξοδα των νοικοκυριών της Ελλάδας για αγαθά και υπηρεσίες αναψυχής ανά περιοχή διαμονής των νοικοκυριών, δηλαδή ανά υπηρεσίες περιφερειακής αναπτύξεως (13 ΥΠΑ) για ημιαστικές και αγροτικές περιοχές το έτος 1998/99. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, τα νοικοκυριά στο σύνολο της Ελλάδας ξοδεύουν κατά μέσο όρο 98,65 ευρώ για αγαθά και υπηρεσίες τουρισμού. Η αύξηση που παρατηρείται μεταξύ των δύο περιόδων ανάλυσης είναι της τάξης του 28.45%. Η κατανομή των εξόδων αυτών ανά υπηρεσία περιφερειακής αναπτύξεως που διαμένουν τα νοικοκυριά έχει ως εξής: ο αντίστοιχος μέσος όρος εξόδων είναι για την 1^η ΥΠΑ 82,32 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 36.11%), για την 2^η ΥΠΑ 108,24 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 79.68%) και για την 3^η ΥΠΑ 122,04 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 40.08%). Τα αντίστοιχα έξοδα για τα νοικοκυριά που διαμένουν στην 4^η ΥΠΑ

ανέρχονται σε 56,16 ευρώ (μείωση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 7.87%), στην 5^η ΥΠΑ 113,04 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 81.50%), στην 6^η ΥΠΑ 123,48 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 301.95%), στην 7^η ΥΠΑ 31,56 ευρώ (μείωση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 25.49%), στην 8^η ΥΠΑ 67,32 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 76.97%), στην 9^η ΥΠΑ 191,76 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 36.23%), στην 10^η ΥΠΑ 123,72 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 280.44%), παράλληλα στην 11^η ΥΠΑ και 12^η ΥΠΑ ανέρχεται σε 74,64 ευρώ για την πρώτη περίπτωση (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 22.20%), και 167,04 ευρώ για τη δεύτερη (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 22.75%), και τέλος για τα έξοδα των νοικοκυριών που διαμένουν στην 13^η ΥΠΑ ανέρχονται σε 94,20 ευρώ (αύξηση σε σχέση με το έτος 1993/94 της τάξης του 119.27%). Σημαντικότερο ποσοστό σε αυτά τα έξοδα κατέχουν οι δαπάνες για παραθερισμό, τουρισμό και ταξίδια (κατηγορία 77).

Πίνακας 6.26 Μέσος όρος ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης (13 Υ.Π.Α.) και κατά τρόπο κτήσεως για ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, (1998/1999) σε ευρώ.

Περιοχές	ΚΩΔΙΚΟΙ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ					ΣΥΝΟΛΟ
	42	43	77	8.16	83	1998/1999
Όλες οι ΥΠΑ	3,41	7,71	55,74	6,51	25,28	98,65
1 ^η ΥΠΑ	0,36	0,12	48,72	7,92	25,20	82,32
2 ^η ΥΠΑ	2,52	3,48	64,80	9,72	27,72	108,24
3 ^η ΥΠΑ	1,20	0,96	82,56	9,12	28,20	122,04
4 ^η ΥΠΑ	5,28	4,32	23,40	4,56	18,60	56,16
5 ^η ΥΠΑ	1,32	5,16	55,92	7,92	42,72	113,04
6 ^η ΥΠΑ	2,04	3,12	63,72	2,28	52,32	123,48
7 ^η ΥΠΑ	0,60	2,52	20,28	3,48	4,68	31,56
8 ^η ΥΠΑ	2,52	5,88	43,20	4,80	10,92	67,32
9 ^η ΥΠΑ	7,20	10,56	119,04	12,60	42,36	191,76
10 ^η ΥΠΑ	4,80	12,12	74,76	8,04	24,00	123,72
11 ^η ΥΠΑ	9,48	11,16	28,80	1,20	24,00	74,64
12 ^η ΥΠΑ	12,72	27,96	68,16	2,52	55,68	167,04
13 ^η ΥΠΑ	3,84	21,72	24,72	2,52	41,40	94,20

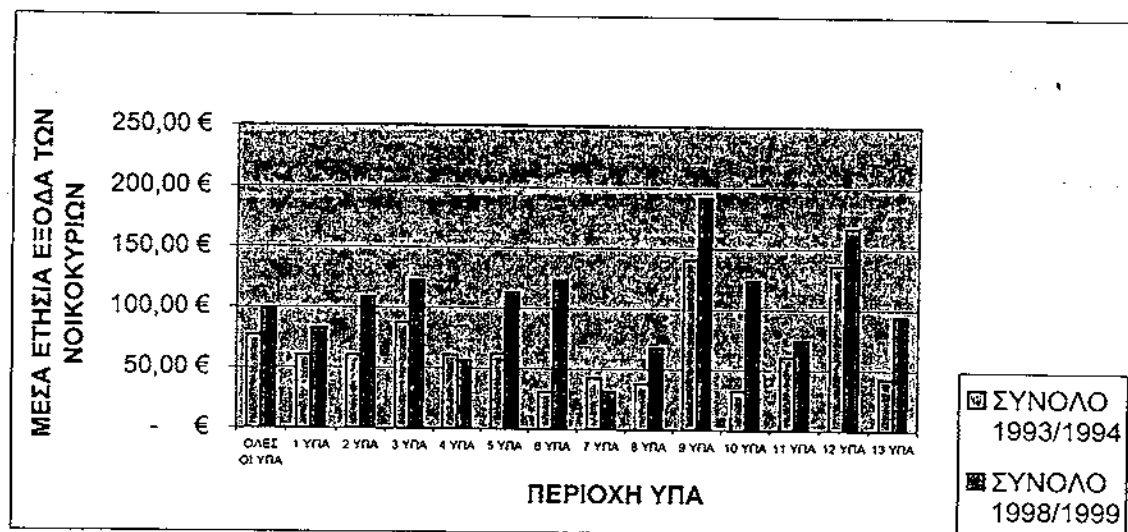
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/99.

Πίνακας 6.27 Συγκριτικός πίνακας μέσων όρων ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες των νοικοκυριών κατά υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης (13 Υ.Π.Α.) και κατά τρόπο κτήσεως για ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, (1993/1994 και 1998/1999) σε ευρώ.

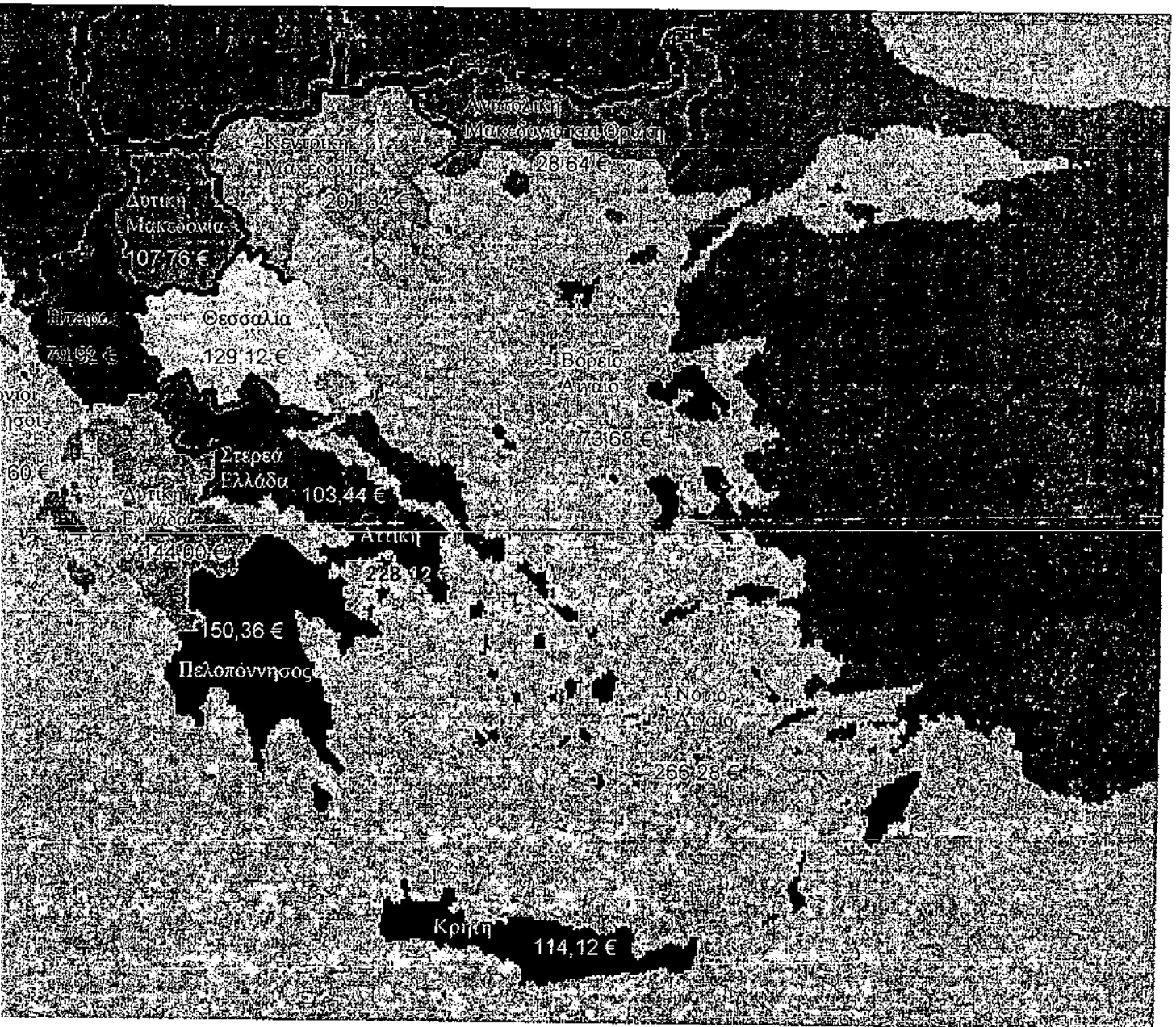
Περιοχές	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ
	1993/1994	1998/1999
Όλες οι ΥΠΑ	76,80	98,65
1 ^η ΥΠΑ	60,48	82,32
2 ^η ΥΠΑ	60,24	108,24
3 ^η ΥΠΑ	87,12	122,04
4 ^η ΥΠΑ	60,96	56,16
5 ^η ΥΠΑ	62,28	113,04
6 ^η ΥΠΑ	30,72	123,48
7 ^η ΥΠΑ	42,36	31,56
8 ^η ΥΠΑ	38,04	67,32
9 ^η ΥΠΑ	140,76	191,76
10 ^η ΥΠΑ	32,52	123,72
11 ^η ΥΠΑ	61,08	74,64
12 ^η ΥΠΑ	136,08	167,04
13 ^η ΥΠΑ	42,96	94,20

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94 και 1998/99.

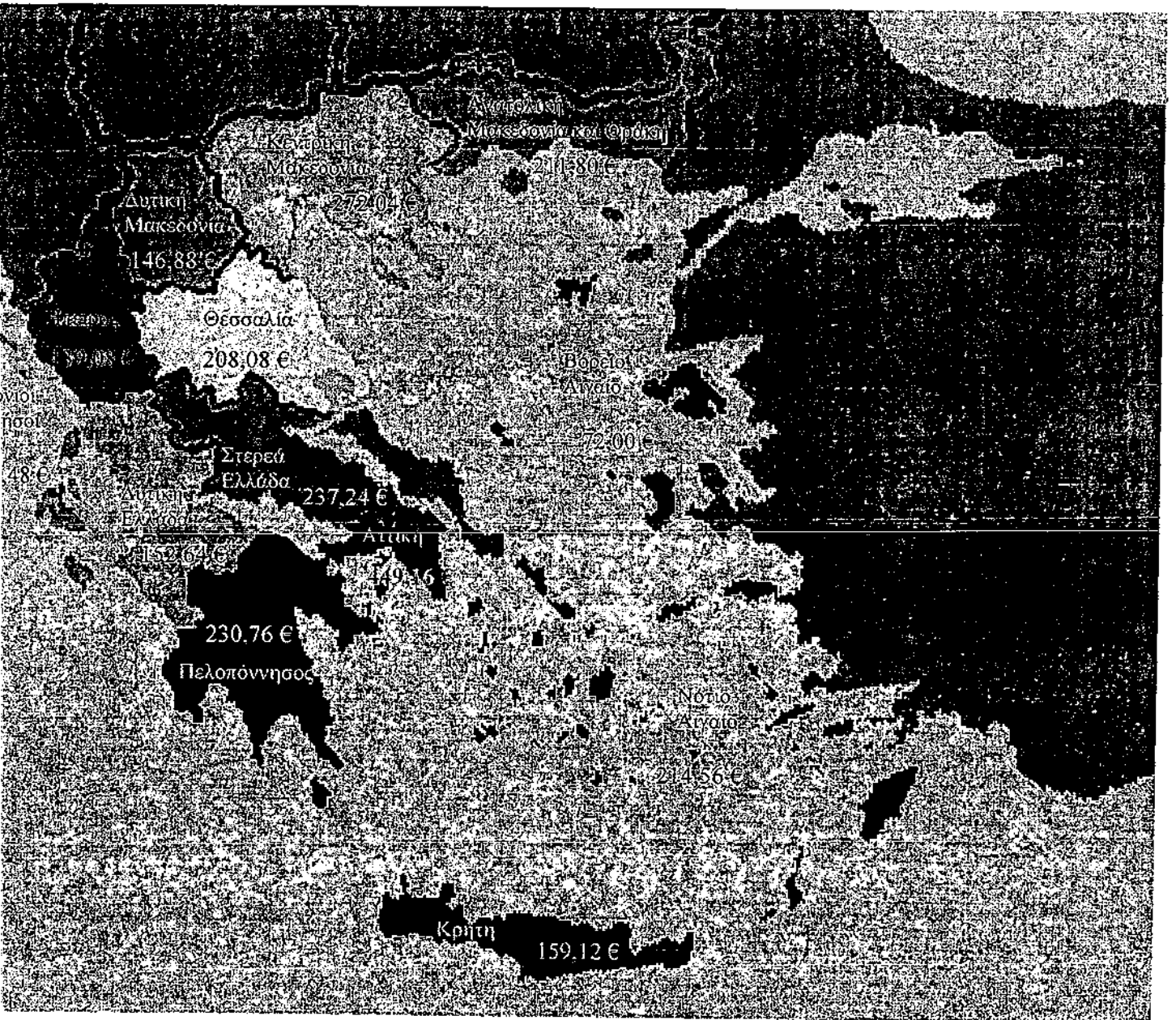
Γράφημα 9. Μέσα ετήσια έξοδα νοικοκυριών κατά ΥΠΑ, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές 1993/94 και 1998/99.

Χάρτης 1: Συνολικές ετήσιες δαπάνες για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, έτος 1993/94. Αστικές περιοχές.

Χάρτης 2: Συνολικές ετήσιες δαπάνες για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, έτος 1998/99. Αστικές περιοχές.

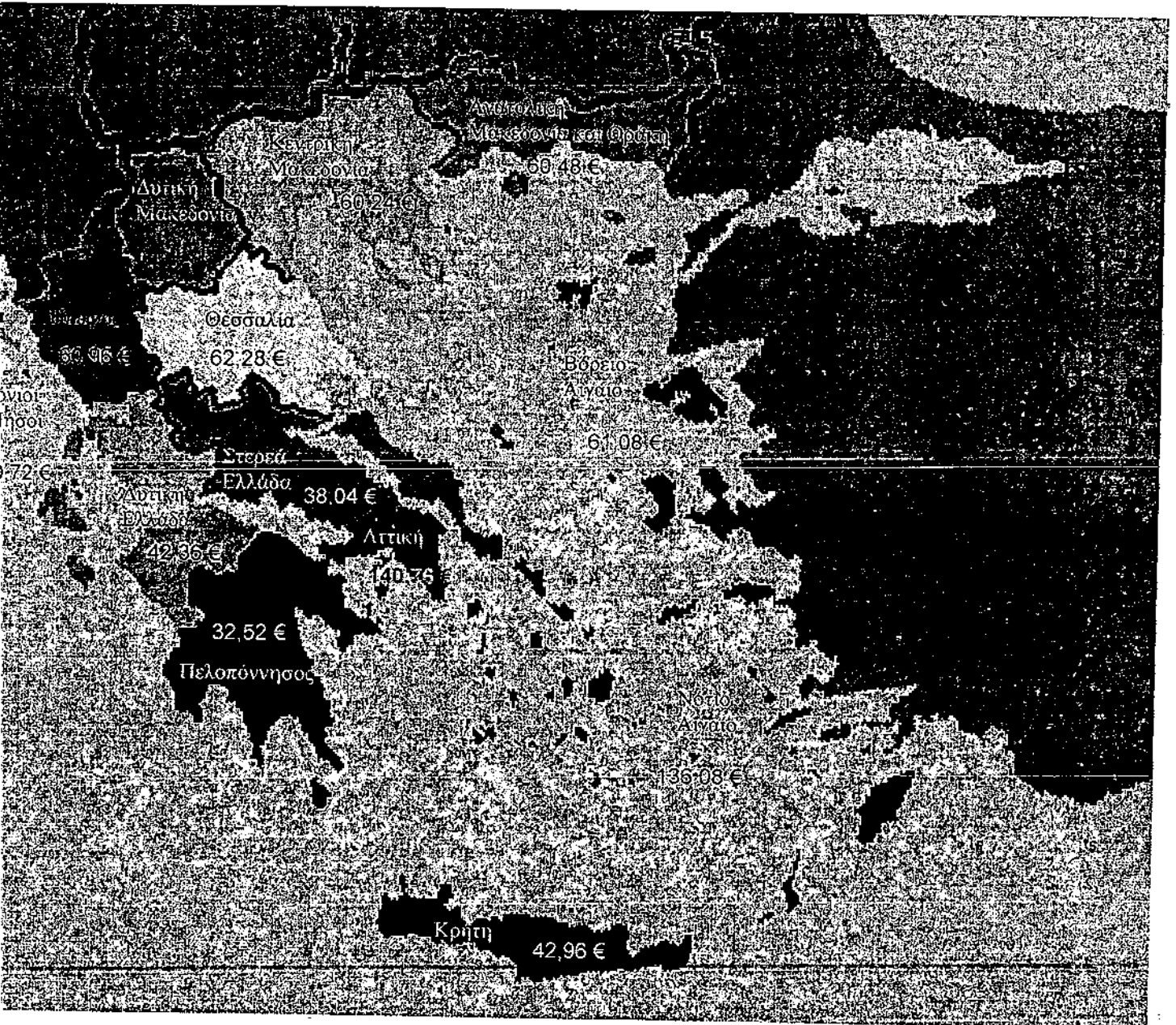

Πίνακας 7.28 Συγκριτικός πίνακας συνολικών ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, 1993/94 – 1998/1999, σε ευρώ. Αστικές περιοχές.

Περιοχές	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ
	1993/1994	1998/1999
1 ^η ΥΠΑ	128,64	211,80
2 ^η ΥΠΑ	201,84	272,04
3 ^η ΥΠΑ	107,76	146,88
4 ^η ΥΠΑ	79,92	139,08
5 ^η ΥΠΑ	129,12	208,08
6 ^η ΥΠΑ	108,60	111,48
7 ^η ΥΠΑ	144,00	152,64
8 ^η ΥΠΑ	103,44	237,24
9 ^η ΥΠΑ	228,12	449,16
10 ^η ΥΠΑ	150,36	230,76
11 ^η ΥΠΑ	73,68	72,00
12 ^η ΥΠΑ	266,28	214,56
13 ^η ΥΠΑ	114,12	159,12
ΣΥΝΟΛΟ	1.835,88	2.604,84

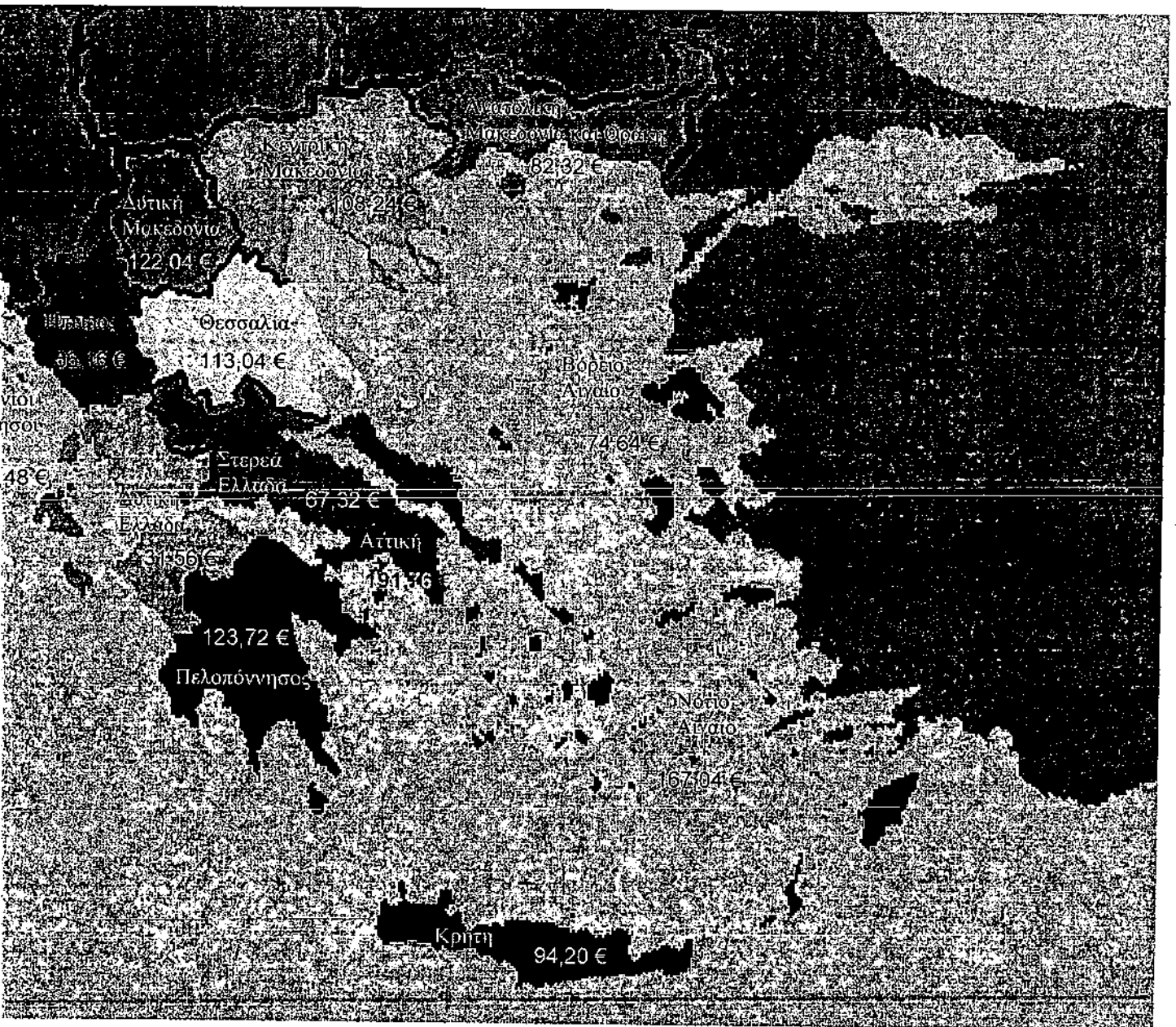
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94 και 1998/99.

Χάρτης 3: Συνολικές ετήσιες δαπάνες για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, έτος 1993/94. Ημιαστικές και αγροτικές περιοχές.

Χάρτης 4: Συνολικές ετήσιες δαπάνες για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, έτος 1998/99. Ημιαστικές και αγροτικές περιοχές.

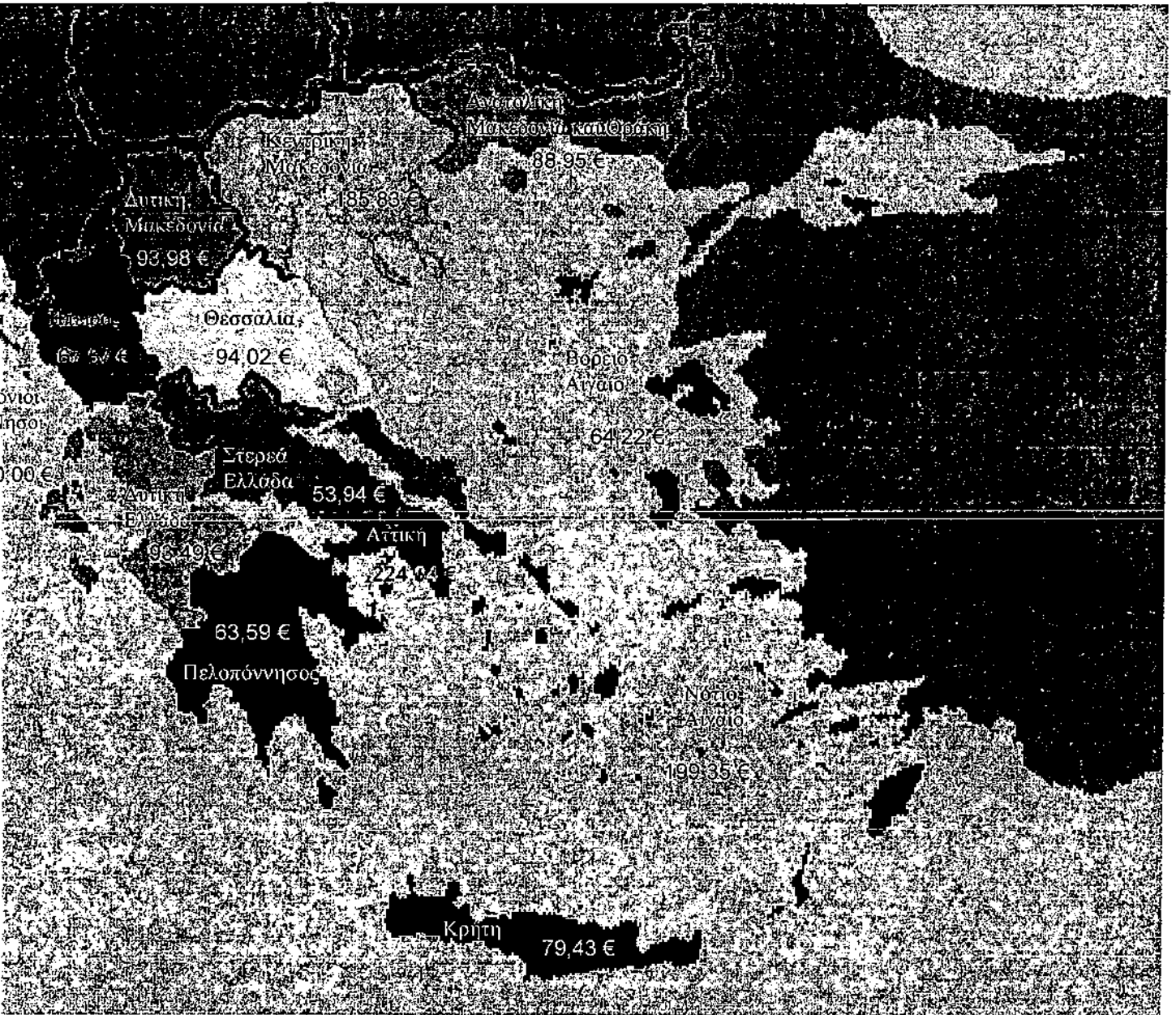

Πίνακας 7.29 Συγκριτικός πίνακας συνολικών ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, 1993/94 – 1998/99, σε ευρώ. Ημιαστικές και αγροτικές περιοχές.

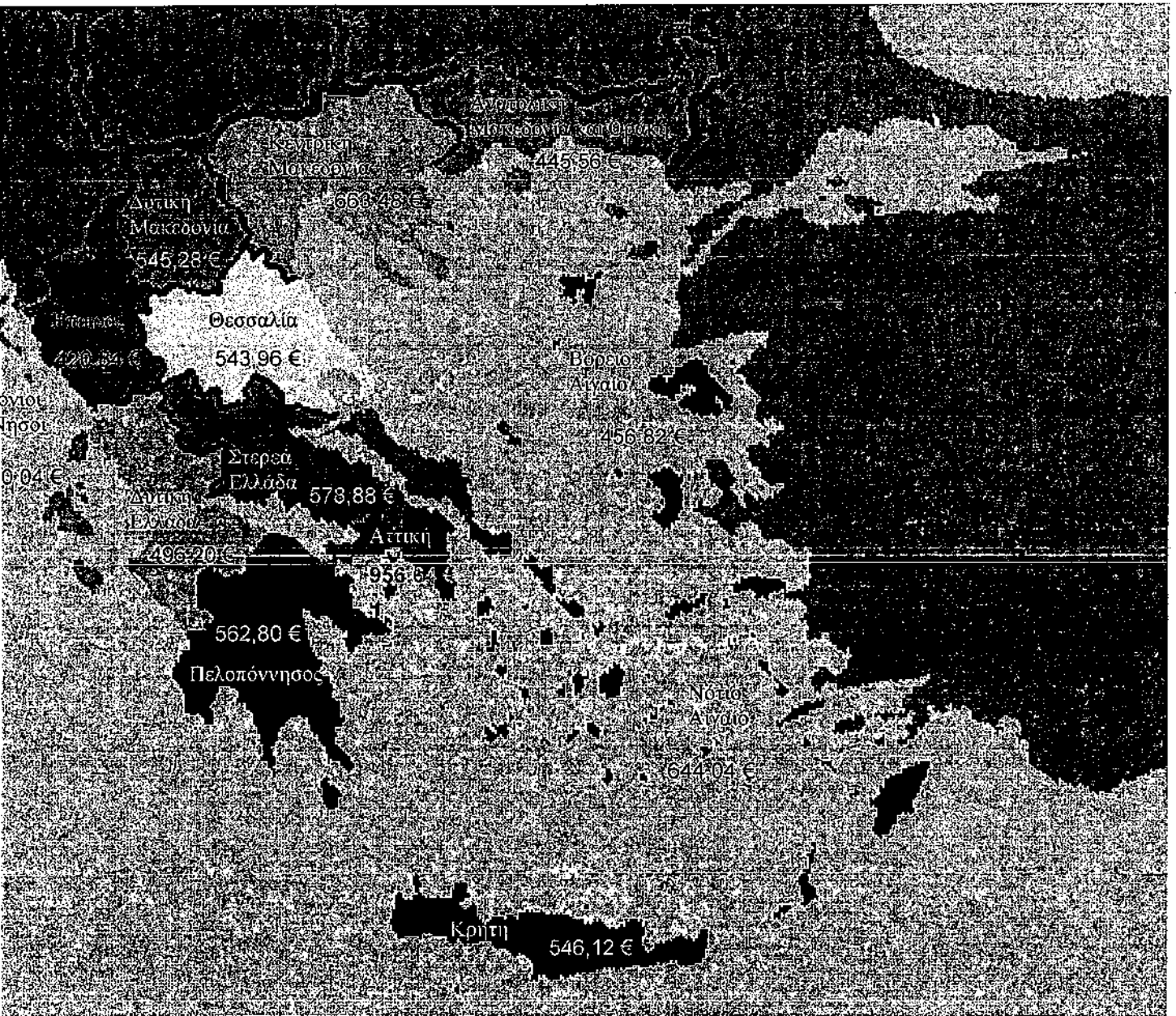
Περιοχές	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ
	1993/1994	1998/1999
1 ^η ΥΠΑ	60,48	82,32
2 ^η ΥΠΑ	60,24	108,24
3 ^η ΥΠΑ	87,12	122,04
4 ^η ΥΠΑ	60,96	56,16
5 ^η ΥΠΑ	62,28	113,04
6 ^η ΥΠΑ	30,72	123,48
7 ^η ΥΠΑ	42,36	31,56
8 ^η ΥΠΑ	38,04	67,32
9 ^η ΥΠΑ	140,76	191,76
10 ^η ΥΠΑ	32,52	123,72
11 ^η ΥΠΑ	61,08	74,64
12 ^η ΥΠΑ	136,08	167,04
13 ^η ΥΠΑ	42,96	94,20
ΣΥΝΟΛΟ	855,60	1.355,52

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94 και 1998/99.

Χάρτης 5: Συνολικές ετήσιες δαπάνες για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, έτος 1993/94. Σύνολο χώρας.

Χάρτης 6: Συνολικές ετήσιες δαπάνες για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, έτος 1998/99. Σύνολο χώρας.

Πίνακας 6.30 Συγκριτικός πίνακας συνολικών ετήσιων δαπανών για τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά ΥΠΑ, 1993/94 – 1998/99, σε ευρώ. Σύνολο Χώρας.

Περιοχές	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ
	1993/1994	1998/1999
1 ^η ΥΠΑ	88,95	445,56
2 ^η ΥΠΑ	185,83	663,48
3 ^η ΥΠΑ	93,98	545,28
4 ^η ΥΠΑ	67,57	420,84
5 ^η ΥΠΑ	94,02	543,96
6 ^η ΥΠΑ	50,00	590,04
7 ^η ΥΠΑ	93,49	496,20
8 ^η ΥΠΑ	53,94	578,88
9 ^η ΥΠΑ	224,04	956,64
10 ^η ΥΠΑ	63,59	562,80
11 ^η ΥΠΑ	64,22	456,82
12 ^η ΥΠΑ	199,35	644,04
13 ^η ΥΠΑ	79,43	546,12
ΣΥΝΟΛΟ	1.358,42	7.450,66

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/94 και 1998/99.

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (Υ.Π.Α.)

Νοικοκυριά κατά Υ.Π.Α. (13):

- 1^η Υ.Π.Α.: Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
(Εβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Δράμας, Καβάλας)
- 2^η Υ.Π.Α.: Κεντρικής Μακεδονίας
(Θεσσαλονίκης, Κιλκίς, Σερρών, Πέλλας, Ημαθίας, Πιερίας, Χαλκιδικής)
- 3^η Υ.Π.Α.: Δυτικής Μακεδονίας
(Φλώρινας, Καστοριάς, Κοζάνης, Γρεβενών)
- 4^η Υ.Π.Α.: Ηπείρου
(Ιωαννίνων, Θεσπρωτίας, Πρέβεζας, Άρτας)
- 5^η Υ.Π.Α.: Θεσσαλίας
(Λάρισας, Τρικάλων, Μαγνησίας, Καρδίτσας)
- 6^η Υ.Π.Α.: Ιονίων Νήσων
(Κέρκυρας, Λευκάδος, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου)
- 7^η Υ.Π.Α.: Δυτικής Ελλάδας
(Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας, Ηλείας)
- 8^η Υ.Π.Α.: Στερεάς Ελλάδας
(Φθιώτιδος, Ευρυτανίας, Φωκίδος, Βοιωτίας, Εύβοιας)
- 9^η Υ.Π.Α.: Αττικής
(Αττικής)
- 10^η Υ.Π.Α.: Πελοποννήσου
(Κορινθίας, Αρκαδίας, Αργολίδας, Λακωνίας, Μεσσηνίας)
- 11^η Υ.Π.Α.: Βορείου Αιγαίου
(Λέσβου, Χίου, Σάμου)
- 12^η Υ.Π.Α.: Νοτίου Αιγαίου
(Κυκλάδων, Δωδεκανήσου)
- 13^η Υ.Π.Α.: Κρήτης
(Χανίων, Ρεθύμνου, Ηρακλείου, Λασιθίου)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Βαρβαρέσος Θωμάς, Βαρβαρέσος Στέλλιος (1998). Τουρισμός. Έννοιες, μεγέθη, δομές, η Ελληνική πραγματικότητα. Αθήνα Προπομπός 1998, σσ 3-6.

Ρούπας, Β. , Αρχές Τουρισμού, Ο.Ε.Δ.Β. , Αθήνα 1992, σσ. 12-13.

ΕΟΤ, www.eot.gr
<http://www.eot.gr/pages.php?pageID=11&langID=1>

Κουζέλης, Α., Επιπτώσεις της συναλλαγματικής πολιτικής στις πρόσφατες επιδόσεις του τουριστικού τομέα, Ι.Τ.Ε.Π., Αθήνα 1997, σσ. 7-13.

Gazes, G., Les nouvelles colonies de vacances, Harmattan, Paris 1989, σσ 86-87.

ΕΟΤ (2000), www.eot.gr

ΕΟΤ (2000), www.eot.gr, <http://www.statistics.gr/>. Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων

Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1993/1994 Αθήνα 1999

Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/1999 Αθήνα 2004

Sites

<http://www.grhotels.gr/>

www.eot.gr

<http://www.statistics.gr/>

<http://www.statistics.gr/StatMenu.asp>

<http://www.statistics.gr/Dhmosieymata.asp>

http://www.statistics.gr/table_menu.asp?dt=0&sb=SFA_1&SSnid=Οικογενειακοί%20Προϋπολογισμοί

http://www.statistics.gr/gr_tables/S804-SFA-1-TB-5Y-99-9-Y.htm

http://www.statistics.gr/gr_tables/S604B_STO_1_TB_AN_98_02_Y.htm

http://www.statistics.gr/table_menu.asp?dt=0&sb=STO_3&SSnid=Έρευνα%20Διακοπών

<http://dir.forthnet.gr/784-0-gr.html>

<http://www.alternativegreece.gr/>

<http://www.tee.gr/online/afieromata/1998/2005/tourism.htm>

